ಕೌಶಿಕ
ರಾಮಾಯಣ
ಬಿ.ಎಚ್. ಶ್ರೀಧರ

R. B. A. N. M's (Bifurcated)
High School Library
Bangalore-42

023.6
3509

3509

ವರಕವಿ ಬತ್ತಲೇಶ್ವರ ವಿರಚಿತ

ಕೌಶಿಕ ರಾಮಾಯಣ

ಬತ್ತಲೇಶ್ವರನ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ
ಎಡ ಹರೆಯದ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ
ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಬರೆದವರು :

ಬಿ. ಎಚ್. ಶ್ರೀಧರ

HIGH SCHOOL LIBRARY
BOOK No. 033,6
No. 3509
BANGALORE

ಐ ಬಿ ಎಚ್ ಪ್ರಕಾಶನ
ಗಾಂಧಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು–೯

ಬೆಲೆ :
1-50
*
ಸರ್ವಸ್ವಾಮ್ಯ :
ಪ್ರಕಾಶಕರವು
*
ಛಾಯಾ ಚಿತ್ರಗಳು :
ಚಂದ್ರನಾಥ್
*
ಮೊದಲನೆಯ ಮುದ್ರಣ :
ಅಕ್ಟೋಬರ್, ೧೯೭೨
*
ಅಧಿಕೃತ ಮಾರಾಟಗಾರರು :
ಇಂಡಿಯ ಬುಕ್ ಹೌಸ್
ಗಾಂಧಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-೯
*
ಐ ಬಿ ಎಚ್ ಪ್ರಕಾಶನ, ಗಾಂಧಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-೯
ಇವರ ಪರವಾಗಿ **ಶ್ರೀ ಪಿ. ಎನ್. ಕಾಮತ್**
ಪ್ರಕಾಶಿಸಿದುದು.

*

ಮುದ್ರಕರು :
ಐ ಬಿ ಎಚ್ ಪ್ರಕಾಶನ ಪ್ರಿಂಟರಿ
ಎಂ.ಎಸ್.ಆರ್. ಇಂಡಸ್ಟ್ರಿಯಲ್ ಎಸ್ಟೇಟ್
ಬೆಂಗಳೂರು-54

ರಾಮು ಮತ್ತು ಅವನ ತಮ್ಮಂದಿರ ಜನನ

ದಾನವಬಾಧೆ ಹೆಚ್ಚಾದಾಗ ದೇವತೆಗಳು ನಾರಾಯಣ ದೇವರಲ್ಲಿ ದೂರಿಕೊಂಡರು. ಆಗ ಅವನು ತಾನು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿಯ ಕೋಸಲ ದೇಶದ ಅರಸನಾದ ದಶರಥನಿಗೆ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಮಂಗಗಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟಬೇಕೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆಕೊಟ್ಟನು.

ದಾನವ ಬಾಧೆ ಹೆಚ್ಚಾದಾಗ ದೇವತೆಗಳು ನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟರು.

ಆಗ ದೇವೇಂದ್ರನು ವಾಲಿಯಾದನು, ಬ್ರಹ್ಮನು ಜಾಂಬವನಾದನು, ಸೂರ್ಯ ಸುಗ್ರೀವನಾದನು, ಶಿವನು ಹನುಮಂತನಾದನು, ಚಂದ್ರನು ದಧಿಮುಖನಾದನು. ಅಗ್ನಿಯು ನೀಲನಾದನು, ನಿಋುತಿ ಕೇಸರಿಯಾದನು, ವರುಣ ಪನಸನಾದನು, ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ನಳನಾದನು! ವಾಲಿ ಮುಂತಾದವರು ಆಯಾ ದೇವತೆಗಳ ಮಕ್ಕಳು ಅಥವಾ ಅವತಾರ ಎಂದೆನಿಸಿ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದರು–ಎಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ಧೇನುಕನು ವಾಯುವಿನ ಅವತಾರ, ಅಂಗದನು ಯಕ್ಷನ ಅವತಾರ, ಗವಯನು ಯಮನ ಅವತಾರ, ಮೈಂದ ಮುಂತಾದವರು ಇತರ ದೇವತೆಗಳ ಅವತಾರಗಳು ಎಂದೆನ್ನಿಸಿ ಮೊದಲಿನ ವನಚರರನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡರು.

ಇತ್ತ ನಾರಾಯಣನು ದಶರಥನ ಮಗನಾಗಲು ನಾರದನ ಶಾಪವನ್ನು ನೆಪವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು. ದಶರಥನ ರಾಜಧಾನಿ ಅಯೋಧ್ಯಾಪುರ. ಅದರಲ್ಲಿ ಹೊಳೆವ ಕನಕದ ಕೋಟೆ, ಮಾಣಿಕ ಕಳಸ, ರತ್ನ ತೋರಣ, ೯೭ ಸಾವಿರ ಸೋಮವೀಥಿಗಳು, ಆರುಯೋಜನ ಅಗಲದ ಅರಮನೆ, ಪಟ್ಟಣದ ಒಟ್ಟು ಉದ್ದ ಹತ್ತುಯೋಜನ – ಎಂಬುದು ಪ್ರವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಗೊತ್ತು.

ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ತೇರನ್ನು ಹಾರಿಸಬಲ್ಲ ಮಹಾವೀರನಾಗಿದ್ದ ದಶರಥ ಚಕ್ರವರ್ತಿ! ಅವನಿಗೆ ಕೌಸಲ್ಯೆ, ಸುಮಿತ್ರೆ, ಕೈಕೇಯಿ ಎಂಬ ಮೂವರು ರಾಣಿಯರಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯಳಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಪಟ್ಟದರಾಣಿ. ಸುಮಿತ್ರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯಳಾದರೂ ಕೈಕೇಯಿಯು ದಶರಥನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಒಲವಿಗೆ ಪಾತ್ರಳಾಗಿದ್ದಳು. ದೇವತೆಗಳ ಅಣ್ಣಂದಿರಾದ ದೈತ್ಯರೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ನಡೆದಾಗ ತೇರಚ್ಚು ನೆಗ್ಗಿದರೂ ತನ್ನ

ಕೈಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ರಥನಡೆಸಿದ ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿದ ದಶರಥನು ಅವಳಿಗೆ ವರಕೊಡಲು ಹೋದ. ಆಗ ಅವಳು ತನಗೆ ಬೇಕಾದಾಗ ಆ ವರವನ್ನು ಬೇಡಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆ ನೆಂದು ಹೇಳಿ ಅವನೊಡನೆ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹೋದಳು.

ದಶರಥನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ದಿನ ಅವನು ಚಿಂತಾ ಮಗ್ನತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರುಳಲ್ಲಿ ವನಾಂತರದ ಒಂದು ಕೆರೆಯ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತನು. ಚೌಡಲನೆಂಬ ಹುಡುಗನು ತನ್ನ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗಾಗಿ ನೀರು ತುಂಬಿ ಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಕೊಡವನ್ನು ನೀರಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿದಾಗ ಅದು ಆನೆ ನೀರು ಕುಡಿವ ಸದ್ದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ದಶರಥನು ಶಬ್ದವೇಧಿ ಬಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟ. ಸಾಯುವುದರೊಳಗೆ ಹುಡುಗ ಚೌಡಲನು ತನ್ನ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದ. ಆ ಮುನಿದಂಪತಿಗಳೆದುರು ದಶರಥನು ತಪ್ಪಾಯ್ತೆಂದು ಕ್ಷಮಿಸಲು ಬೇಡಿಕೊಂಡ. ಆದರೆ ಆ ಮುನಿಯು 'ನಿನಗೆ ಪುತ್ರಶೋಕದಿಂದ ಮರಣವೊದಗಲಿ' ಎಂದು ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟ; ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯೂ ಆ ಕೂಡಲೇ ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟಳು. ಆ ಮೂವರಿಗೆ ದಶರಥ ಶವಸಂಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದ. ಅಂಥ ಪಾಪ ಮಾಡಿದ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೇ ಆ ಶಾಪ ಒಂದು ವರವೇ ಸರಿ ಎಂದೆನಿಸಿತು ದಶರಥನಿಗೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಪುತ್ರ ಶೋಕ ಅನುಭವಿಸಲು ಒಬ್ಬನಾದರೂ ಮಗ ಹುಟ್ಟಬೇಕಾ ಯ್ತಲ್ಲ!

ದಶರಥನು ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದು ಓಲಗ ನಡೆಸಿದಾಗ, ಪರಮ ಋಷಿಯಾದ ವಸಿಷ್ಠನು ರೋಮಪಾದನ ಮೂಲಕ ಋಷ್ಯಶೃಂಗ ಋಷಿಯನ್ನು ಕರೆಸಿ ಪುತ್ರಕಾಮೇಷ್ಟಿಯನ್ನು

ಮಗನ ಮರಣದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ವೃದ್ಧ ಮುನಿದಂಪತಿಗಳು ಶೋಕಿಸಿದರು.

ಮಾಡಲು ಸೂಚಿಸಿದನು. ರೋಮಪಾದನು ದೇವದಾಸಿಯರ ಮೂಲಕ ಋಷ್ಯಶೃಂಗನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಶಾಂತಾದೇವಿಯನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದುಕೊಟ್ಟು ಅವನನ್ನು ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಕಳಿಸಿದನು; ಅವನು ಇಷ್ಟಿಯ (ಯಜ್ಞದ) ಪೌರೋಹಿತ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿದನು. ಯಜ್ಞಕುಂಡದಿಂದ ಅಗ್ನಿಯೆದ್ದು ಹರಿವಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಚರುವನ್ನು ಋಷ್ಯಶೃಂಗನು ದಶರಥನಿಗಿತ್ತನು ; ಅವನದನ್ನು ಕೌಸಲ್ಯೆ

ಕೈಕೇಯಿರಿಗಿತ್ತಾಗ ಅವರು ಕಾಲು ಕಾಲು ತಿಂದು ಉಳಿದ ಅರ್ಧಭಾಗವನ್ನು ಸುಮಿತ್ರೆಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಸುಮಿತ್ರೆ ತನ್ನ ಪಾಲನ್ನು ತಿಂದಳು. ಮೂವರೂ ಗರ್ಭಿಣಿಯರಾದರು. ನವಮಾಸ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಶುಭಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಕೌಸಲ್ಯೆಗೆ ರಾಮನೂ, ಕೈಕೇಯಿಗೆ ಭರತನೂ, ಸುಮಿತ್ರೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣ-ಶತ್ರುಘ್ನರೂ ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಜನಿಸಿದರು. ದಶರಥನು ಪರಮಾನಂದ ಹೊಂದಿದನು. ತಂದೆ ತಾಯಿಯರಿಗೆ ಮುದ್ದಾಗಿ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಭರತ ಶತ್ರುಘ್ನರು ಬೆಳೆದು ಆರೇಳು ವರ್ಷಗಳ ವಯಸ್ಸಿನವರಾದಾಗ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಋಷಿಯು (ಕೌಶಿಕ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಯು) ರಾಜಸಭೆಗೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಭಂಗ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಹೊಡೆದೋಡಿಸಲು ರಾಮಾದಿಗಳನ್ನು ಕಳಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂದನು. ದಶರಥ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟ. ಅವರು ಕೌಶಿಕ ಗುರುವಿನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಅತ್ಯಾದರದಿಂದ ಮಾಡಿದರು. ಅವರ ದೇವತಾವತಾರದ ಗುಟ್ಟು ಕೌಶಿಕನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಅವರ ಸೇವೆ ಲೀಲಾನಾಟಕವೆಂದು ಹಿಗ್ಗಿ ನಕ್ಕನು. ನರಭಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಸಾವಿರ ಆನೆಗಳ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಮಸಿಯ ಗಿರಿ ಕೈಕಾಲು ತಳೆದಿತ್ತೆಂಬ ಹಾಗಿದ್ದ ತಾಟಕಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಗುರುವಿನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ರಾಮನು ಬಾಣಬಿಟ್ಟು ಅವಳನ್ನು ಕೊಂದನು. ಆಮೇಲೆ ಅರುವತ್ತು ಸಾವಿರ ರಾಕ್ಷಸರು ಆಕಾಶದಿಂದ ಹಾರಿ ಬಂದಿಳಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಗಣ್ಯನಾದ ಸುಬಾಹು ರಾಮಬಾಣದಿಂದ ಸತ್ತ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವೇಷದಿಂದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಗಣ್ಯನೆನಿಸಿದ್ದ ಮಾರೀಚ ಬರಲು ರಾಮಬಾಣ ಅವನನ್ನು ನೂರು ಯೋಜನದಾಚೆ ಎತ್ತಿ ಎಸೆಯಿತು. ಒಟ್ಟು ಏಳು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಅಸುರರೆಲ್ಲಾ ನುಣ್ಣಗಾದರು.

ಆಮೇಲೆ ಒಂದು ದಿನ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ರಾಮಾದಿಗಳನ್ನು ಅಹಲ್ಯಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದಾಗ, ಶಿಲಾನಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ಅಹಲ್ಯೆಯು ರಾಮಪಾದ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ, ಶಿಲಾಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಮುಕ್ತಳಾಗಿ ಎದ್ದು ರಾಮನಿಗೆ ವಂದಿಸಿದಳು. ಅನಂತರ ಕೌಶಿಕನು ತನ್ನ ನಾಲ್ವರು ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಮಿಥಿಲಾನಗರಕ್ಕೊಯ್ದನು.

ಗುರುವಿನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ರಾಮನು ತಾಟಕಿಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನು.

ಸೀತಾಸ್ವಯಂವರ

ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಅವತಾರವಾಗಿ ಮಿಥಿಲಾಧಿಪತಿ ಜನಕನ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸೀತಾದೇವಿಯ ಸ್ವಯಂವರದ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ಇಡಿ ವಿದೇಹ ರಾಜ್ಯವೇ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಹರ, ಬ್ರಹ್ಮ, ಇಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿ, ವರುಣ, ವಾಯು. ಕುಬೇರ, ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ಗುರು, ಶುಕ್ರ, ಶನಿ ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳೂ,

ರಾಮನು ಹರಧನಸ್ಸನ್ನು ಮುರಿದನು

ಇತರ ರಾಜಕುಮಾರರೊಡನೆ ಸ್ವಯಂವರ ಮಂಟಪದ ಸುತ್ತ ಉಪಸ್ಥಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಲಂಕೇಶನಾದ ದಶಕಂಠ ರಾವಣನೂ ಅಲ್ಲಿ ಹಾಜರಾಗಿದ್ದ!

ಜನಕ ಹರಧನುಸ್ಸನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ,'ಹರಿಯು ಸೀತೆಯನ್ನು ವರಿಸಲಿ' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಆಗ ಧನುಸ್ಸು ಹೂಂಗುಟ್ಟುವಂತೆ ಹೂಂಕರಿಸಿತು! ರಾವಣನು ಅದನ್ನೆತ್ತಲು ಹೋಗಿ ದಣಿವಾಗಿ ತಾನು ಮೊದಲು ಕೂತಿದ್ದ ಪೀಠದತ್ತ ಹೋಗಿ, 'ಬದುಕಿದೆಯಾ ಬಡಜೀವ!' ಎಂದು ಕೂತುಕೊಂಡನು.

ಆಗ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ರಾಮನನ್ನು ಆ ಕೋದಂಡವನ್ನು ಎತ್ತಲೆಂದು ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಜಂಭದಿಂದ ತಲೆ ಬಾಗದ ರಾವಣನ ಮಣಿ ಪೀಠದ ಸನಿಹದ ನೆಲವನ್ನು ಕಾಲಿಂದ ಒತ್ತಿ ಅವನು ಎರಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ದೇವತೆಗಳಾಗ ನಕ್ಕರು! ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ೧೪ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ರಾಮ ಈಶ ಕೋದಂಡವನ್ನು ಹಾಯಾಗಿ ಎತ್ತಿ, ಈಶಕೃಪೆಯಿಂದ, ಒಡೆಯುವಂತೆ ಬಾಗಿಸಿದನು. ದೇವತೆಗಳು ನಲಿದರು. ಸೀತೆ ರಾಮನಿಗೆ ಹಾರ ಹಾಕಿದಳು. ದಶರಥನನ್ನು ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ಕೋಟಿ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಗಳು ಹೋದವು! ಸೂರ್ಯವಂಶ-ಚಂದ್ರವಂಶ ಶ್ರೀರಾಮವಿವಾಹದಲ್ಲಿ ಒಂದಾಯ್ತು. ಆ ಮದುವೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಂಥರೆಯು ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಅಪಮಾನಿಸಿದಳು. ಆಗ ರಾಮನು ಮಂಥರೆಯನ್ನು ದಂಡಿಸಲು. ಆಕೆ ರಾಮನಲ್ಲಿ ಹಗೆತನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದಳು.

ರಾಮನ ವನವಾಸ

ಅರುವತ್ತು ವರ್ಷ ತಾನು ರಾಜ್ಯವಾಳಿ ದಣಿದೆನೆಂದು ದಶರಥನು ರಾಮನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮಂಥರೆ ಕೈಕೇಯಿಯ ಹಿತ್ತಾಳೆ ಕಿವಿಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿರುಗಿಸಿ ಅವಳು ದಶರಥನಲ್ಲಿ ಭರತ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ವರವಾಗಿ ಬೇಡುವಂತೆ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಹಗೆಯನ್ನು ರಾಮನ ಮೇಲೆ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡಳು. ರಾಮನು ಕೈಕೇಯಿಯ ಇಷ್ಟದಂತೆ ೧೪ ವರ್ಷಗಳ ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣ

ಸೀತಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಂದಿಗೆ ರಾಮನು ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು

ದೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟನು. ಪೌರರೆಲ್ಲರೂ ಮರುಗಿದರು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ತಾನು ಮೊದಲೇ ಹಣ್ಣು ತಿಂದಿದ್ದೆನೆಂದು ನೆಪ ಹೇಳಿ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತ ಹೋದನು. ಸಾರಥಿಯು ರಾಮನನ್ನೂ ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನೂ ಗಂಗಾತಟಕ್ಕೆ ಸಾಗುಹಾಕಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಬಂದು ಅತ್ತನು. ದಶರಥ ಅತ್ತ ಮತ್ತು ಸತ್ತ. ರಾಜ್ಯವು ಅರಾಜಕವಾಗಿ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ ಆರಂಭವಾಯ್ತು. ಆಗ ಮಂತ್ರಿ ಸುಮಂತನು ಸೋದರ ಮಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಭರತನನ್ನು ಬರಹೇಳಿದ. ಅವನು ತಾಯಿಯನ್ನು ಬಯ್ದು ಅತ್ತು ಕರೆದು ಗೋಳಾಡಿದ; ಶತ್ರುಘ್ನನೂ ಹಾಗೇ ಗೋಳಿಟ್ಟ. ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಭರತನು ತಾಯನ್ನು ಕಡಿಯ ಹೋದಾಗ ಅವಳು ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಪಾರಾದಳು. ಆದರೆ ಮಂಥರೆ ಮಾತ್ರ ಅವನ

ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಹೊಡೆತ ತಿಂದು ರಕ್ತವನ್ನು ಕಾರಿದಳು.ಭರತನು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗೆ ಸಿದ್ಧನಾದಾಗ ವಸಿಷ್ಠಾದಿಗಳು ತಡೆದರು. ಅನಂತರ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಭರತನು ರಾಮನನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಹೊರಟು ಭರದ್ವಾಜನ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ತಲುಪಿದನು ; ಮತ್ತು ಗಂಗೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ರಾಮಾದಿಗಳಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ರಾಮನ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ತಲೆಯಿಟ್ಟು ಅವನು ಗೋಳಿಟ್ಟನು. ಶತ್ರುಘ್ನ ಕೂಡ ಹಾಗೇ ಮಾಡಿದ. ವಸಿಷ್ಠ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದ. ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ದಶರಥನ ಉತ್ತರ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರೂ ಮುಗಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ರಾಮಪಾದುಕೆಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ನಾರುಮಡಿಯುಟ್ಟು ಭರತನು ರಾಮಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಅವನ ಆಳಾಗಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನೆ ಮಾಡಲೊಪ್ಪಿ ೧೪ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮ ಹಿಂದಿರುಗದಿದ್ದರೆ ಅಗ್ನಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು. ಅನಂತರ ಭರತನೂ ಶತ್ರುಘ್ನನೂ ಕೌಸಲ್ಯಾದಿಗಳೂ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ದುಃಖಭಾರದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು.

ಒಂದುದಿನ ರಾಮನು ಸೀತೆಯ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ತಲೆಯಿಟ್ಟು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದಾಗ ಕಾಕಾಸುರನು ಸೀತೆಯ ಎದೆಯನ್ನು ಒದೆದನು. ಆಗ ರಾಮ ಎಚ್ಚತ್ತು ಅವನತ್ತ ಅಂಬನ್ನು ಬಿಟ್ಟಾಗ ಅವನು ಕ್ಷಮೆ ಕೇಳಿದನು. ಆಗ ಅವನ ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ ಕುರುಡುಗೊಳಿಸದೆ ರಾಮಬಾಣವು ಒಂದೇ ಕಣ್ಣನ್ನು ಕುರುಡು ಮಾಡಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ ಯಾವ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಬೇಕಾದರೂ ಕಣ್ಣ ಒಂದೇ ಗೋಲಕವನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ ಕಾಗೆಗಳು ನೋಡಬಲ್ಲವುಗಳಾದವು.

ಇನ್ನೊಂದು ದಿನ ಬೇಟೆಗಾರ ರಾಕ್ಷಸನಾದ ಶಂಭುಕನು ಕುಬೇರನಿಂದ ಪ್ರಾಣಭಿಕ್ಷೆ ಪಡೆದು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡತೊಡ

ಗಿದಾಗ ಅವನನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಕಡಿದನು. ಆಗ ಅವನ ತಾಯಿ ಶೂರ್ಪಣಖೆಯು ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕಪಟದಿಂದ ಸಂಹರಿಸಲು ಹೊಂಚುಹಾಕಿ ಸುಂದರಿಯ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ರಾಮನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗೆಂದು ಬೇಡಿದಳು. ಅವನು ಅವಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಹತ್ತಿರ ಕಳಿಸಿದನು. ಅವನೊಲ್ಲೆ ನೆಂದಾಗ ಪುನಃ ರಾಮನೆಡೆಗೆ ಹೋದಳು. ಅವನು ಅವಳ ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ತನ್ನ ಉ ಗು ರಿ ನಿ ೦ ದ, ಅವಳ ಮೂಗು ಕೊಯ್ಯೆಂದು ಬರೆದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆಡೆಗೆ ಕಳಿಸಿದ ಕೂಡಲೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಅವಳು ತನ್ನ ಅಣ್ಣಂದಿರಾದ ಖರದೂಷಣರಲ್ಲಿ ದೂರು ಕೊ ಟ್ಟ ಳು. ಕೂಡಲೇ ೧೪ ಸಾವಿರ ಯೋಧರೊಡನೆ ಖರದೂಷಣರು ರಾಮ-ಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆದ್ದರು. ತ್ರಿಶಿರನೆಂಬ ದಾನವನೂ ಅವರ ನೆರವಿಗೆ ಬಂದ. ದೂಷಣನ ತಲೆ ಕಡಿದರೆ ಚಿಗುರುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ವಾಯು ರಾಮನಿಗೆ—'ಅವನ ಕಡಿದ ತಲೆಯನ್ನು ಅವನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿಸಿ ಸೇರಿಸು', ಎಂದು ಹೇಳಿದ. ರಾಮ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ಅವನನ್ನು ಕೊಂದು ಖರನೊಡನೆ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಹಗೆಯು ರಾಮನ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಮೂರು ತುಂಡು ಮಾಡಿದನು. ಕೂಡಲೇ ಶರಭಂಗ ಮುನಿಕೊಟ್ಟ ಧನುವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ದನುಜನ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಕಡಿದೊಗೆದನು ಮತ್ತು ಮೂರೇ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಅವನ ತಲೆ ಗಡಿದನು.

ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿದ ಜಟಾಯುವನ್ನು ರಾವಣನು ತುಂಡರಿಸಿದನು.

ಸೀತಾಪಹಾರ

ಮೂವರು ಅಣ್ಣಂದಿರೂ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸತ್ತಾಗ ಶೂರ್ಪಣಖಿಯು ರಾವಣನ ಹತ್ತಿರ ತನಗಾದ ಮಾನಭಂಗವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಅತ್ತದ್ದಲ್ಲದೆ ಸೀತಾಪಹರಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಚೋದನೆ ಕೊಟ್ಟಳು; ತಾನು ರಾವಣನಿಗಾಗಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ತರಹೋಗಿ ಹೀಗಾಯ್ತೆಂದು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿದಳು. ರಾವಣನು ಮಾವ ಮಾರೀಚನೆಡೆಗೆ ಹೋದ. ಅವನು ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿದರೆ ರಾವಣ ಕೇಳದಾದ. ಆಗ ನಿರ್ವಾಹವಿಲ್ಲದೆ ಮಾರೀಚನು ಮಾಯಾಮೃಗವಾದ. ಆ ಮೃಗವು ರಾಮಾಶ್ರಮದೆದುರು ಸುಳಿದಾಡಿದಾಗ ಸೀತೆ ತನಗದು ಬೇಕೆಂದಳು. ತಮ್ಮನಿಗೆ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಕಾದಿರಲು ಹೇಳಿ ರಾಮ ಅದರ ಬೆಂಬತ್ತಿ ಹೋದ. ಅದು ಕೈಗೆಟುಕದಾದಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಬಾಣ ಬಿಟ್ಟ.

ಅದು "ಹಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣ" ಎಂದು ರಾಮಸ್ವರದಿಂದಲೇ ಕೂಗಿ ಸತ್ತಿತು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೀತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ರಾಮರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡಿದಳು. ಅವ ಹೊರಟ--ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ. ರಾವಣ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿ ಸೀತಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಭಿಕ್ಷೆಗೆ ಹೋದ. ಗಂಡಸರಿಲ್ಲದ ಮನೆಯು ಹೊಗೆನೆಂದು ಕಪಟ ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಹೇಳಿದಾಗ ಸೀತೆಯು ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಎಳೆದು ಹೋಗಿದ್ದ ಗೆರೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ಭಿಕ್ಷೆ ಹಾಕಲು ಹೋದಳು. ಕೂಡಲೇ ರಾವಣನು ಅವಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ಪುಷ್ಪಕ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ಲಂಕೆಗೆ ಹೊರಟನು. ಸೀತೆ ಅತ್ತು ಕರೆದು ಸೋತಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಜಟಾಯು ಇದಿರಾದ; ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೋರಾಡಿದ; ಆದರೆ ರಾವಣ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಅವನ ಬೆನ್ನನ್ನಿರಿದ. ಕೂಡಲೇ ಸೀತೆ ರಾಮ ಬರುವ

ವರೆಗೆ ಅವನಿಗೆ ಜೀವವಿರಲಿ ಎಂದು ವರಕೊಟ್ಟಳು. ಆ ಮೇಲೆ ಸಂಪಾತಿ ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿದ. ಅವನ ಎಡಗಾಲ ಕೆಳಗೆ ನುಸುಳಿಕೊಂಡು ರಾವಣ ಲಂಕೆಗೆ ನಡೆದೇ ಬಿಟ್ಟ!

ತಾಯಿ ಕೈಕಸೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ತಂದುದು ಕೇಡೆಂದು ಅವಳನ್ನು ವನದಲ್ಲಿ ಇಡಲು ರಾವಣನಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು. ಅವನು ಹಾಗೇ ಮಾಡಿದನು. ಇತ್ತ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಮಾಯಾ ಮೃಗರೂಪದ ಮಾರೀಚನ ವಧೆಯ ಅನಂತರ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಹೋದಾಗ ಸೀತೆ ಕಾಣಿಸದುದರಿಂದ ಅತಿಯಾಗಿ ಗೋಳಿಟ್ಟರು. ಸೀತೆಯನ್ನಗಲಿದ ರಾಮ ವಿರಾಮನಾದ; ಅಲೆಯುತ್ತಾ ಹೋದಾಗ, ಜಟಾಯು ಸುದ್ದಿಯನ್ನರುಹಿ ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟ; ಶಬರಿಯೂ ಹೇಳಿದಳು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಪಂಪಾಸರೋವರವನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದರು.

ಮಂಗ ಪ್ರಸಂಗ

ತನ್ನ ಬೀಡಿನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯೊಡೆಯ ನಾಗಿದ್ದ ವಾಲಿಯ ತಮ್ಮ ಸುಗ್ರೀವನು ತನ್ನ ವಸತಿಸ್ಥಾನ ವಾದ ಋಷ್ಯಮೂಕ ಪರ್ವತದಿಂದ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕಳಿಸಿ ದನು. ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಬಳಲಿ ನಿದ್ರಿಸಿದ್ದ ರಾಮನಿಗೆ ತಾನು ನೀರಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಮಂಗವೊಂದು ಬಂದು ಬದು ಕಿಸಿದ ಸ್ವಪ್ನಬಿದ್ದಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಅದು ಶುಭಸೂಚಕವೆಂದ. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹನುಮಂತನು ತನ್ನ ತಾಯ ಉಪದೇಶದ ಪ್ರಕಾರ ನಿನ್ನ ಸೇವೆಗೆ ಬಂದೆನೆಂದು ರಾಮನಿಗೆ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದ.

ರಾಮನು ಹನುಮಂತನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ತಾನು ಕೇಸರಿ ಎಂಬ ಅತುಲಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ವಾನರನ ಮಗನೆಂದೂ ತನ್ನ ತಾಯಿ ಹರ ಶಾಪದಿಂದ ವಾನರ ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿ ಜನಿಸಿದ ಪುಂಜಿಕೆ ಎಂಬ ಅಪ್ಸರಸ್ತ್ರೀ ಎಂದೂ ಕೇಸರಿಗೆ ಬಂದ ಮುನಿಶಾಪದಿಂದ ತಾನು ಹರಪುತ್ರನಾಗಿ ಅವಳಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದೆನೆಂದೂ ಹನುಮಂತನು ಹೇಳಿದನು. ಹರವೀರ್ಯವನ್ನು ವಾಯು ತಂದು ತನ್ನ ತಾಯಗರ್ಭ ಕೋಶದಲ್ಲಿಟ್ಟದ್ದರಿಂದ ತಾನು ವಾಯುಪುತ್ರನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದೆನೆಂದೂ ಅವನು ಬಿತ್ತರಿಸಿದನು. ಗಿರಿಜಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ತಾನು ವಜ್ರಕಾಯನಾದುದನ್ನೂ ಆತ ತಿಳಿಸಿದ. ಇಂದ್ರ-ಅಹಲ್ಯೆಯರ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ವಾಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದನ್ನೂ, ಸೂರ್ಯ-ಅಹಲ್ಯೆಯರ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಸುಗ್ರೀವ ಹುಟ್ಟಿದ್ದನ್ನೂ ಹನುಮಂತ ಬಿತ್ತರಿಸಿದ.ಮುಂದೆ ಅಹಲ್ಯೆಯ ಗಂಡ ಗೌತಮನಿಗೆ ಈ ವಿಷಯ ತಿಳಿದಾಗ ಅವನು ಇಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯ, ಅಹಲ್ಯೆಯರಿಗೆ ಶಾಪ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ವಾಲಿ ಸುಗ್ರೀವರಿಗೂ ಕಪಿರೂಪದವರಾಗಿರಿ ಎಂದು ಶಾಪ ಕೊಟ್ಟನಂತೆ. ಆಮೇಲೆ ವಾಲಿಯು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ ವರ ಪಡೆದ. ಅದರಿಂದ ೧೦ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರದ ಮೈಯ ಕೋಣನಾಗಿದ್ದ ದುಂದುಭಿ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ವಾಲಿ ಕೊಂದ. ಆಮೇಲೆ ಅವನ ಮಗ— ತಂದೆ ಕೋಟಿ ಕಾಡಾನೆಗಳ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೆ, ಇವನು ೧೦ ಕೋಟಿ ಕಾಡಾನೆಗಳ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ—ವಾಲಿಯೊಡನೆ ಹೋರಾಡಿ ಬಂದ. ದುಂದುಭಿಯ ಶರೀರವನ್ನು ಮಾತಂಗ ಮುನಿ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಕೂತಿದ್ದ ಗಿರಿಗೆಸೆದದ್ದರಿಂದ

ವಾಲಿ ಆ ಗಿರಿಯ ಮೇಲೆ ಕಾಲಿಟ್ಟರೆ ಅವನಿಗೆ ಸಾವು ಬರಲಿ ಎಂದು ಆ ಮುನಿ ಶಾಪಕೊಟ್ಟ. ವಾಲಿಯು ಅವನ ಮಗನನ್ನು ಒಂದು ವರ್ಷ ಹೋರಾಡಿ ಸೋಲಿಸಿದ. ಆ ಮಗ ಮಾಯಾವಿಯು ಸೋತು ಒಂದು ಬಿಲದಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕ. ತಮ್ಮ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಬಿಲದ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿರಹೇಳಿ, ಬೆವರು ನೊರೆಗಟ್ಟಿ ಬಂದದ್ದು ಕಾಣಿಸಿದರೆ ತಾನು ಸತ್ತೆನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಕುರುಹನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ವಾಲಿಯು ಒಳಹೊಕ್ಕು ಮಾಯಾವಿಯನ್ನು ಕೊಂದ. ಬಿಲದ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿದ್ದ ಸುಗ್ರೀವನು ಮಾಯಾವಿಯ ಬೆವರು ನೊರೆಗಟ್ಟಿ ಹರಿದು ಬರಲು ಅದನ್ನು ವಾಲಿಯ ಬೆವರ ನೊರೆವೊನಲೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಿಲದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಅಣ್ಣನ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಲು ಮಂತ್ರಿಗಳ ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡಿದನು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ವಾಲಿ ಬಂದು ತಮ್ಮನ ಅಧಿಕಾರ ಲಾಲಸೆಗೆ ಕುಪಿತನಾಗಿ ಹೊಡೆಯ ಹೋಗಲು ಸುಗ್ರೀವನು ವಾಲಿ ಮೆಟ್ಟಲಾರದ, ಮಾತಂಗ ಶಾಪದ ರಕ್ಷೆ ಇರುವ ಋಷ್ಯಮೂಕ ಪರ್ವತವನ್ನು ಹನುಮಂತನೊಡನೆ ಸೇರಿದನು. ರಾವಣನೆಂಬ ಕಾಳ ರಕ್ಕಸನೊಬ್ಬನು ಸದ್ಯದಲ್ಲೇ ಗೋಳಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಸತಿಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ಒಯ್ದುದುಂಟೆಂದೂ ಅವಳೇ ಸೀತೆಯಾಗಿರಬಹುದೆಂದೂ ಸುಗ್ರೀವನ ಮತ್ತು ಅವನ ದಳದ ನೆರವಿನಿಂದ ಸೀತಾವಿಮೋಚನೆ ಸಾಧ್ಯವೆಂದೂ ರಾವಣನಿಗೆ ವಾಲಿ ನೆಂಟನೆಂದೂ ವಾಲಿಯನ್ನು ಕೊಂದರೆ ಸುಗ್ರೀವನು ಸೇನೆಸಹಿತವಾಗಿ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುವನೆಂದೂ

ರಾಮನಿಗೆ ಹನುಮಂತ ಹೇಳಿದನು. ವಾಲಿಯು ಸಾಮಾನ್ಯ ನಲ್ಲ. ಸಾವಿರ ಅಕ್ಷೌಹಿಣೀ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ರಾವಣನೊಮ್ಮೆ ದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ವಾಲಿ ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ಕಂಕುಳ ಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಸಮುದ್ರ ಸ್ನಾನ ಮುಗಿಸಿ ಕೊಂಡು, ಮಗನಾದ ಅಂಗದನ ತೊಟ್ಟಿ ಲಿಗೆ ಅವನನ್ನು ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಕಟ್ಟಿಟ್ಟಿದ್ದ! ರಾವಣ ಜೀವಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಿ ದಾಗ ಅವನಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ತಾನು ನೆರವೀಯುವೆನೆಂದು ವಾಲಿ ವಚನ ಕೊಟ್ಟ. ಆದುದರಿಂದ ವಾಲಿಯನ್ನು ಮುಗಿಸದ ಹೊರತು ರಾವಣನನ್ನು

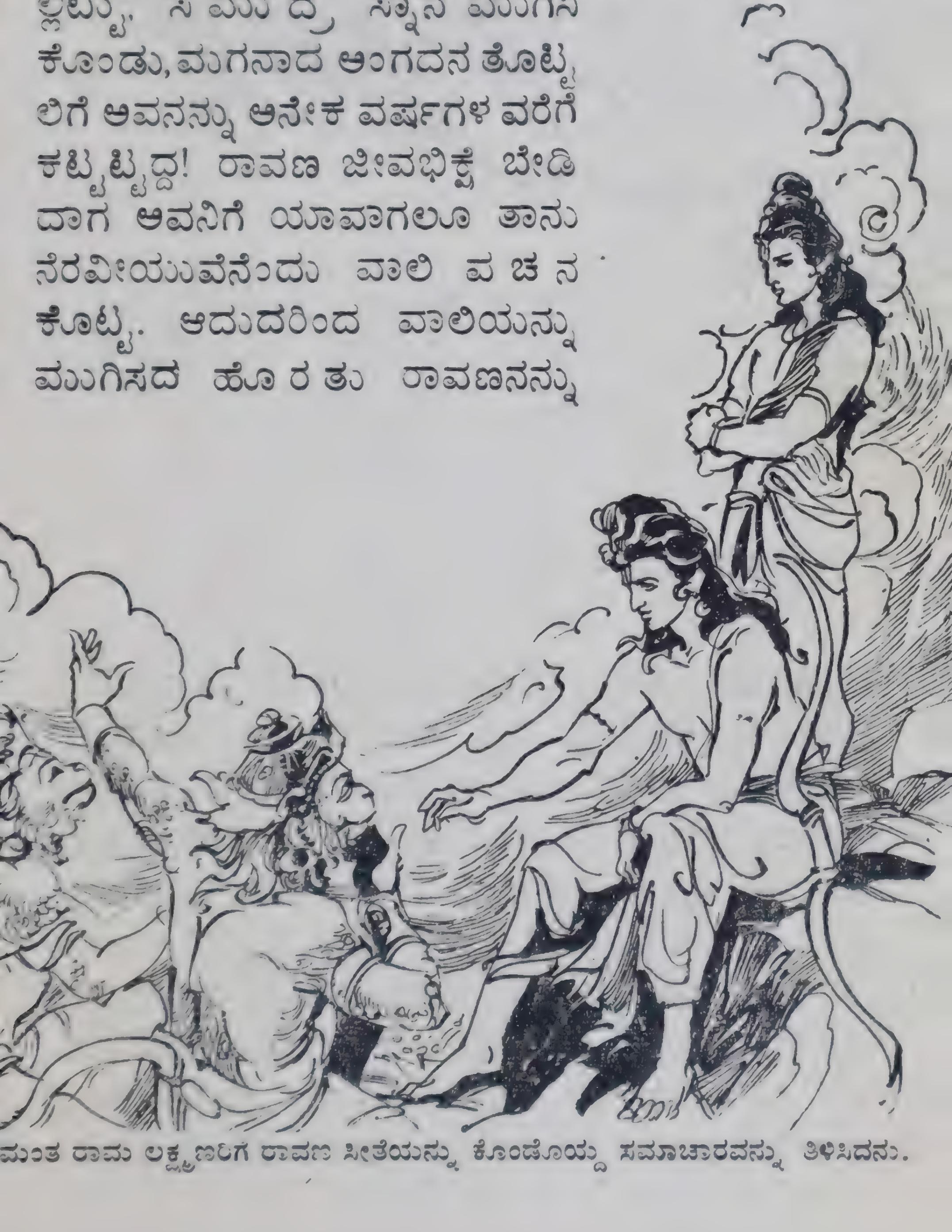

ಮಂತ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ರಾವಣ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು.

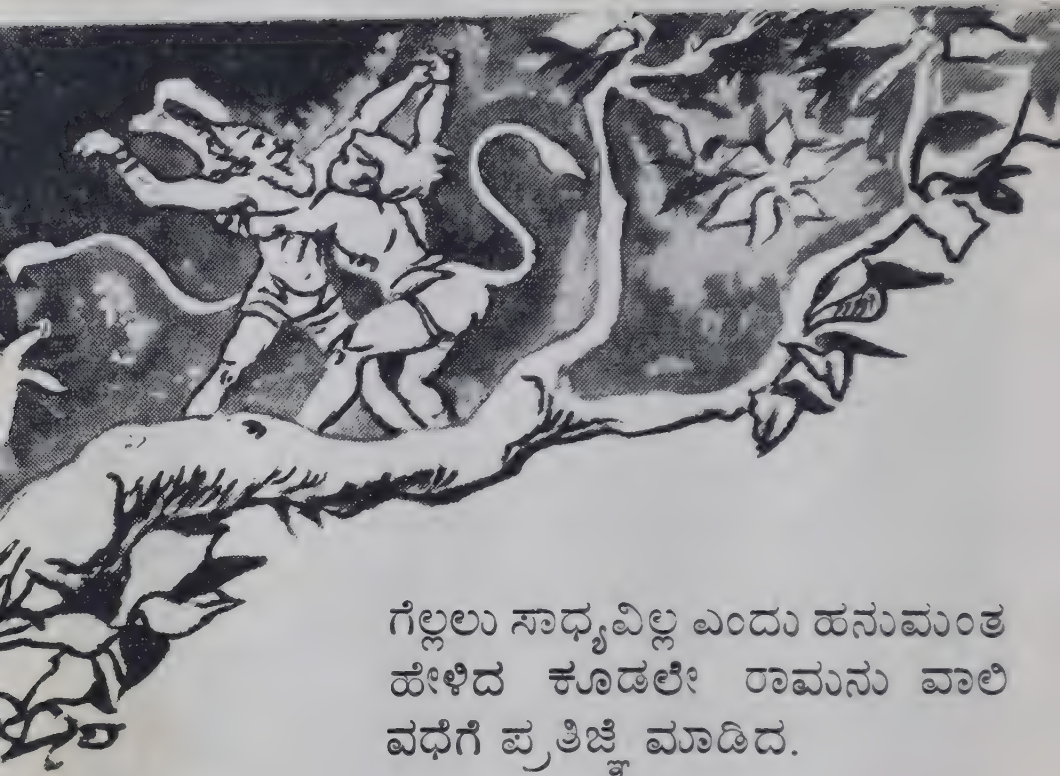

ಗೆಲ್ಲಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹನುಮಂತ ಹೇಳಿದ ಕೂಡಲೇ ರಾಮನು ವಾಲಿ ವಧೆಗೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ.

ಮಂಗ ಸೇನಾಪತಿಗಳು

ಹನುಮಂತನಿಂದ ರಾಮಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ತಿಳಿದ ಸುಗ್ರೀವನು ಸೀತೆ ಕೆಳಗೆ ತೂರಿದ್ದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ರಾಮನಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ. ಚರಣಕಮಲಗಳಿಗೆರಗಿದ, ವಾಲಿವಧೆ ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯಿದೆಯೆಂಬುದರ ಕುರುಹು ತೋರೆಂದು ಬೇಡಿದ. ಆಗ ರಾಮನು ದುಂದುಭಿಯ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಲ್ಲಿನ ತುದಿಯಿಂದೆತ್ತಿ ಯೋಜನದ (೯ ಮೈಲಿ ದೂರ) ಆಚೆಗೆ ಎಸೆದ; ಏಳು ತಾಳೆಗಳನ್ನು (ಹನೆಮರಗಳನ್ನು) ಒಂದೇ ಬಾಣದಿಂದ ಮುರಿದೊರಗಿಸಿದ; ೨೭ ಮೈಲುದ್ದದ ಹಾವಿನ ತೆಕ್ಕೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆಳೆದ ೭ ಹನೆಮರಗಳನ್ನು ಆ ಹಾವಿನ ಬಾಲದ ಮೇಲೆ ಬಿಲ್ಲಿಟ್ಟು

ಹೆದೆಯೇರಿಸಿ ಅಂಬೆಸೆದು ಉರುಳಿಸಿದ! ಆಗ ಸುಗ್ರೀವನು ರಾಮನೊಡನೆ ಸಂಧಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು: ವಾಲಿ ಸಂಹಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾಮನಿಗೆ ತೋರಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದು ಅವನ ಕರಾರು.

ರಾಮನು ವಾಲಿಯನ್ನು ವಧಿಸಿದನು.

ರಾಮನು ಹಂಪೆಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನೆದುರು ಆ ಕರಾರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ.

ಆಗ ಸುಗ್ರೀವ ವಾಲಿಯೊಡನೆ ಹೋರಾಡ ಹೋದ. ಅವನನ್ನು ವಾಲಿಯಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲಾರದೆ ರಾಮಸುಮ್ಮನಿದ್ದ.ಸುಗ್ರೀವನು ಸೋತು ಓಡಿ ಬಂದು ರಾಮನನ್ನು ದೂರಿದ. ಆಗ ಹೂಮಾಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡೆಂದ. ಸುಗ್ರೀವ ಹಾಗೇ ಮಾಡಿದ. ರಾಮ ವಾಲಿಯನ್ನು ಮರೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಬಾಣ ಬಿಟ್ಟು ಸಾಯುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ. ಸಾಯುವ ಮೊದಲು ಮೋಸ ಮಾಡಿ ಕೊಂದೆಯೆಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದರೆ ರಾವಣನನ್ನು ತಾನೇ ಕಡಿದೊಗೆದು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆನೆಂದೂ ರಾಮನಿಗೆ ವಾಲಿ ಹೇಳಿದ. ಅದು ನಿಜವಾದರೆ ತಾನು ಮತ್ತೆ ಬದುಕಿಸುವೆನೆಂದು ರಾಮ ವಾಲಿಗೆ ಹೇಳಿದಾಗ ಅವನು ತನಗೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಬೇಡವೆಂದೂ ಅಂದಿನಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವೆನೆಂದೂ ಹೇಳಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೇರಿದನು.

ರಾಮನಾಗ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದನು. ಅನಂತರ ಒಂದುವರ್ಷ ಕಳೆಯಿತು. ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ತಾರೆಯೂ ಕೊಟ್ಟವಚನವನ್ನು ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಆಗ ಸುಗ್ರೀವನು ಹನುಮಂತ, ನಳ, ನೀಲ, ಅಂಗದ, ಜಾಂಬವ, ಶರಭ, ಶತಬಲಿ, ಗಂಧಮಾದನ, ವೃಷಭ, ಸಂಪಾತಿ,ಪನಸ,ಗವಾಕ್ಷ,ಗವಯ,ಮೈಂದ,ಸುಷೇಣ, ತಾರಣರೆಂಬ ೧೫ ಸೇನಾನಾಯಕರನ್ನು ಅವರವರ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಕರೆಯಿಸಿದನು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ರಾಮನೆದುರು ನೆರೆದಾಗ ಫಣಿರಾಯನು ವೆಂಟಣಿಸಿದನು, ಭೂಮಿ ಕುಸಿದಿತು! ತಿಣುಕಿದನು ಫಣಿರಾಯ ರಾಮಾಯಣದ ಕಪಿಗಳ ಭಾರದಲಿ! ಸುಗ್ರೀವ-ದಧಿಮುಖರೂ ಸೇರಿದರೆ ೧೮ ಜನ ಸೇನಾನಾಯಕರು!

ಹನುಮನ ಹಾರಿಕೆ

ಕಪಿಧ್ವಜರಾದ ಆ ಅಷ್ಟಾದಶ ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಯ ದಂಡನಾಯಕರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೇ ಬಂದು ರಾಮನಿಗೆರಗಿದರು. ಕವಿ ಅವರನ್ನು ಕಪಿಗಳೆಂದದ್ದು ಅವರ ವನವಾಸಿ ನಾಗರಿಕತೆಯನ್ನು ಕಂಡು. ಅವರೂ ಆರ್ಯರೇ! ಆದರೆ ಬಹಳ ಹಿಂದೆಯೇ ವಲಸೆ ಬಂದು ನಾಗರಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂಬರಿಯದೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಷ್ಟನ್ನೇ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರು ವಾನರ (ನರರಂತೆ ತೋರುವವರು) ರೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡರು ! ಅವರು ಅಂದಿನ ಹಂಪೆಯ ಹರೀಶ್ವರರು (ಹರಿ ಎಂದರೆ ಕಪಿ) ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಗನೆಂದು ಹೇಳಲಾದ ಜಾಂಬವನು ಕರಡಿಯನ್ನು ಧ್ವಜ ಚಿಹ್ನವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ ಸುಗ್ರೀವ ಸಾಮಂತ.

ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಕರ್ತವ್ಯದ ಪಟ್ಟಕಟ್ಟಿ ೧೦ ದಿನಗಳೊಳಗಾಗಿ ಅವನು ಸೀತಾ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತರಲು ರಾಮನು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಅವನೊಡನೆ ಇತರ ಕಪೀಶ್ವರರಲ್ಲಿ ಹಲವರು ಹೋದರು. ಕಾಡು-ಗುಡ್ಡಗಳನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಅವರು ಕಡಲ ತಡಿಯನ್ನು ಸೇರಿದರು, ರಾಮೇಶ್ವರದ ಎದುರಿನ ಕಡಲನ್ನು ದಾಟಿದರೆ ಲಂಕೆ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ.ಅಷ್ಟು ದೂರ ಹಾರುವವರಾರು ?

ಆ ಈ ಕಪಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಲಂಘನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು

ಹೇಳಿಕೊಂಡರು. ಒಬ್ಬ ಹತ್ತು ಯೋಜನ ಹಾರಿಯೇನು ಎಂದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಐವತ್ತು ಯೋಜನ ಹಾರಿಯೇನು ಎಂದ. ನಲವತ್ತು ಯೋಜನೆಗಳಾಚೆ ಹಾರಬಲ್ಲವರು ಅವರಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನೂರು ಯೋಜನ ಕೂಡ ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಹಾರಲಾರ ರೆಂಬುದು ತಿಳಿದು ಬಂತು. ಆಗ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಹನುಮಂತನ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ನೀನೇ ಸರಿ ಲಂಕೆಗೆ ಹಾರಬಲ್ಲವ ಎಂದು ಬಿನ್ನವಿಸಿದರು. ಆದಕ್ಕೆ ಹನುಮಂತ ಒಪ್ಪಿದ. ಕೂಡಲೇ ಅವನು ಹೋಲಿಕೆಗೆ ಹೊರತಾಗಿ ಬೆಳೆದನು ; ಆಗ ಭೂಮಿಗೆ ಕೀಲು ಕಳಚಿದಂತಾಯಿತು ; ಮಹೇಂದ್ರಗಿರಿಯ ಶಿಖರ ಬಿರಿಯುವಂತೆ ಆದರ ಮೇಲೊಂದು ಕಾಲಿಟ್ಟ; ಬಾಲ ಚಕ್ರಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಅವನ ಹಿಂದೆ ಸುರುಳಿಯಾಯಿತು ; ಮತ್ತೊಂದು ಕಾಲನ್ನು ಬೆಟ್ಟದ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸಾಗರ ದಾಟಲು ಜಿಗಿದ.

ಹನುಮಂತ ಗಿರಿಯನೆತ್ತಿಯನ್ನೊತ್ತಿ ಮೇಲೆ ಹಾರಿದ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಭೂಮಿ ನೀರಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಮುಳುಗು ಹಾಕಿತು ; ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು ಆನೆಯಂತೆ ಘೀಳಿಟ್ಟಿತು. ದಿಗ್ಗಜಗಳು ತಲೆಕೊಡಹಿದವು ; ಆದಿಶೇಷನು ಹೆದರಿ ಹಲವು ಹೆಡೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿದನು ! 'ಭಲೇ ಹನುಮಾ !' ಎಂದ ; ಸೂರ್ಯನೂ ಹೆದರಿ ಹೋದ ; ಚಂದ್ರ ತಪಿಸಿದ ; ತಾರೆಗಳು ದಿಕ್ಕಾಪಾಲಾದವು !

ಮನೋವೇಗದಿಂದ ಹನುಮಂತನು ಹಾರಿದಾಗ ದೇವತೆಗಳು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲೆಂದು ಮಾಯಾದಳವನ್ನು ಎದುರು ಬಿಟ್ಟರು. ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಸುರಸೆ ಬಾಯ್ದೆರೆದು ಅಬ್ಬರಿಸಿ ಚೀರಿದಳು. ಹನುಮ ಅವಳ ಮೇಲೆರಗಿದ. ಅವನ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಅವಳ ಹಲ್ಲುಗಳು ಮುರಿದುರುಳಿದವು. ಅವಳನ್ನಾಗ ದೇವತೆಗಳು ತಿರುಗಿ ಕರೆದುಕೊಂಡರು.

ಆನಂತರ ಸಿಂಹಿಕೆ ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿದಳು. ಹನುಮಂತ ಅವಳ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸೀಳಿ ಒಗೆದಾಗ ಆ ಸೀಳುಗಳು ಕಪಿಗಳ ಸೈನ್ಯ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಡಲ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದವು. ಮಂಗ ವೀರರು 'ಭಲೇ, ಭೇಷ್' ಎಂದು ಹನುಮಂತನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದರು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮೈನಾಕಪರ್ವತ ಕಡಲೊಳಗಿಂದ ಎದ್ದು ಬಂದು ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಉಪಚಾರ ಮಾಡತೊಡಗಿದಾಗ ಅವನು ನೀನಾರೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ತಾನು ಹಿಮಾಲಯನ ಮಗನೆಂದೂ ಹಿಂದೆ ದೇವೇಂದ್ರನು ಗಿರಿಗಳ ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸ ತೊಡಗಿದಾಗ ಗಾಳಿ ಬಂದು ತನ್ನನ್ನಿಲ್ಲಿ (ಕಡಲ ನಡುವೆ) ಅಡಗಿಸಿಟ್ಟು ಕಾಯ್ದನೆಂದೂ ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಮಗನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ತಾನೀಗ ಸತ್ಕರಿಸ ಬಂದೆನೆಂದೂ ಮೈನಾಕ ಹೇಳಿದನು,

ಗಡಿಬಿಡಿಯಿಂದ ತಾನು ಸೀತಾನ್ವೇಷಣಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿರುವೆನೆಂದೂ ಅದು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ತಾನು ಮೈನಾಕನ ಉಪಚಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವೆನೆಂದೂ ಹೇಳಿ ಹನುಮ ಹಾರಿದ. ಆಗ ತೃಣಬಿಂದು ಮುನಿ ಸಿಕ್ಕಿದ; ಅವನಿಗಡ್ಡಬಿದ್ದು ಲಂಕೆಯ ದಾರಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ. ಅದಕ್ಕೆ ಮುನಿ ಲಂಕೆಗೆ ಹೋಗುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿದ; ಲಂಕಿಣಿಯ ಕಾವಲು, ರಾವಣನ ಸೈನ್ಯ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ಭಯಂಕರತೆಯನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿದ. ಆಗ ಹನುಮನೆಂದ"ಸುಡುವೆ ಲಂಕೆಯ ಸಹಿತವೆಲ್ಲರ, ಹಿಡಿದು ಮೂಪಿಡಿಗೊಳಿಸಿ ಹಣೆಯ ಬರಹವ ತೊಡೆವೆನು ಬಡಿವೆ ನೆರವಿಗೆ ಬಂದೊಡಮರರ!" ಮತ್ತೆ ಸೂರ್ಯ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ತಾಗುವಷ್ಟು ಎತ್ತರ ಬೆಳೆದ! ಅದರಿಂದ ಮುನಿಗಿವ ಸಮರ್ಥನೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಆಗ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಕನಕ ಕುಂಡಲವನ್ನು ತಾಯೆಂದ.

ಬೊಬ್ಬಿರಿದು ಬಾಯ್ದೆರೆದು ಬಂದ ಲಂಕಿಣಿಯನ್ನು ಹನುಮ ತನ್ನ ಬಾಲದಿಂದಲೇ ಸಂಹರಿಸಿದ

ಹನುಮ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಅದನ್ನು ತಂದಾಗ ನಕ್ಕು ಮುನಿ ಅವನಿಗೆ ಲಂಕೆಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹೇಳಿದನು. ಏಕೆಂದರೆ ಲಂಕೆಯ ತಾಣವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಹನುಮ ಮೊದಲನೆಯ ಜಿಗಿತಕ್ಕೆ ಅದಕ್ಕೂ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಕಾಣಲಾರದೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ್ದ! ಮುನಿತೋರಿಸಿದಾಗ ಸಾವಿರ ಸೂರ್ಯರ ಪ್ರಕಾಶದಂತೆ ಲಂಕೆ ಹನುಮನಿಗೆ ಹೊಳೆದು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು.

ಲಂಕಾವತರಣ

ಹಾರಿದನು ಹನುಮಂತ ಲಂಕೆಗೆ; ಲಂಕೆಯನ್ನವ ಮುಟ್ಟುವಾಗ ಸಂಜೆಯಾಗಿತ್ತು; ಆಗ ಅವನನ್ನು ತಿನ್ನಲು ಲಂಕಿಣಿ ಎದುರಾದಳು! ಸುರೆಯಿಂದ ಅಸುರೆ ಕೊಬ್ಬಿದ್ದಳು; ಹನುಮನೆದುರಾದೊಡನೆ ಲಂಕಿಣಿ ಚೀರಿ ಬೊಬ್ಬಿರಿದಳು.

ಅವನನ್ನು ನುಂಗಲು ಬಾಯ್ದೆರೆದಳು. ಆಗ ಅವನು ಅವಳ ಕೊರಳಿಗೆ ಬಾಲ ಸುತ್ತಿ ಎಳೆದನು. ಆಗ ನೆತ್ತರು ಕಾರಿ ಅವಳು ಸತ್ತಳು. ಅವಳ ಬೆಂಬಲಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದ ೧೦ ಸಾವಿರ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಅವನು ಬಾಲದಿಂದ ಸುತ್ತಿ ಶಿಲೆಗಪ್ಪಳಿಸಿ ಕೊಂದನು; ಲಂಕಿಣಿಯ ಹೆಣವನ್ನೆತ್ತಿಟ್ಟಾಗ ಅದರಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಉಳಿದ ಬೆಂಬಲಿಗರೆಲ್ಲರೂ ಆನೆ ತುಳಿದ ಹಾಗೆ ಹಣ್ಣಿನ ಸ

ರಾಶಿಯಂತೆ ನಜ್ಜುಗುಜ್ಜಾಗಿ ಸತ್ತು ಹೋದರು. ಶಾಪಗ್ರಸ್ತೆಯಾಗಿದ್ದ ಲಂಕಿಣಿಗೆ ತನ್ನ ಯಕ್ಷಿಣಿಯ ರೂಪ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯ್ತು. ಹರನಿಗೆ ಭಿಕ್ಷೆ ನೀಡದ ಫಲವಾಗಿ ಅವಳಿಗೆ ಶಾಪ ಬಂದಿತ್ತು; ಭಿಕ್ಷೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ "ಮೂರಣ್ಣೆ ಗಲ್ಲನು" ಹರನಿಗೆ ಹಾಕಿದ್ದಳಂತೆ! ಹನುಮಂತನಿಂದ ಅವಳ ಶಾಪ ಪರಿಹಾರವಾಯ್ತು. ಅವಳು ವರಬೇಡೆಂದಾಗ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ತನಗೆ ಬಾರದಿರಲೆಂದು ಅವನು ಬೇಡಿದನು; ಅವಳು ಹಾಗೇ ಆಗಲೆಂದು ಹರಸಿದಳು ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದಳು.

ಸೀತಾಶೋಧ

ಲಂಕಿಣೀ ಸಂಹಾರದ ಸುದ್ದಿ ರಾವಣನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದರೆ ಅವನು ಮೊದಲು ನಂಬಲಾರದಾದ; ಆಣೆಮಾಡಿ ಸೇವಕರು ಹೇಳಿದಾಗ ನಂಬಿದ; ಯಮದಂಡ ಮೊದಲಾದ ನಾಯಕರನ್ನು ಇರುಳುಗಾವಲಿಗಾಗಿ ಕಳಿಸಿದ. ನೊಣ ಸುಳಿದರೂ ಅವರು ಕೊಚ್ಚಿ ಚೂರುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಹನುಮನು ಅಣುರೂಪತಾಳಿ ಒಳಹೊಕ್ಕ; ಒಂದು ದಿನವಿಡೀ ಅರಸಿದ, ಸೀತೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ; ಈಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವೊಂದರಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಕುಳಿತು ರಾತ್ರಿಯಾದೊಡನೆಯೇ ಮತ್ತೆ ಎದ್ದ. ರಾಕ್ಷಸರ ಕೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವಲುಗಾರರು ಕಾಣದಂತೆ ಹುಡುಕಿದ. ಸೀತೆ ಎಲ್ಲೂ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ರಾವಣನ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕ. ಅಲ್ಲಿ ಅವನ ಸಿಂಹಾಸನ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು; ಬಳಿಕ ಶೂರ್ಪಣಖೆಯ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕ; ಅಲ್ಲಿ ಅವಳು ನಿದ್ದೆಗಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಕಿವಿ ಮೂಗುಗಳನ್ನು

ದೂರುಕೊಡಲು ಧಾವಿಸಿದರು. "ಎಲೆಲೆ ಕಪಿ ಕಪಿ ಕೆಡಹು ಕೆಡಹೋ ಕೊಲಲು ಕೂಕೂ ಕೊಲ್ಲು ಕೊಲ್ಲೋ ಬಲೆಯು ನೊಡ್ಡೋ ಹುಯ್ಯಲಿಕ್ಕೋ ನಾ ಯ ಕ ರ ಕರೆಯೋ; ಕೊಲುವ ಕೋಡಗವಲ್ಲ ಮೊರೆಯೋ ಖಳರು ಸತ್ತರು ಹಲಬರೆಂಬಾ" ಕಳವಳವ ಕೇಳ್ದುಪ್ಪವಡಿಸಿದ ವೀರ ದಶ ಕಂಠ !

ರಾವಣನು ಗರ್ಜಿಸಿದೊಡನೆಯೇ ಅವನ ಮಗ ಅಕ್ಷ ಕುಮಾರನು ಹನುಮಂತನನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಸನ್ನದ್ಧನಾದ. ಅವನ ಸೈನಿಕರೂ ಸಶಸ್ತ್ರರಾಗಿ ಅವನ ಹಿಂದೆ ಧಾವಿಸಿದರು. ಹನುಮಂತನು ಅಗಸೆಬಾಗಿಲ ತೊಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಅತ್ತಿಂದಿತ್ತ ತಿರುಗುತ್ತ ಹೆಮ್ಮರಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತು ಅವುಗಳಿಂದ ಬಡಿದು ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಸರದಿಯಂತೆ ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಳಿಸು ತ್ತಿದ್ದ.

ತುರಗ ಹರಿದವು, ಕರಿಗಳೋಡಿತು, ವರವರೂಥ ಗಳಚ್ಚು ಮುರಿದವು, ಹರಿಯ (ಕಪಿಯಾ) ಖುರಪುಟದಿಂದ ಹತ ಹತವಾಯ್ತು ಪಾಯದಳ ; ಹರಿಗೆ ಹರಿದವು, ಸಬಳ ಮುರಿದವು, ಶಿರಗಳೊಡೆದವು, ಕರಗಳುಡಿದವು, ಸಿರಿಯ ನೆಚ್ಚಿನ ಬಂಟ ಕೊಂದನು ರಾಕ್ಷಸಾಧಮರ !

ಆಮೇಲೆ ಅಕ್ಷಕುಮಾರ ಸ್ವತಃ ಎದುರಾದ. ಅವನ ಆನೆಯನ್ನೂ ಅವನ ತಲೆಯನ್ನೂ ಹ ನು ಮ ಕಾಲಿಂದ ಒದೆದು ಝಾಡಿಸಿದ ಕೂಡಲೇ ಅವನ ತಲೆ ಮುಂಡದಿಂದ ಬೇರ್ಪಟ್ಟು ರಾವಣನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿತು ! ರಾವಣನಾಗ ಕಾಲಾಗ್ನಿರುದ್ರನಂತಾದ ! ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಎದ್ದ ! ಅವನೊಡನೆ ದೊಡ್ಡ ರಾಕ್ಷಸ ಪಡೆ ಸಾಗಿತು ! ಚತುರಂಗ ಬಲಸಮೇತ ನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು (ಮೇಘನಾದ) ಹನುಮಂತನೊಡನೆ

ದೇವತೆಗಳಂಜುವಂತೆ ಹೋರಾಡಿದ! ಆದರೆ ಹನುಮಂತ ಏನೆಂದ ಗೊತ್ತೇ? "ಸುರರ ಗೆಲಿದಿಹೆ ವರದ ಬಲದಲಿ, ನರರ ಗೆಲಿದಿಹೆ ಜನ್ಮಗುಣದಲಿ, ಸುರನರರ ಪರಿಯಲ್ಲ ವಾನರನೆನ್ನ ಪರಿ ಹೊಸತು; ಬಿರಿದು ಬಿರಿವುದು, ವೀರ ಹರಿವುದು, ಸೂರಿವುದಪಜಯುವೆನ್ನ ಕಂಡರೆ ಹುರುಳು ಗೆಡುವರು ವೀರ"ರೆಂದಪ್ಪಳಿಸಿದನು ಖಳನ!

ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಗದೆ ಎತ್ತಿದರೆ ಅದನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡು ಆದರಿಂದಲೇ ಅವನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊಡೆದು ಕಿರೀಟ ವನ್ನು ಉರುಳಿಸಿದ. ಆಗ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟ. ಆದಕ್ಕೆ ಹನುಮನನ್ನು ಹಿಡಿಯಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಅದು ಅವನ ಸುತ್ತಲೂ ತಿರುಗಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಆಗ ಹನುಮ ಆದರಿಂದ ತಾನೇ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡ. ಅವನನ್ನು ತೇರಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ರಾವಣ ಸಭೆಗೊಯ್ಯುವಾಗ ಅದು ಮುರಿಯಿತು; ವಜ್ರದ ತೇರನ್ನು ತರಿಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು ೧೦ ಸಾವಿರ ಮದದಾನೆಗಳಿಂದ ಎಳೆಯಿಸಿದಾಗಲೂ ತೇರು ಮುರಿದು ಆನೆಗಳು ರಕ್ತ ಕಾರು ವಂತಾಯ್ತು. ಅಂತೂ ರಾವಣನಾಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಅವನನ್ನು ಒಯ್ಯಲಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಹನುಮನನ್ನು ಹೊಡೆಯ ಬಂದರು; ವಿಭೀಷಣ ಬೇಡವೆಂದ. ಯಾವ ಹೊಡೆತವೂ ಮಾರುತಿಗೆ ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮಾರುತಿ ರಾವಣನನ್ನು ಕುರಿತು ತಾನು ಅವನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸ ಎಂದ. ರಾವಣನು ತನ್ನ ತೋಟದ ಮರ ಏಕೆ ಕಿತ್ತೆ? ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಲಂಕೆ ಹೊಕ್ಕ ಕೂಡಲೇ ತನಗೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಯಿತು ಎಂದು ಹನುಮ ಉತ್ತರಿಸಿದ: ಜೊತೆಗೆ, ತಾನಲ್ಲ, ತನ್ನ ಬಾಲ ಆ ಮರಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತೆಸೆದದ್ದು ಎಂದೂ

ವಾದಿಸಿದ. ಕಡಲನ್ನು ಹೇಗಯ್ಯ ದಾಟಿದೆ? ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ, ಲಂಕೆಯನ್ನು ಸುಡುವ, ರಾವಣನನ್ನು ಕಡಿವ, ಭಕ್ತನಾದವರೆ ಮುಕ್ತಿಕೊಡುವ ಮತ್ತು ಜಯಪಡೆವ ರಾಮನ ಕೃಪೆಯಿಂದ - ಎಂದು ಜವಾಬುಕೊಟ್ಟ!

ಬಾಲದ ಪ್ರತಾಪ

ಹಸ್ತ, ಪ್ರಹಸ್ತ, ಸುರಾಂತಕ, ನರಾಂತಕ, ಕರಣಿಕ, ಮಂತ್ರಿ, ನಿಯೋಗಿ, ಮಾವುತ, ಮಲ್ಲ ಮುಂತಾದವರು ಬಟ್ಟೆ ಸುತ್ತಿ ಹನುಮನ ಬಾಲಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚಲು ಶುರು ಮಾಡಿದರು. ಆವನು ದಿಕ್ತಟಗಳು ಭೇದಿಸುವಂತೆ ಹಲ್ಲು ಕಿರಿದು ಗರ್ಜಿಸಿದ, ಘೀಳಿಟ್ಟ! ಆದರೂ ಅ ವ ರು ಅವನ ಬಾಲಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚಿ ನಗರದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿ ಮೋಟು ಬಾಲವನ್ನು—ಅವನು ಬದುಕಿ ಉಳಿದರೆ-ರಾಮನಿಗೆ ಹೋಗಿ ತೋರಿಸಲಿ-ಎಂದು ಆವನ ಬಾಲಕ್ಕೆ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲದ್ದಿದ ಅರಿವೆಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಲಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಒಂದು ಸೀರೆಯ ತೊಯ್ದು ತೈಲದಿ ತಂದು ಸುತ್ತಲು ಕಪಿಯ ಬಾಲವು ಒಂದು ಮೊಳ ಮಿಗೆ, ಮುಂದೆ ಸುತ್ತಿದರೊಂದು ಹಚ್ಚಡವ; ತಂದರೆಣ್ಣೆಯ ಹಾಡಗಳ ಖಳರೋದೆರಡು ಮೂರೆಂದು ಸುತ್ತಲು ಮುಂದೆ ಗೇಣರೆಗೇಣು ಮೊಳ ತೋಳನಿತು ಬೆಳೆವುತಿರೆ; ಸುತ್ತಿದಿಮ್ಮಡಿ ಬೆಳೆವುತಿರೆ ಖಳ ಮತ್ತೆ ತರಿಸಿದ ನೆರಹಿ ಸೀರೆಯ ಹೊತ್ತು ಕೊಪ್ಪರಿಗೆ ಗಳಲೆಣ್ಣೆಯ ತಂದು ಸುರಿವುತಿರೆ; ಮತ್ತೆ ಬೆಳೆಯಲು ಕೆರಳಿ ರಕ್ಕಸ ಸುತ್ತು ಸುತ್ತೆನು ತಂದು ಸುತ್ತಲು ಹತ್ತು ಸಾವಿರ

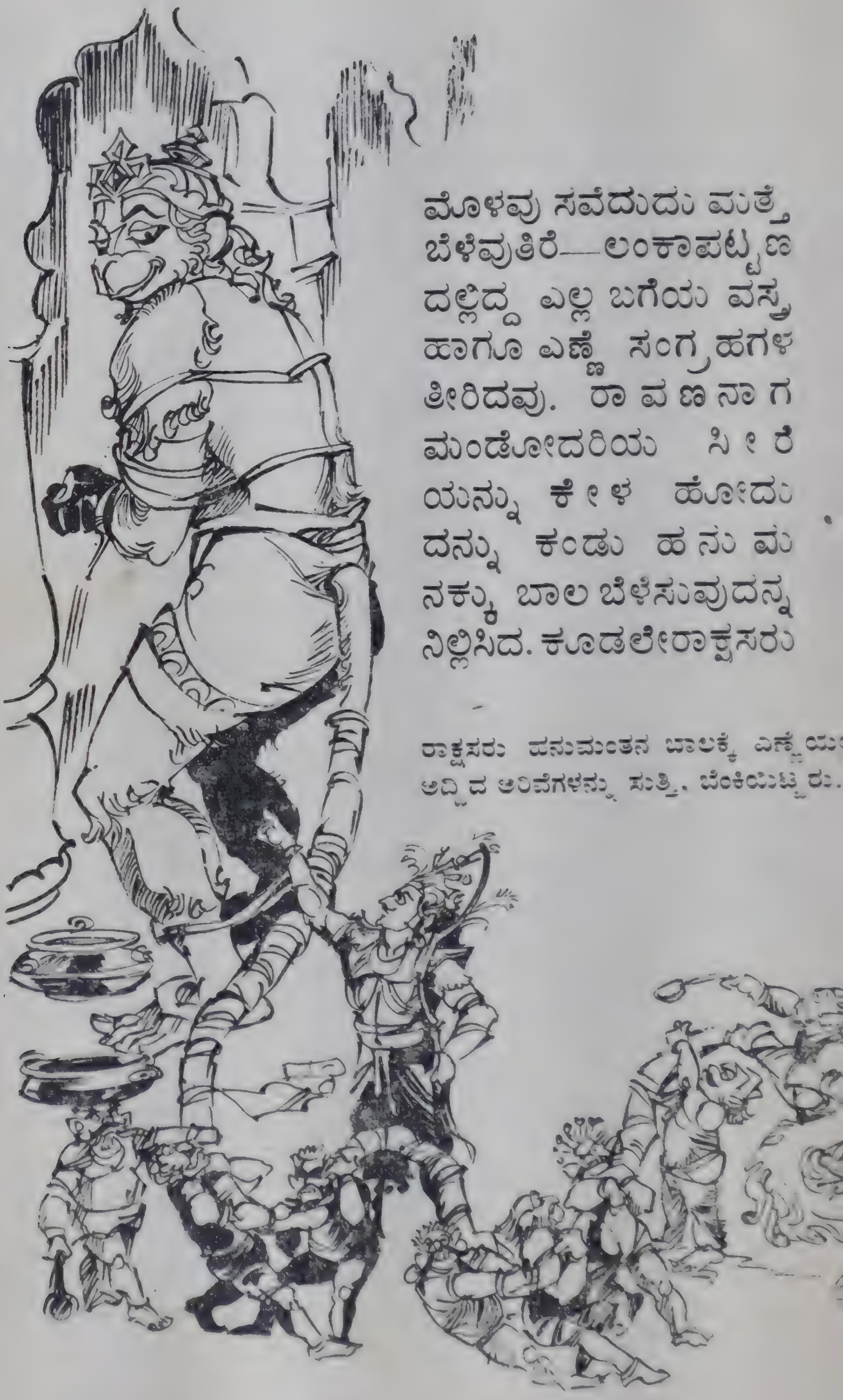

ಮೊಳವು ಸವೆದುದು ಮತ್ತೆ
ಬೆಳೆವುತಿರೆ—ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣ
ದಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ವಸ್ತ್ರ
ಹಾಗೂ ಎಣ್ಣೆ ಸಂಗ್ರಹಗಳ
ತೀರಿದವು. ರಾವಣನಾಗ
ಮಂಡೋದರಿಯ ಸೀರೆ
ಯನ್ನು ಕೇಳ ಹೋದು
ದನ್ನು ಕಂಡು ಹನುಮ
ನಕ್ಕು ಬಾಲ ಬೆಳೆಸುವುದನ್ನ
ನಿಲ್ಲಿಸಿದ. ಕೂಡಲೇ ರಾಕ್ಷಸರು

ರಾಕ್ಷಸರು ಹನುಮಂತನ ಬಾಲಕ್ಕೆ ಎಣ್ಣೆಯ
ಅದ್ದಿದ ಅರಿವೆಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿ, ಬೆಂಕಿಯಿಟ್ಟರು.

ಬಾಲಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿದರು! ಆಗ ಬಾಲ ಊರ ಸುಡತೊಡಗಿತು!

ಬಾಲವೋ ಮುರಿ ಮುರಿದು ಸುಡುವಾ ಶೀಲವೋ ಯಮಜಾಲವೋ ಹೃತ್ ಶೂಲವೋ ಕಡೆಗಾಲವೋ ಹಳೆ ಸಾಲವೋ ಶಿಖಿಗೆ (ಅಗ್ನಿಗೆ); ತಾಳದುಣಿಸೋ ಖಳರ ಸೆಣಸೋ ಧಾಳಿಯೋ ಸುಡುವಾಳಿಯೋ ಎನೆ ಗೋಳು ಗುಟ್ಟಿಸಿತಂದು ಬಾಲವು ಖಳರಿಗುರಿ ಮಾರಿ! ಭುಗಿಲು ಭುಗಿ ಭುಗಿ ಭೋರು ಭೋರೆನೆ, ಧಗಿಲು ಧಗ ಧಗ ಚಿಟಲು ಚಿಟಲೆನೆ, ಒಗೆದು ದಳ್ಳುರಿ ಹೆಚ್ಚಿ ಕೆಂಡವು ಹೊಟ್ಟಿ ಹಾರು ತಿರೆ; ಹೊಗೆಯು ಕತ್ತಲೆ, ಬಗೆಯು ಬತ್ತಲೆ, ಹಗೆ ವಿದಾರಣ, ದನುಜ ಮಾರಣ, ನಗೆಗೆ ಕಾರಣ, ಮದನಿವಾರಣ, ಹನುಮ ಸುಡುತಿರ್ದ! ಅವನು ರಾವಣನ ಮೀಸೆಗಳನ್ನೂ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ: ಕೆತ್ತಿ ತಿದ್ದಿದ ಗಡ್ಡ ಮೀಸೆಯು ಹತ್ತು ಮುಖದೊಳ ಗೊಪ್ಪುತಿರ್ದುದು; ಒತ್ತಿಬಾಲದಲೊರಸಿ ಎಣ್ಣೆಯನೂಡಿ ದಂತಾಯ್ತು. ಹೊತ್ತಿಸಿದೊಡಾರತಿಯ ಹೋಲಲು ಹತ್ತು ಕೈಯಲಿ ಹೊಡೆದು ನಂದಿಸೆ, ಮತ್ತು ಪವನಜ (ಹನುಮ) ಹೊತ್ತಿಸಲು ಖಳ ಹೊಡೆದು ನಂದಿಸಿದ!

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹೊಲೆಗೇರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ತುಳಸಿಯ ವನ ವನ್ನು ಹನುಮ ಕಂಡ; ಕೂಡಲೇ ಅವು ಸುಟ್ಟುಹೋಗ ದಿರಲೆಂದು ಎತ್ತಿ ಕಡಲಿನ ಬಡಗಡೆಗಿಟ್ಟ. ಹಾಗೇ ಈಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗವನು ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚಲಿಲ್ಲ. ಕೈಕಸೆಯ ಬೇಡಿಕೆಯಂತೆ ಅವಳ ಮಗ ವಿಭೀಷಣನ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿದ. ಆಮೇಲೆ ಕಡಲಲದ್ದಿ ದನುರಿವ ಬಾಲವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಶೋಕ ವನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸೀತಾಮಾತೆಗೆ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಲಂಕಾದಹನದ ಕತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ, ಅವಳಿಂದ ಚೂಡಾಮಣಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾಭಿಮುಖವಾಗಿ

ಹಾರಿದನು. ಕಡಲ ಹಾರಲು ಅವನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದು ಮೂರು ಗಳಿಗೆ. ಅಷ್ಟರೊಳಗೆ ಆತ ರಾಮನನ್ನು ನೋಡ ದಿದ್ದರೆ ರಾಮನು ಅಗ್ನಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ !

ಹಂಪೆಯಲ್ಲಿ ಹನುಮ ವಿಜಯೋತ್ಸವ

ಹನುಮ ಕಡಲ ಹಾರಿ ಹಿಂದಿರುಗಲಾರಂಭಿಸಿದಾಗ ರಾವಣನಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಸೈನ್ಯಸಮೇತನಾಗಿ ಆಕಾಶ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ (ವಿಮಾನಗಳ ಮೂಲಕ) ಬರಲು, ತನ್ನ ಬಾಲವನ್ನು ಕಳಿಸಿ ಅವನ ಪಡೆಯನ್ನು ನುಚ್ಚು ನೂರು ಮಾಡಿದನು.

ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿನ ಪಡೆಯನ್ನು ಕೊಂದ ಮೇಲೆ ಹನುಮನು ಅವನನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಂತಿಸಿದನು. ಆಗ ಬದುಕಿದೆಯಾ ಬಡಜೀವವೇ! ಎಂದುಕೊಂಡು ಅವನು ಲಂಕೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ. ಹನುಮ ಹಾರಿದ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗೆ (ಹಂಪೆಗೆ)! ಅವನು ಮೊದಲು ವರದಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದು ಕಪಿಸೇನೆಗಳ ಮುಖಂಡನಾಗಿದ್ದ ಜಾಂಬವನಿಗೆ!

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಪೀಂದ್ರರೆಲ್ಲರೂ ಹನುಮನ ಸುತ್ತಲೂ ಕುಣಿದಾಡಿದರು. ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ದಧಿಮುಖ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಮಧುವನದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಣೆ ಇಲ್ಲದೆ ಹನುಮನೊಡನೆ ನುಗ್ಗಿ ಅವರು ಹಣ್ಣಿನ ಸಂತರ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ದೋರೆವಣ್ಣರೆ ಗಚ್ಚಿ ಬಿಡುವರು. ಹೀರುವರು ತನಿವಣ್ಣ. ಕೆನ್ನೆಯ ಗೋರೆಗಳ ಹಿಂಗೈಯಲೊತ್ತುತ ಮನದ ಹೆಕ್ಕಳದಿ: ಮಾರುತಿಯ ಹರಸುತ್ತ ಕಾಯ್ಗಳ ಕಾರಿ ಬೆರಳಲಿ ತೋಡಿ ಮೂಸುತ ವೀರ ಮರ್ಕಟಸೇನೆ ಮಣಿದುದು

ಹನುಮ ಬಾಳೆನುತ! ಹತ್ತುವರು ತುದಿಗೊಮ್ಮೆ ಜೋಲುವ ರೆತ್ತಿ ಗೊಂಚಲನಲುಗಿ ತಿಂಬರು ಇತ್ತೆರದ ಬದಿ ಹಿಗ್ಗ ಬಳಲಿಕೆ ಯಾರಿತೆಲ್ಲರಿಗೆ ; ಹೊತ್ತ ಸೊಪ್ಪಿನಲೈದೆ ದಧಿಮುಖ ಇತ್ತ ಹುಯ್ಯಲನೆಂದ ರವಿಜಗೆ ಚಿತ್ತವಿಸು ಹನುಮಂತ ಸೂರೆಯ ಗೊಂಡ ಮಧುವನವ! ದಧಿಮುಖನ ವರದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಸುಗ್ರೀವನು ಎಲ್ಲರೂ ರಾಮನೆಡೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಮಂಗ ಮಹಾರಾಯರು ತೋಟ ಹಾಳು ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಹನುಮಂತನಿಗಾಗಿ ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಹನುಮಂತನು ರಾಮನಿಗೆ ಸೀತಾ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ ಲಂಕಾದಹನದ ಕತೆಯನ್ನೂ ಹೇಳಿ ಚೂಡಾಮಣಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ರಾಮ ನಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಕಪಿಸೇನೆಗಳು ಜಾಗ್ರತವಾದವು, ಕಡಲ ತೀರ ವನ್ನು ತಲುಪಿದವು.

ವಿಭೀಷಣನ ಶರಣಾಗತಿ

ಇತ್ತ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಕಸೆಯು ರಾವಣನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಲು ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಕಳಿಸಿದಳು. ಅವನನ್ನು ರಾವಣನು ಹೊಡೆದು ಓಡಿಸಿದನು. ಆಗ ಅವನು ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗೆ ಹೋಗಿ ರಾಮನಿಗೆ ಶರಣಾಗತನಾದನು. ಅನಂತರ ಶುಕ-ಸಾರಣರೆಂಬ ದೈತ್ಯರನ್ನು ರಾವಣನು ಗಿಳಿಯ ರೂಪ ಧರಿಸಿ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗೆ ಗುಟ್ಟು ತಿಳಿಯಲು ಕಳಿಸಿದನು. ಕಪಿವೀರರು ವಿಭೀಷಣ ನಿಂದ ಅವು ಮಾಯಾಶುಕಗಳೆಂದು ತಿಳಿದು ಹಿಡಿದು ಅಪ್ಪಳಿ ಸಿದಾಗ ಶುಕ-ಸಾರಣರು ನಿಜರೂಪ ತಾಳಿದರು. ಅವರನ್ನು

ಕಟ್ಟಿ ರಾಮನೆಡೆಗೊಯ್ದಾಗ ಅವರು ರಾವಣನೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಕಪಿ ವೀರರು ರಾಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದರು. ಅವರು ಲಂಕೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅದನ್ನು ರಾವಣನಿಗೆ ಹೇಳಿದರು. ರಾವಣನು ಅವರ ವರ್ಣನೆಯುನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ ! ವಿಭೀಷಣನ ಶರಣಾಗತಿಯಿಂದ ಸಂತಪ್ತನಾದ !

ಸೇತುಬಂಧ

ರಾಮನು ವಿಭೀಷಣನ ಶರಣಾಗತಿಯುನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಮುಂದೆ ಲಂಕೆಗೆ ಅವನೇ ವಾರಸುದಾರನೆಂದು ಸಾರಿ, ವರುಣ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿದನು. ಆದರೆ ವರುಣನು ತನ್ನ ಅರಸುತನದ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ರಾಮನಲ್ಲಿಗೆ ಬರದಾದ. ಆಗ ರಾಮನು ಧನುಷ್ಟಂಕಾರ ಮಾಡಿ ಬಾಣಬಿಟ್ಟ. ಕೂಡಲೇ ವರುಣನ ರಾಜ್ಯವಾದ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ವಡವಾನಲ ಎದ್ದು ನೀರನ್ನು ಕುದಿಸಿ ಜಲಚರಗಳನ್ನು ಬೇಯಿಸಿತು. ಆಗ ವರುಣ ಹೆದರಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯುರಾದ ನದಿಗಳೊಡನೆ ನಡೆ ತಂದು ರಾಮನಿಗೆ ಕಪ್ಪಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು ಮತ್ತು ರಾಮಬಾಣವು ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ದ್ರುಮಶೂಲ್ಯದ ದಸ್ಯುಗಳಿಗೆ ಬಡಿಯಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ. ಆಗ ರಾಮನು ವರುಣನಿಗೆ ಅಭಯುವನ್ನಿತ್ತು ವರುಣಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟ. ಅದರಿಂದ ಸಮುದ್ರವು ಮೊದಲಿನಂತೆ ತಣ್ಣಗಾಗಿ ಜಲಚರ ಗಳೆಲ್ಲ ಬದುಕಿದವು. ಆಮೇಲೆ ನಳನು ರಾಮಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸೇತುವೆ ಕಟ್ಟಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ.

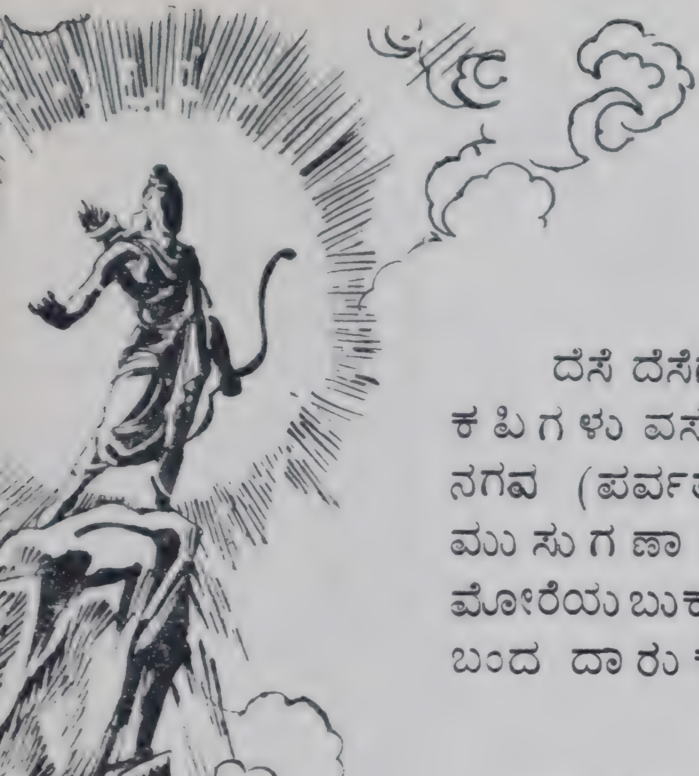

ದೆಸೆ ದೆಸೆಗೆ ಹರಿಹರಿದು
ಕಪಿಗಳು ವಸುಧೆಯೊಳಗಣ
ನಗವ (ಪರ್ವತವ) ತರುತಿರೆ
ಮುಸುಗಣಾಧಿಪ (ಕಪ್ಪು
ಮೋರೆಯ ಬುಕ್ಕಗಳಒಡೆಯ)
ಬಂದ ದಾರುಕನೆಂಬ ಕಪಿ

ವರುಣನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಶರಣಾದನು

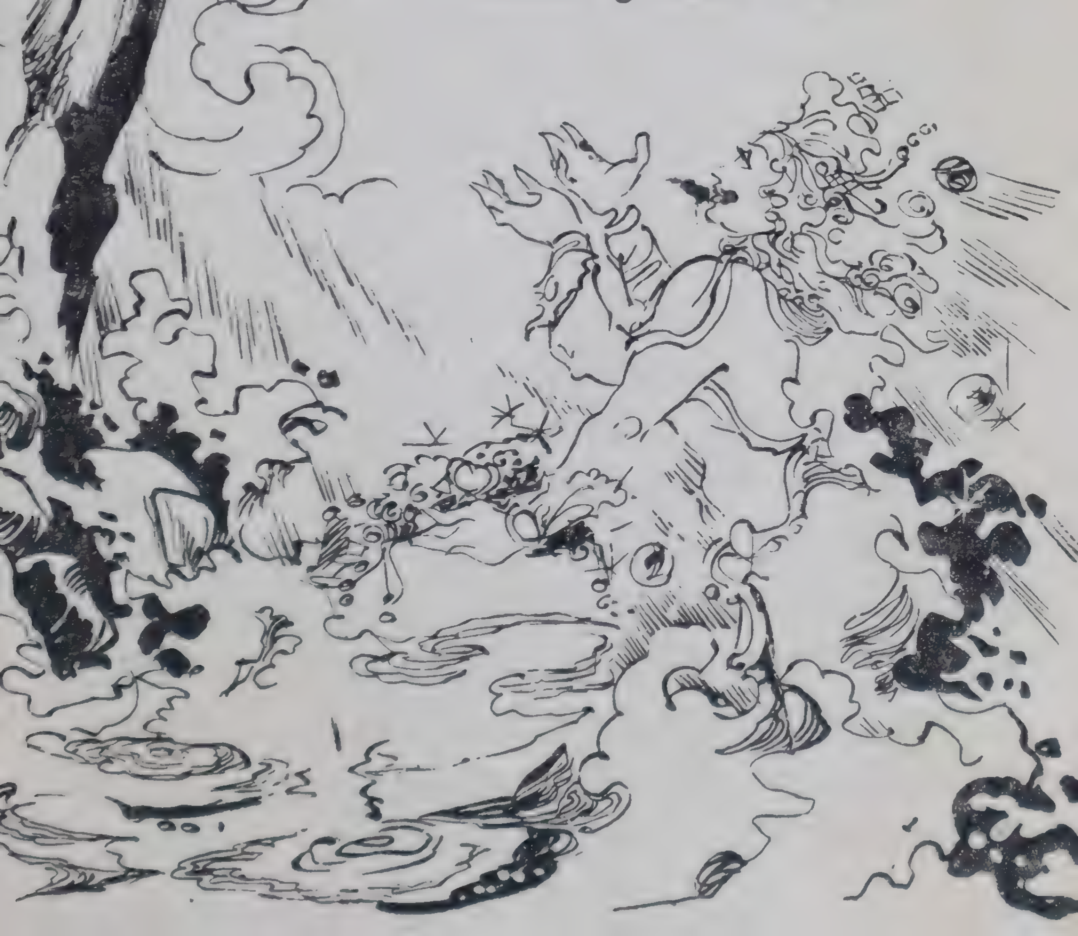

ವೀರ; ಹಸಿದ ಮದಕರಿಯೊಡಲು ಹೂವಿನ ಪಿಸರದಲಿ ತುಂಬುವುದೆಯೆನುತವೆ ಅಸಮಸಾಹಸಿ ನಗುತ ನೋಡಿದ ಶರಧಿಯಿದ್ದಡವ ಬೆಳೆಸಿ ನಿಜ ಬಾಲವನು ಶರಧಿಯ ವಲಯ ದಿತ್ತಡಿಗಳನು ಸೂತ್ರಿಸಿ ಅಳೆದ ನಗ್ಗದ ವೀರರೆಲ್ಲರು ಕಂಡು ಬೆರಗಾಗೆ; ವಲಿಮುಖನು ಹರಿದೈದು ಬಾಲದಲೆಳೆದು ಕಿತ್ತನು ಹೊತ್ತು ತಂದನು ಜಲಧಿ ಮಧ್ಯದ ಲಿಕ್ಕಲಗ್ಗದ ಮೀನು ನುಂಗಿದುದು! ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ತಂದ ಬೆಟ್ಟಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮುಳುಗಲಾರಂಭಿಸಿದಾಗ ರಾಮನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಕಪಿ ವೀರರು ಯಾಚಿಸಿದರು. ಆಮೇಲೆ ಬೆಟ್ಟಗಳ ಒಟ್ಟಲು ನೆಲೆನಿಲ್ಲುತ್ತ ಹೋಯ್ತು. ಭರದಲಾ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಬೆಟ್ಟವ ತರುಚರೇಶ್ವರನೊಬ್ಬ ಬಲುಹಿಂ ಧರಣಿ ಕಂಪಿಸೆ ಕಿತ್ತು ತಂದನು ಬಾಲದಗ್ರದಲಿ; ಚರಣ ನಾಲ್ಕೆತ್ತುಗಳ ಹೋಲಲು ಗಿರಿಯ ಬೆನ್ನಲಿ ತಾಳಿ ಬಂಡಿಯ ಭರದಿ ಎಳೆವಾ ನಳನು ಬಂಡಿಯ ಬೋವನೆಯ್ತಂದ. ಶಿರದಲೈದನು ಹೆಗಲ ಲೆಂಟನು ಎರಡನಂಗೈಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ ಭರದಿ ಕಕ್ಷದಲೆರಡ (ಕಂಕುಳಲ್ಲಿ ಎರಡನ್ನು) ದಂಡೆಯ ಸಂಧಿಯೊಳಗೊಂದ; ಉರದಲೊಂದೀರೈದ ಬಾಲದಿ ಚರಣದಿಂದೊಂದು ಬೆಟ್ಟವ ಮರುತ ಸುತ ಬತ್ತೀಸ (ಮೂವತ್ತೆರಡು) ಗಿರಿಗಳ ಹೊತ್ತು ಹರಿತಂದ! ಅಗಲ ಯೋಜನ ಹತ್ತರಳತೆಯ (ಸುಮಾರು ೯೦ ಮೈಲು ಅಗಲ) ಮುಗಿದನ್ನೆ ಮೂವತ್ತು ನೀಳವ (೨೭೦ ಮೈಲು ಉದ್ದ) ಬಿಗಿದನದ್ರಿಗಳಿಂದ ನಳನಾ ದಿನದ ಕಡೆಗೆನಲು; ಹಗೆಯ ದುರ್ಗವು ಕಾಣ ಬಂದುದು ಗಗನ ತೆರಪಾಯಾರುಯಿಲ್ಲದೆ ಮುಗಿಯೆ ಪದ್ಮಿನಿ ನಗಲು ಕುಮುದಿನಿಯಗಲೆ ಚಕ್ರಯುಗ (ಚಕ್ರವಾಕ ದಂಪತಿಗಳು)! ಅನಂತರ ಹಾಗೇ ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನು ತಂದು ಮೂರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಲಂಕೆಯ ವರೆಗೆ ಸೇತುವನ್ನು

(ಒಡ್ಡನ್ನು) ಕಪಿಗಳು ಕಟ್ಟಿದರು. ಸೇತುವಿನ ಒಟ್ಟು ಉದ್ದ ೮೧೦ ಮೈಲುಗಳು. ಕಟ್ಟಿಯೋ ಹರಿಸೇನೆ ನಡೆವಾ ಬಟ್ಟೆಯೋ ರಾಘವನ ವೀರದ ಪಟ್ಟಿಯೋ ಎನಲೊಪ್ಪು ತಿದ್ದುದು ಜನದ ಕಣುಮನಕೆ; ಬಿಟ್ಟಯೋ ಸಾಗರನು ನಡೆಸುವ ನಿಟ್ಟಿಯೋ ಕುಲಗಿರಿಯು ವಂಶದ ಕಟ್ಟಿದೆಯು ಪಕ್ಷವನು ಹೋಲಿತು ಸೇತು ಖಳಕೇತು!

ರಾವಣನ ಮಾನಭಂಗ

ಶುಕನನ್ನು ಕಳಿಸಿ ರಾಮಬಲ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ರಾವಣ ಮಾಡಿಸಿದರೆ, ವಿಭೀಷಣ ರಾವಣ ಬಲವನ್ನು ರಾಮನಿಗೆ ವಿವರಿಸಿದ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಐದು ಸಾವಿರ ಯೋಜನ (೪೫,೦೦೦ ಮೈಲುದ್ದ) ರಾಮಸೈನ್ಯದ ಮೇಲೆ ನೆರಳು ಬೀಳುವಂತೆ ರಾವಣ ಮಾಡಿದ. ಆದರಿಂದ ಕಪಿಸೈನ್ಯಗಳಿಗೆ ಸೂರ್ಯ ಕಾಣಿಸದಾದ. ಆಗ ರಾಮ ಬಾಣಬಿಟ್ಟು ರಾವಣನ ಶ್ವೇತ ಚಕ್ರವನ್ನೂ ಕಿರೀಟಗಳನ್ನೂ ಉರುಳಿಸಿದ. ಸುಗ್ರೀವನು ಆ ಬಾಣದ ಜೊತೆಗೇ ಹಾರಿ ಆ ಕಿರೀಟಗಳನ್ನು ತಂದ. ರಾವಣ ಬೆಪ್ಪಾಗಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದ.

ಸಿಡಿಲು ಹೊಡೆದಂತಸುರಸಭೆ ಕಂಗೆಡಲು ಮೆರೆದುದು ಬೋಳುದಲೆಗಳು ಕಡಿದ ಕೊಡೆಗಳ ಕಾವು ಮೆರೆದುದು ದಂಟು ಕೋಲಂತೆ; ದಡಿಗ ಬಡ ಸನ್ಯಾಸಿಯಂದದಿ ನುಡಿಯ ಲಮ್ಮದೆ ಮೂಗವಟ್ಟನು ನಡುಗುತಿರಲಮರಾರಿ ಮೈಝುಮ್ಮೆಟ್ಟು ಬಿಸುಸುಯ್ದು! ನೋಡಬಂದನೊ ಗೌರವದಿ, ಬಲುಗೇಡುತಂದನೊ, ಹತ್ತು ಮಕುಟವ ನೀಡ

ತಂದನೊ ಹರಿಯ ಚರಣಸರೋಜಯುಗಳಕ್ಕೆ, ಆಡಬಂದನೊ ಹಗರಣಂಗಳ, ಮಾಡಬಂದನೊ ಕುಲಕಕೀರ್ತಿಯ ನೋಡು ದೈತ್ಯನ ಹಲವು ಬೋಳುಗಳಿಸೆದುವಯ್ಯಯ್ಯ !

ಅಂಗದನ ಸಂಧಾನ ಪ್ರತಾಪ

ಅನಂತರ ರಾವಣನು ರಾಮನ ಮಾಯಾ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ಸೀತೆಗೆ ತೋರಿಸಿ ಅವನು ಸತ್ತನೆಂದು ನಂಬಿಸಿ ತನ್ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಲು ಒಪ್ಪಿಸಬಹುದೆಂದು ಆಲೋಚಿಸಿ ಹಾಗೇ ಮಾಡಿದ. ಸೀತೆ ಅತ್ತಳು. ಆಮೇಲೆ ರಾಮನ ಮುದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ ಅವಳು ಆ ರುಂಡಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿದ ಕೂಡಲೇ ಅದು ಮಾಯವಾಗಿ ಹೋಯ್ತು! ಆಗ ಆಕೆಗೆ ರಾಮ ನಿಜವಾಗಿ ಸತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಮಾಧಾನವಾಯ್ತು. ರಾಮನಿಗೆ ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಸರಿ ಎಂಬ ಕಪಿವೀರ ತಿಳಿಸಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಅಂಗದನನ್ನು ರಾವಣನೊಡನೆ ಸಂಧಾನಕ್ಕೆಂದು ಅವನು ಕಳಿಸಿದನು. ಅವನನ್ನು ನೀನೇಕೆ ಬಂದೆ ಎಂದು ರಾವಣ ಕೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಅಂಗದನು—"ಎಲವೊ ರಾವಣ ಕೇಳು, ರಾಮನ ಬಲದೊಳೊಂದತಿವಾದ ಹುಟ್ಟಿತು: ಖಳನ ಕೊರಳೊಂದರಲಿ ತಲೆ ಹತ್ತೆಂದು ಕೆಲರೆನಲು; ಕೆಲರದಲ್ಲಾ ಕೊರಳು ಹತ್ತಕೆ ತಲೆಗಳೊಂದೊಂದೆನಲು ತಮ್ಮೊಳ ಛಲದಿ ಪಣವನು ಹೊತ್ತು ಕಳುಹಲು ನೋಡಲಾಂ ಬಂದೆ" ಎಂದುದಲ್ಲದೆ, ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡೆಂದು ಬೋಧಿಸಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ರಾವಣನು ವಿಭೀಷಣನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಕೊಡುವು

ದಾಗಿಯೂ ವಾಲಿಯುನ್ನು ಕೊಂದ ರಾಮನನ್ನು ನಂಬಬಾರದೆಂದೂ ಹೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಅಂಗದ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅವನನ್ನು ದನುಜರು ಮುತ್ತಿದರು. ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಬಾಲದಿಂದ ಬಡಿದು ಅಂಗದ ಕೊಂದ. ಅಟ್ಟಿ ಬರುತಿಹ ಖಳರ ತಲೆಗಳ ಕುಟ್ಟಿ ಮುರಿದನು; ಮುಂದೆ ದಾರಿಯು ಕಟ್ಟದವದಿರನೊದೆದು ಬಿಸುಟನು ಸುಭಟನಂಗದನು; ಪಟ್ಟಣವ ಹೊರವಂಟು ಕಪಿ ಜಗಜಟ್ಟಿ ಬರುತಿರಲತ್ತ ದನುಜ ಘರಟ್ಟ ದೂರದಿ ಕಂಡು ನಸುನಗುತಿರ್ದ ಮನದೊಳಗೆ. ಸಂಧಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಂಗದ ಹೇಳಿದಾಗ ರಾಮನು ಸಮರವೇ ಯೋಗ್ಯವೆಂದು ಅವನ ಬೆನ್ನು ಚಪ್ಪರಿಸಿದನು.

ಯುದ್ಧಾರಂಭ

ಮರುದಿನ ಯುದ್ಧ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯ್ತು. ಮೊದಲಿನ ಸೇನಾಪತಿ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು. ಅವನದು ಆಕಾಶಯುದ್ಧ; ಅದರಲ್ಲಿ ಅತುಲ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ, ಕೆರಳಿ ಕೋದಂಡದಲಿ ರಘುಪತಿ ತರಣಿ ಬಾಣವ ಹೂಡಿ ತೆಗೆದಿಸೆ ಹರಿದು ತಿಮಿರವ ನುಂಗಿ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬೆಳಕು ಪಸರಿಸಿತು; ದುರುಳ ದೈತ್ಯನನಂತರಿಕ್ಷದಿ ನೆರೆದ ಕಪಿ ಪಡೆ ಕಂಡು ಘೀಳಿಡೆ ಮರುತನಂದನ ಹಾರಿ ಮಕುಟವ ಕಿತ್ತ ಮಣಿ ಸರಿಯೆ! ಮಾರುತಿ-ರಾವಣಿಗಳ ಕದನವು ಬಹಳ ಬಿರುಸಿನದಾಯ್ತು. ಕೊನೆಗೆ ಹನುಮಂತನ ಹೊಡೆತದಿಂದ ರಾವಣಿ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಉರುಳಿ ಬಿದ್ದ. ಆಗ ಆ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಹೋಮ ಮಾಡಲು ಕುಂಭಿನಿಯ ಬಿಲಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

ಹೋಮಕ್ಕೆ ಒಲಿದು ನಿಕುಂಭಿನಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಳಾಗಿ ನಾಗಪಾಶವನ್ನೂ ಕೋದಂಡ ಕವಚವನ್ನೂ ಅವನಿಗೆ ದಯಪಾಲಿಸಿದಳು. ನಾಗಪಾಶದಿಂದ ಅವನು ಎಲ್ಲ ಕಪಿಗಳನ್ನೂ ಕಟ್ಟಲು ಸಮರ್ಥನಾಗಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ರಾಮನಾಮವನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಕೆಲಕಪಿಗಳು ಹಾಗೂ ರಾಮ ಅದರ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಒಳಗಾದರು. ಕೂಡಲೇ ಅವನನ್ನು ಕಾಯಲು ಸುದರ್ಶನ ಬಂತು. ಉರಿಯುಗುಳುವ ಆ ಚಕ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಹೆದರಿ ಓಡಿದ. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಾರದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಗರುಡನನ್ನು ನೆನೆಯಲು ಹೇಳಿದ. ಗರುಡನು ಬಂದ ಕೂಡಲೇ ಅವರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿದ ನಾಗಗಳು ಓಡಿಹೋದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವನ್ನು ಗರುಡ ತಿಂದ! ರಾಮನು ಅವನನ್ನು ಹರಸಿ ಕಳಿಸಿದನು.

ಹನುಮ ಪ್ರತಾಪ

ರಾವಣನು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದ. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಕಪಿಸೈನ್ಯ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿತು.

ಮುಸುಕಿಹೋಯಿತು ಲಂಕೆ ಕಪಿಗಳ ವಿಸರದಿಂದ
ಯ್ಯಯ್ಯ ಹರಿಹರಿದಸುರಭಟರನು ಸಿಂಗಲೀಕರು ಸೀಳಿ
ಬಿಡುತಿರಲು ; ಮುಸುಗಣದ ಮುತ್ತಿಗೆಗೆ ಖಳ ಬೆಕ್ಕಸನೆ
ಬೆರಗಾಗುತ್ತ ಸುಯ್ದನು ಸಸಿನೆ ರಾಗದಿ ಮಗನ ಮರುಳಾ
ವರಿಸಿತೆನುತೆಂದ !

ಕೂಡಲೇ ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನೆಂಬ ರಾವಣ ಪುತ್ರ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾದ : ಜೊತೆಗೆ ಕಂಪನೂ ಎದ್ದ ; ಪ್ರಹಸ್ತನೂ ಕೂಡಿದ. ಅವರ ಸೈನ್ಯ ಹೊರಟದ್ದು ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತೇ?

ಕೆಲರು ತೋಳನ, ಕೆಲರು ಕತ್ತೆಯು, ಕೆಲರು ಸಿಂಹನ, ಹುಲಿಯು ಕೆಲವರು, ಕೆಲರು ಜಂಬುಕ ಸಾರಮೇಯನ (ನರಿ ನಾಯಿಗಳನ್ನು) ತಗರು (ಟಗರು) ಕೋಣಗಳ; ಕೆಲರು ಕರಡಿಯ, ಮೃಗನ, ಗವಯನ (ಕಾಡುಹಸುವಿನ) ಬಲುಹ ತೋರುವರೇರಿ ರಕ್ಕಸಬಲವು ಬರುತಿರಲರಸ ಕೇಳಿದನಾ ವಿಭೀಷಣನ !

ವಿಭೀಷಣನು ಮಾರುತಿಯಲ್ಲದೆ ಇನ್ನಾರಿಗೂ ಅವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದು ಎಂದ. ಮಾರುತಿ ಆಗ ತನ್ನ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಮುಂದಾದ.

ಕೆಲರು ಹೆಗ್ಗಲ್ಲುಗಳ ಕರೆದರು. ಕೆಲರು ಮರ ಮಟ್ಟಗಳ ಸುರಿದರು. ಕೆಲರು ಪರ್ವತ ಕಲ್ಲುಗುಂಡನ್ನು ಕೆರಳಿ ಸುರಿವುತಿರೆ ; ಖಳರು ಕಕ್ಕಡೆ ಪರಶು ಕೊಂತದಿ ಹೊಳೆ ವಡಾಯುಧ ಶೂಲ ಶರದಲಿ ಹಳಚಿ ಕಾದಿತು. ಕೇಡಪಡೆದುದು ದನುಜಪಾಯದಳ ! ಮೊರೆದು ಗಿರಿಗಿರಿಗುಟ್ಟಿ ಮಾರುತಿ ಹರಿದು ಬಂದನು; ರಥವನೊದೆದನು. ಕೆರಳಿ ದನುಜನ (ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನ) ಹಿಡಿದು ಸರ್ರನೆ ತಿರುಹುತಪ್ಪಳಿಸಿ ; ಹೊರಳಿದನು ಹಮ್ಮೈಸಿ ಮೂಗಿನಲರುಣವಾರಿಯ ಕಾರಿ ಧೈರ್ಯದಿ ಮರಳಿ ಡೆಂಡಣಿಸುತ್ತ ನೋಡಿದನಸುರ ನಾಲ್ದೆಸೆಯ ! ಆಗ ಹನುಮ ಅವರನ್ನು ಹೊಡೆದು ಕೊಂದ! ಅಟ್ಟಿ ಮುರಿದನು ರಥವ ರಥದಿಂ ಕುಟ್ಟಿ, ಘೀಳಿಡುವಾನೆ ಘಟೆಗಳ ಥಟ್ಟುಗೆಡೆದನು ಕರಿತುರಂಗದ ಕುಲವ ಕೂಗಿದನು ; ಹಿಟ್ಟುಹಿಟ್ಟಾಯ್ತುಸುರರಮಾಮ ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿದರ ಸುವನತ್ತಲು ನೆಟ್ಟನಂತಕನೂರು ತುಂಬಿತು ಕಾಣೆನಿನ್ನೆಡೆಯ !

ಕಂಪಣ್ಣ ಅನಂತರ ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಅಂಬನ್ನೇರಿಸಿದ ; ಕೆಲ ಕಪಿಗಳನ್ನು ಗೋಳುಗುಟ್ಟಿಸಿದ. ಕೂಡಲೇ ಮಾರುತಿ ಮಾರಾಂತು ಹೋರಾಡಿದ. ಫಡಫಡೆನುತಾ ಖಳನ ರಥವನು ತುಡುಕಿದರೆ ಹನುಮಂತ ದಾನವ ಸಿಡಿದು ಗಗನಕೆ ಗದೆಯಲಪ್ಪಳಿಸಿದನು ಮಾರುತಿಯು ; ಕಡುಗಿ ಹುಲುನೊರಜೇರಿನಂತಾಯ್ತೊಡನೆ ಬಾಲವ ಬೀಸಿ ಹಿಡಿದನು; ಕೆಡಹಿ ತಲೆಯನು ಮುರಿದು ಮುಂಡವ ಸೀಳಿ ಬೀಸಾಟ! ಮಂತ್ರೀಶ್ವರನಾದ ಪ್ರಹಸ್ತ ಆಮೇಲೆ ಕತ್ತಿ ಹಿರಿದ. ಆಂಜನೇಯ ಎದುರಾದ.

ಮಾರುತಿ-ಮುಳಿದು ಹೆಮ್ಮರನೊಂದ ಮುರಿತಂದೆಲೆಲೆ ಸೇನೆಯನ್ನಪ್ಪಳಿಸಿದರೆ ಕಳಚಿಬಿದ್ದವು ತೇರು ತುರಗವನೆಳೆವ ಕುಂಭಿಗಳು ; ತಲೆಯನೂರುತೆ ಕೆಡೆದುವಮಮಾ ಅಲಘು ಸಾಹಸಿ ಹೊಡೆದ ಗಾಯಕೆ ಖಳರ ಮುಂಡಗಳಾಡುತಿರ್ದುವು ಬಲವ ಬರುಗೆಯ್ದು ! ಪ್ರಹಸ್ತನ ಸೈನ್ಯದ ದಳವಾಯಿಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಹನುಮಂತ ಸಂಹರಿಸಿದ. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ನೀಲ ಬಂದ; ಜಿಗಿದು ಹಿಡಿದನು ದೈತ್ಯಮಂತ್ರಿಯ ಬಿಗಿದ ಕವಚವ ಸೀಳಿ ಬಿಡುತವೆ ಉಗುರಲುರವನು ಬಗೆದ ನರಹರಿಯಂತೆ ದಾನವನ ; ಹಗೆಯ ಕೊರಳನು ಅವನ ಖಡ್ಗದಿ ಉಗಿದು ಕೊಯ್ದನು ಹಗೆಯ ಕೊಂದನು ಬಗೆದಣಿಯೆ ಬಲು ಮಾರಿ ಮಸಣಿಗೆ ಉಣ್ಣಬಡಿಸಿದನು ; ಆಗ ಮಂಡೋದರಿ ಇನ್ನಾದರೂ ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾಮನಿಗೊಪ್ಪಿಸು ಎಂದಳು. ಅವನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ನಾಳೆ ಯುದ್ಧಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದ.

R. B. A. N. M's (Bifurcated)
High School Library
Bangalore-42

ವಿವಿಧ ಕಪಿವೀರರ ಸಾಹಸ

ಮರುದಿನ ಮತ್ತೆ ಯುದ್ಧ. ರಾವಣ ಸ್ವತಃ ನಿಂತ. ಕೊಂದರ್ಕೆ ವನಚರರು ತನಯರ; ಇಂದು ನೋಡುವೆ ಕೊಲುವ ಪರಿಯನು; ಸಂದು ಸಂದನು ಕಡಿದು ಹರಹುವೆ ರಣದ ಭೈರವಿಗೆ; ಬಂದು ತಾನೇ ತೇರ ಹೂಡುತೆ ತಂದು ನಿಲಿಸಿದ ಸೂತ ನಾಯಕ ವೃಂದ ನಡೆಯಲಿ ರಣಕೊಡನೆ ಹೂಡೆ ಭೇರಿಗಳನೆಂದ! ಖುರದ ರಜದಲಿ ನಭವ (ಆಕಾಶ ವನ್ನು) ಮುಸುಕುತ, ಖರೆಯದಲಿ ದಿನಮಣಿಯ ಮೀರಲು ಉರದ ಗೆಜ್ಜೆಯ ಚರಣದಂಡೆಯ ಬಾಹುಪುರಿಗಳಲಿ ಸುರರ ಮೀಸೆಯ ತುಡುಕುವಂತಾ ಸುರದೆ ನೆಗೆವಾ ಕೊರಳಿನಗಣಿತ ತುರಗ ಥಟ್ಟುಗಳೈದೆ ಕವಿದುವು ಚತುರಗತಿಗಳಲಿ! ಇಂದು ಮರ್ದನನೆಂಬ ಮಕುಟವ ಚಂದದಿಂದೀರ್ಕೈದು ಧರಿಸಿದ ನಂದು ಪದಕವನಿಕ್ಕಿದನು ರವಿರಂಗ ಹರಳೆಂಬ; ಇಂದ್ರ ದಲ್ಲಣವೆಂಬ ನೀಲಗಳಿಂದ ತೋಳಿಪ್ಪತ್ತು ರಂಜಿಸಲಂದು ಖಳನೆಂಬತ್ತು ಬೆರಳಿಗೆ ಮುದ್ರಿಕೆಯನಿಟ್ಟ! ಕತ್ತಲೆಯ ಕಡೆಕಡೆದು ಮಾಡಿದ ಪುತ್ತಳಿಗಳೋ ಕಾಳಕೂಟದ ಬಿತ್ತು ಗಳೊ ಹೊರವಡುವ ದೈತ್ಯರೊ ಯೆನಲುಹರಿ ಕಂಡು, ಹತ್ತಕರೆದು ವಿಭೀಷಣಾಂಕನ ಮತ್ತೆ ಬರುತಿಹ ಭಟರ ದಾರೆನೆ, ಚಿತ್ತವಿಸು ರಘುನಾಥ ರಾವಣ ಬಂದ ರಣಕಾಗಿ! ಮೃತ್ಯುವನು ಮುಕ್ಕುವರು. ಮಾರಿಯ ಹೆತ್ತು ಹೆಸರಿಟ್ಟ

ವರು, ಕಾಲನ ಸತ್ತಿಗೆಯು ಟೊಣೆದವರು, ಕಡ್ಡಿಗೆ ಬಗೆಯು ರಂತಕನ; ಸತ್ಯಗಿತ್ಯದ ಘಸಣಿಯುರಿಯುರು, ಹತ್ತುಯುಗದವರೆಂಟು ಯುಗದವರೆತ್ತು ಕತ್ತೆಯುಮಾಡಿ ದೇವರ ಹಿಂಡನಾಳ್ದವರು! ಈ ರಾಕ್ಷಸಬಲಕ್ಕಿದಿರಾಗಿ –

ಕೋಟಿಪಡೆಯುಲಿ ಗಂಧಮಾದನ, ಕೋಟಿಯುಲಿ ನಳ ನೀಲನರ್ಕಜ, ಕೋಟಿಯುಲಿ ಜಾಂಬವನು, ಶತಬಲಿ ಕೋಟಿಯುಲಿ ಪನಸ, ಕೋಟಿಯುಲಿ ತಾರೇಯು ಕಂಪನು ಕೋಟಿಯುಲಿ ದಧಿಮುಖನು ಕವಿದನು. ಕೋಟಿಯುಲಿ–ಖಳಪಡೆಯು ಹಳಚಿತು ಹತ್ತು ಮುಖದಲ್ಲಿ(ದಶದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ)!

ಹರೆಯು ಲಗ್ಗೆಯು ಕೂಡೆ ನುಂಗಿದುದ ರಚುತಿಹ ವನಚರರ ಗರ್ಜನೆ ಮೊರೆವುದದು ರಕ್ಕಸರ ನುಂಗುವ ಕೊಕ್ಕಸರಗಾದೆ; ಮುರಿದು ಹೆಮ್ಮರ ಕಲ್ಲುಗುಂಡಿಂದುರುವ ಹೆಗ್ಗಿರಿಯಿಂದ ಕಪಿಗಳು ಬೆರಸಲಾ ರಣಧೂಳಿ ಮುಸುಕಿತ್ತು ಭಯಮೋಹರವ (ಎರಡುಕಡೆಯ ಸೈನ್ಯಗಳನ್ನೂ)! ತರುಚರೇಂದ್ರರು ಕವಿದು ಹಾಯ್ದರು, ಪುರದ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲುಗಳಿಕ್ಕಿತು, ಬಿರುಬವನು (ಕಠಿನತನವನ್ನು, ಕಷ್ಟವನ್ನು) ಕೊಳಿಸಿತ್ತು ಕಂಗೆಟ್ಟೋಡೆ ನಾಯಕರು: ಹರಿದು ಬೆನ್ನಿಗೆ ಬರಲು ಕೆಲವರು ಹರಣ ಹರವರಿಯಾಯ್ತು (ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಹಾರಿ ಹೋಯ್ತು). ರಾವಣ ಕೆರಳಿದೊಂದೇ ರಥದಿ ಸೂಠಿಯುಲಡ್ಡಗಟ್ಟಿದನು! ಹತ್ತು ಬರಸಿಡಿಲಂತೆ ಚೀರಿದ: ಹತ್ತು ಚಾಪದಿ ಸರಳ ಸುರಿದನು; ಮೃತ್ಯುವ್ರೋ ಕಾಲಾಗ್ನಿ ರುದ್ರನೊ, ಸಮರಭೈರವನೋ–ತೆತ್ತಿಸಿದನಮರಾರಿ: ಕಪಿಗಳು ಸತ್ತು ಸವೆಯುದೆ ಕಾದುತಿರ್ದುದು: ಸುತ್ತ ಕರಗಸದಂತೆ ಸೀಳಿದ ಸೇನೆಗುರಿಮಾರಿ! ಕುಂಭಕರ್ಣನ ಮಗ ಕುಂಭನೂ ರಾವಣನ ಜೊತೆಗೆ ಕಪಿಸೈನ್ಯವನ್ನು ತರಿದೊಗೆ

ಯಲಾರಂಭಿಸಿದ. ಆಗ ಸುಗ್ರೀವ ಎದುರಾದ, ನೀಲಬಂದ ಜಡಿದು ಖಡ್ಗದಲಸುರ ಬಾಲದಿ ಹೊಡೆಯೆ, ತಪ್ಪಿಸಿ ಕೊಂಡು ಕಡಿದುರೆ ಕೆಡೆದನುಬ್ಬಿನ ರಥತುರಂಗವನಹಹ ಸಂಭ್ರಮಕೆ; ಒಡನೆ ಹೊಸ ವಾಜಿಗಳ ಹೂಡುತ ದಡಿಗ ರಕ್ಕಸ ಹಲ್ಲುಗಡಿಯಲು, ತುಡುಕಿ ಸರ‍್ರನೆ ತಿರುಗಿ ರಥವನು ನಭಕೆ ಕಪಿಯಿಟ್ಟ!

ಇಟ್ಟೊಡಾ ರಥ ನುಚ್ಚುನೂರೆನೆ ಥಟ್ಟನವ ಪಡಿರಥವ ನೇರಲು, ದಿಟ್ಟ ಕಪಿ ಕೈದುಗಳ ಚೆಲ್ಲಿದ ಕೀಲ ಕಳಚಿದನು; ಅಟ್ಟಿ ಕೊಂತದಲಿರಿಯೆ ಕಪಿಜಗಜಟ್ಟಿ ಕೊಂತವ ಹಿಡಿದು ಜೋಲಲು, ಬಿಟ್ಟು ಕೊಂತವ ನೀಲ ಮಕುಟದ ಮೇಲೆ ಮಂಡಿಸಿದ! ತಿರುವನಂತದಿ ಕಡಿಯಲಾ, ಖಳ ಕೆರಳಿ ಖಡ್ಗವ ಸೆಳೆಯೆ, ಕಪಿ ತಾ ನಿ ರ ದೆ ಹಲುಗಿರಿದೇಡಿಸುತ ಹುಬ್ಬಿಕ್ಕಿ ಘಳಘಳಿಸಿ, ಬೆರಳ ತುದಿಯಲಿ ಬದಿಯ ತುರಿಸುತ ತರುಚರೇಶ್ವರ ಬಲುವಿಕಾರದಿ ಮರುಳುಗೊಳಿಸಲು ನೋಡಿ ಹೊಗಳಿತ್ತು ಭಯ ಬಲವಂದು! ಆದರೂ ನೀಲನು ಸೋತು ಬಿದ್ದನು.

ಆಗ ಮಿಕ್ಕ ಕಪಿವೀರರಿಗೆ ಕೋಪಬಂತು. ಅವರು ಇಟ್ಟು ಮುರಿದರು ತೇರು ತುರಗವನೊಟ್ಟಿದರು ಗಿರಿಗಳನು, ಕಪಿಭಟರಟ್ಟುಳಿಯ ನಾನುವರೆ ರಾವಣನೆನಿತರವನೆನಲು; ಬೆಟ್ಟ ಮರ ಕಲುಗುಂಡುಗಳ ಮೊಗೆದೊಟ್ಟ ದ ನು ಜ ನ ಮುಸುಕಿದರು ಜಗಜಟ್ಟಿಗಳು ರಾಘವನ ಮೋಹದ ಪಟ್ಟ ದಾನೆಗಳು! ರಾವಣ ಅವರನ್ನು ಸವರಿದ. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ, ಕಡಲ ಮೊಗೆಮೊಗೆದಿಂಟ ತೀರಿಸಿ ಬಡಬನೇಳ್ವಂದದಲಿ ರಕ್ಕಸ ಪಡೆಯ ಕೊಲುತಿರೆ ವೀರವಿಜಯಸ್ತಂಭ ಹನುಮಂತ ಜಡಿದು ಪುಟನೆಗೆದಾರುತಿರ್ದಾ ಸಿಡಿಲ ಸಡಗರದಂತೆ ಭುಜ

ವನು ಹೊಡೆದು ರಾಮುಂಗೆರಗಿ
ರಕ್ಕಸಮಾರಿ ಹರಿತಂದ! ಬೀಸಿ
ಬಾಲದಿ ಗೋಣ ಬಿಗಿದನು ಸಾಸಿ
ಗದ ಶಿರ ಡೊಂಕಿ ವೋದುವು,
ಹಾಸಿ ಹರಹಿದ ತೋಳನೊಬ್ಬುಳಿ
ಮಾಡಿ ಬಂಧಿಸಿದ; ವಾಸವಾರಿಯು
ಕಣ್ಣುಗಳುಹೊರಸೂಸೆ, ಬಾಯುಲಿ
ನೊರೆಗಳುಕ್ಕಲು, ಮೀಸೆಗಡಿವು
ತ್ತಿರಲು ಹಲು ಗಿರಿದೇಡಿಸಿದ
ಹನುಮ! ರಾವಣನಿಗೂ ಹನು
ಮಂತನಿಗೂ ಮುಷ್ಟಿಯುದ್ಧವು
ನಡೆಯಲು ಹನುಮಂತ ಒಪ್ಪಿ

ಹನುಮಂತ ರಾವಣನನ್ನು ಮುಷ್ಟಿಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ
ಕೆಡವಿದ.

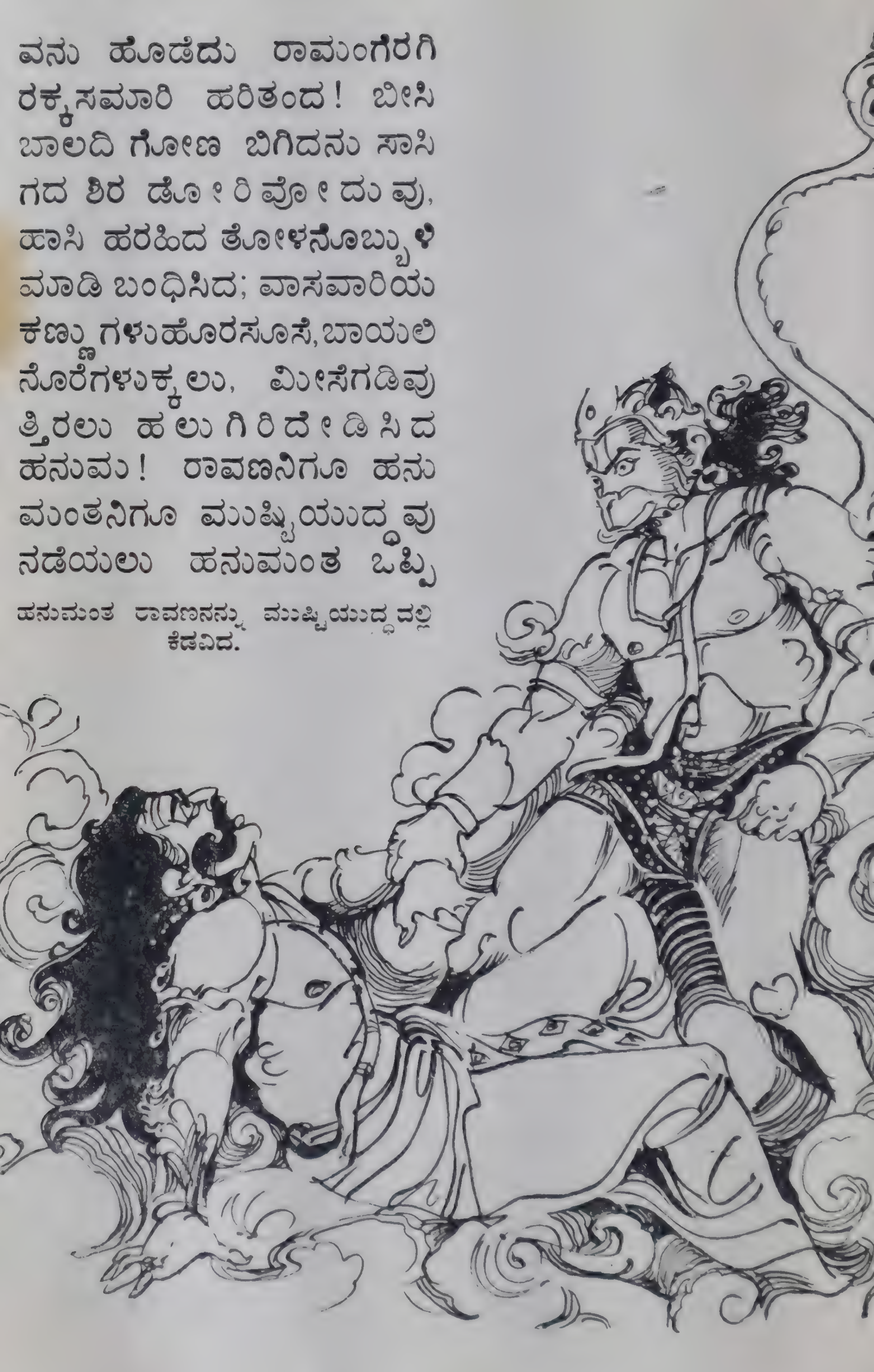

ಅವನ ತೋಳುಗಳ ಬಂಧನವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದ. ಮುಷ್ಟಿಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾವಣ ಬಿದ್ದ. ಅವನು ರಾಮನಿಂದಲೇ ಸಾಯಬೇಕಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಹನುಮಂತನು ಅವನ ಬಾಯಿಗೆ ಉಸಿರ ತುಂಬಿ ನೀವರಿಸಿ ಬದುಕುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು.

ಆದರೆ ಎಚ್ಚತ್ತ ರಾವಣನು ಹನುಮ, ಸುಗ್ರೀವ ನೀಲರನ್ನು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಮೂರ್ಛೆಬರುವಂತೆ ಹೊಡೆದು ಮಲಗಿಸಿದ! ಕೂಡಲೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಯುದ್ಧದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲಾರದೆ ರಾವಣನು ಮಾಯಾಸ್ತ್ರಗಳ ಇಂದ್ರಜಾಲ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದನು. ವಿಭೀಷಣ ಆಗ ಶಿತಿಕಂಠ ಬಾಣವನ್ನು ಬಿಡೆಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಹೇಳಿದ; ಅವನು ಬಿಟ್ಟ; ಮಾಯೆ ಮಾಯವಾಯ್ತು! ರಾವಣನಾಗ ತಮ್ಮನ ಮೇಲೆ ಕೆರಳಿ ಮಯನಿತ್ತ ಉಗ್ರಶಕ್ತಿ ಎಂಬ ಅಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟ. ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಸುಗ್ರೀವ ಮುಂತಾದವರು ಮೂರ್ಛೆಹೋದರು. ಆಗಿಂದಾಗ ರಾಮ ಎದುರಾದ.

ಹೇರಿದನು ಖಳರಸುವ ನಂತಕನೂರಿಗೆಲೆ, ನರಕಕ್ಕೆ ಮಿಕ್ಕರ ಸೂರೆಯಿತ್ತನು, ಭೂತಸಂತತಿ ತಿಂದು ಬೇಸತ್ತು ಸಾರಿದರು, ತೆರಪಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಮೀರಿ ಜವಗುಂದಿದನು, ಬೊಮ್ಮನ ದೂರಿದನು ಹೊರಗೇರಿ ಕಟ್ಟಿಸು ಪುರವು ನೆರೆಯದಿರೆ!

ರಾವಣನು ಸೋತು, ಅವನ ಉಟ್ಟ ಬಟ್ಟೆ ಕಳಚಿಹೋದಾಗ ರಾಮ ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಹನುಮಂತನು ಅವನನ್ನು ಧರ್ಮಯುದ್ಧದ ನಿಯಮದಂತೆ ಕೊಲ್ಲದೆ ಬಿಟ್ಟ! ಲಕ್ಷ್ಮಣಾದಿಗಳು ಮೂರ್ಛೆಹೋದುದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಮ ದುಃಖಿಸಿದ. ಆಗ ಜಾಂಬವನು ಹನುಮಂತನ ಹತ್ತಿರ ಮದ್ದು ತರಲು ಹೇಳಿದ. ಅವನು ಹಿಮಗಿರಿಯಿಂದ ಮೂಲಿಕೆಯನ್ನು ತಂದ.

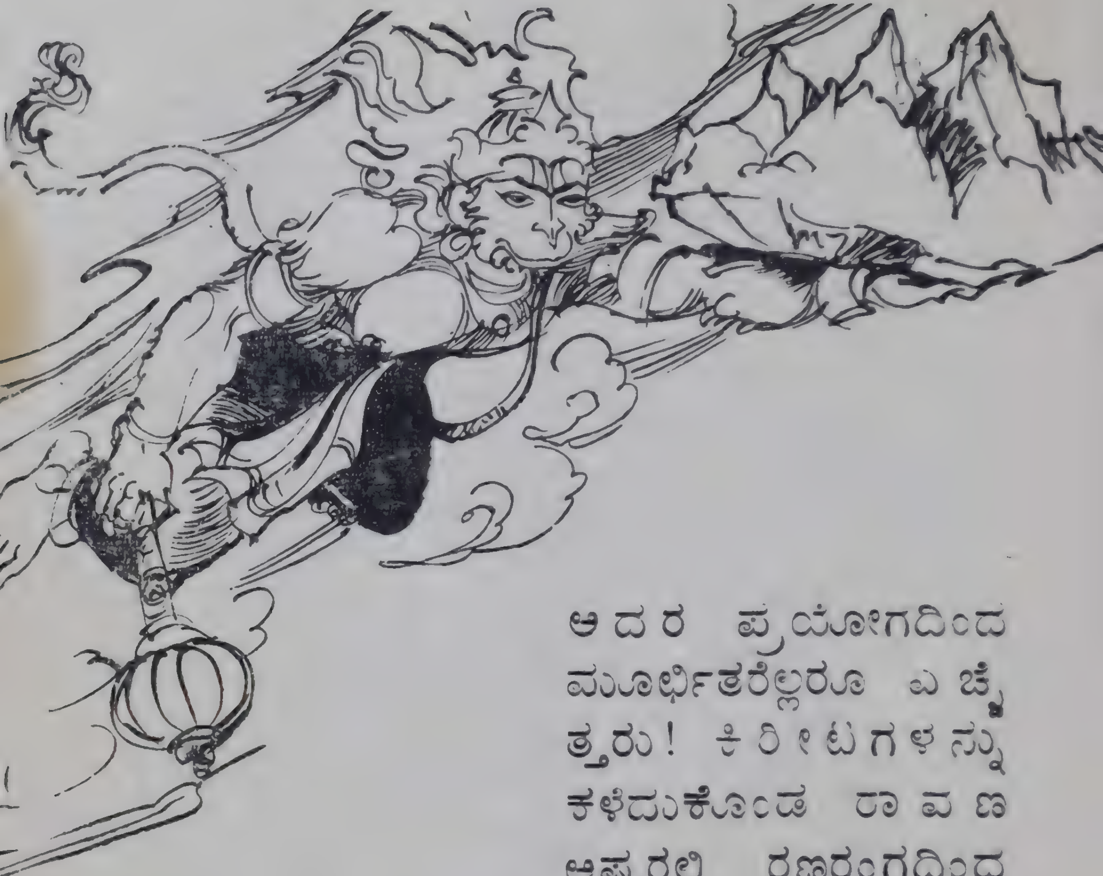

ಆದರ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಮೂರ್ಛಿತರೆಲ್ಲರೂ ಎಚ್ಚೆತ್ತರು! ಕಿರೀಟಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ರಾವಣ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಣರಂಗದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದ್ದ. ಮಾಲ್ಯವಂತ ಅವನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿದ. ಆದರೆ ರಾವಣ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಕೈಕಸೆ ಹೇಳಿದರೂ ಅವನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ; ಕುಂಭಕರ್ಣನನ್ನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಎಬ್ಬಿಸಿರಿ ಎಂದು ಆಳುಗಳಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಅವನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸ ಹೋದರು:

ಕುಂಭಕರ್ಣನ ಉತ್ಥಾಪನೆ

ಆರಚಿ ಕೂಗಿದರೆತ್ತಲೆಂದವನರಿಯನೊಯ್ಯನೆಗೊರೆವ ದನಿಯಲಿ ಮರೆಸಿ ಹೋಯಿತು ಖಳರು ಕೈಸನ್ನೆಯಲಿ ಮಾತಾಡೆ; ಹರೆಯ ಕೊಂಬಿನ ಶಂಖ ಕಹಳೆಯ ಬಿರುಬಿನಬ್ಬರದಿಂದ ದನುಜರು ಒರಲಿ ಸೋತರು; ಖಳನ ನಿದ್ದೆಯ ಭರವು ಬಲುವಾಯ್ತು! ಕೋಟಿ ಹರೆಗಳು,

ಹಿಮಗಿರಿಯಿಂದ ಹನುಮಂತ ಮೂಲಿಕೆಯನ್ನು ತಂದ: ಮೂರ್ಛಿತರೆಲ್ಲರೂ ಎಚ್ಚೆತ್ತರು.

ಕುಂಭಕರ್ಣನನ್ನು ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚರಿಸಿದರು.

ಕೋಟಿ ನಿಃಸಳ, ಕೋಟಿ ಭೇರಿಯು, ಕೊಂಬುಕೋಟಿಯು. ಕೋಟಿ ತಿತ್ತಿರಿ ಡೌಡೆ ಗಿಡಿಬಿಡಿ ಪಟಹ ತಂಬಟವ, ಕೋಟಿ ಡಿಂಡಿಮಗಳನು ಬಾರಿಸೆ. ಗೋಟು ತುಂಬಿತು ಜಗದ ಕಿವಿ

ಗಳ ಪಾಟ ಹೊಟ್ಟೆತು, ಕೇಳನಾ ಖಳ ಗೊರೆದು ತೆಕ್ಕುತಿರೆ. ಯಾವ ಗದ್ದಲಕ್ಕೂ ಕುಂಭಕರ್ಣ ಏಳದಾದ !

ಸರಳ ಕುಡಿಯಲಿ ಹೊಸೆದು ಕೆಲವರು ಹುರಿದ ಮರಳನು ಮೇಲೆ ಚೆಲ್ಲಲು, ಹರಹಿ ಸಾಸಿವೆ ಕಾಳರಸಗಳನುಪ್ಪು ಮೆಣಸುಗಳ ಹಿರಿಯ ಮೂಗಿನ ಹೋರು ತುಂಬಲು ; ಭರದಿ ಬಿರುಸಿಂದವನು ಸೀತರೆ, ಗಿರಿಯ ತೋರದ (ಗಾತ್ರದ) ಭಟರು ತರಗೆಲೆಯಂತೆ ಹಾರಿದರು ! ಒತ್ತಿ ದೃಢ ಮುಷ್ಟಿಯಲಿ ತಿವಿದರು ಸತ್ವವುಳ್ಳವರೆರಡು ಬದಿಯನು ಮತ್ತೆ

ನಾಗಿರೆ ಮುಸಲ ಮುದ್ಗರ ಹಿಂಡಿವಾಳದಲಿ (ಒನಕೆ, ಗದೆ, ಚಕ್ರಾಯುಧಗಳಿಂದ) ; ಇತ್ತರದ ತಿರಗುತಿರೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಒತ್ತಿ ದಂತಾಯ್ತವಗೆ ಕನವರಿಸುತ್ತ ಖಳ ಸುಖಸುಪ್ತನಾದನು ಸೇನೆ ಬೇಸರಿಸೆ! ಬಲುಗಿರಿಯಲಪ್ಪಳಿಸೆ ಚಿಟುಕನು ತಳೆದ ಪರಿಯಾಯ್ತೇನ ಹೇಳುವೆ ತಲೆಯ ಕುರಿವಿಂಡಿನಲಿ ತುಳಿ ಸಲು ತುರಿಸಿದಂತಾಯ್ತು ; ಶಿಲೆಯ ದಾಡೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊಡೆಯಲು ಬಲದ ಕೈಯಲಿ ತೂರಿಕೊಂಡನು ; ತಿಳಿಯ ದಾತನ ನಿದ್ದೆ ಅದಿರದ ಬೆಟ್ಟದಂತಿರಲು!

ದಾಂಡಿಗ ಕುಂಭಕರ್ಣನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಲು ಯಾರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿರಲು ಶಿವ ನಾರದನನ್ನು ಕಳಿಸಿದ ; ಅವನು ರಾವಣನೊಡನೆ ಕುಂಭಕರ್ಣನ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ದಿವ್ಯವೀಣೆ ಯನ್ನು ಬಾರಿಸಿದ. ಆಗ ಕುಂಭಕರ್ಣನು ವನಚರರು ಪುರ ವನ್ನು ಮುತ್ತಿದ ಕನಸ ಕಂಡು ಮೈಮುರಿದು, ಆಕಳಿಸಿ ಕಣ್ದೆರೆದ! ಭರದಲೆದ್ದನು ಕುಂಭಕರ್ಣನು ಸುರಮುನೀಂದ್ರ ನದೃಶ್ಯನಾದನು ಸರಿದರಸುರರು ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಣಭೀತಿ ಯಲಿ ; ಉರಿವ ಕಣ್ಣಿನ, ಕೋರೆದಾಡೆಯ ಕರಿಯ ಕಾಯದ ಜೋಲು ಬಸುರಿನ ಪರಮ ಮಂಗಳ ಮೂರ್ತಿ ಕುಳಿತನು ಕಣ್ಗೆ ಭಯವಾಗೆ !

ಕುಂಭಕರ್ಣನ ಪರಾಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಸಾವು

ಅವನು - ಮುಂದಣಡಗನು ಮೊಗೆದು ಮುಕ್ಕುತ, ತಿಂದನಾ ಕುರಿಕೋಣ ಕೋಟಿಯನೊಂದು ಕಡೆಯಿಹ ಸುರೆಯ ದೋಣಿಯ ಹಲವು ಬರಿಗೈದು : ತಂದು ಕೂಡಿಸಿದ

ಸಿತನೆಲ್ಲವನೊಂದನುಳಿಯದೆ ತಿಂದನಸುರನು ಬಂದು ಹೆದ ರುತ ನೀರನೆರೆಯಲು ತೊಳೆದ ಕೈಮೊಗವ! ರಾವಣನಾಗ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿದ. ಕುಂಭಕರ್ಣನು ಸೀತೆ ಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವುದೇ ನ್ಯಾಯ ಎಂದನು. ರಾವಣ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಜರೆದ. ಅನಂತರ ಕುಂಭಕರ್ಣ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು ಒಪ್ಪಿ ನಡೆದ. ಎಣಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಕುಂಭಕರ್ಣನು ರಣಕೆ ನೂಕಿದ ಹತ್ತು ಕೋಟಿಯ ಕುಣಿವ ಕುದುರೆಯ ಭದ್ರದಂತಿಯನೆಂಟು ಕೋಟಿಯನು ; ಮಣಿ ವರೂಥಗಳಾರು ಕೋಟಿಯನೆಣಿಸಲರಿಯೆನು ಪಾಯದಳ ವನು ; ಫಣಿಯ ಕೊರಳಳುಕಿತ್ತು ! ದಿಗ್ಗಜ ತಲೆಯ ಕೊಡಹಿದವು. ರಕ್ಕಸನು ತನ್ನೆರಡು ಕೈಯಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದನಿ ತನು ಮೊಗೆದು ಮುಕ್ಕುತ ಮರ್ಕಟಂಗಳ ನೊಕ್ಕಲಿಕ್ಕುತ ಮುಂದೆ ಬರುತಿರಲು ; ದಿಕ್ಕುಗೆಟ್ಟುದು ಸೇನೆ ಸುರಿಯಲಿ ಸೊಕ್ಕಿದಾತನು ತನ್ನನರಿಯನು ಅಕ್ಕಟಾ ಕಪಿ ಸೇನೆ ಮುರಿ ದೋಡಿತ್ತು ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ ! ಆಗ ಹನುಮಂತ ಅವನ ಶೂಲ ವನ್ನು ಹೆಗ್ಗಲ್ಲಿನಿಂದ ಮುರಿದ. ಕುಂಭಕರ್ಣ ಗದೆಯಿಂದ ಹೊಡೆದು ಹನುಮಂತನನ್ನು ಬೀಳಿಸಿದ.

ಸುಗ್ರೀವ ಬೆಟ್ಟದಿಂದ ಹೊಡೆದ. ಕುಂಭಕರ್ಣ ಅವ ನನ್ನು ಕಂಕುಳಲ್ಲಿ ಅವುಚಿಕೊಂಡು ಹೋದ. ಸುಗ್ರೀವ ರಾಮನಾಮದ ಬಲದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಬಿದ್ದ ! ಹೊರಬೀಳುವಾಗ, ಕರೆಮನದ ರಕ್ಕಸಗೆ ನಾನೊಂದುರುಪ ಕುರುಹನು ಮಾಡಿದಲ್ಲದೆ ಬರಿದೆ ಹೋಹುದು ನೀತಿಯ ಲ್ಲೆನುತೆರಡು ಕೈಗಳಲಿ ಹರಿದು ಕಿತ್ತನು ಕಿವಿಗಳೆರಡನು ಮೆರೆವ ಕುಂಡಲ ಸಹಿತ ಮೂಗನು ಹರಿದು ಬಾಯಲಿ ಕಚ್ಚಿ ಹಾರಿದನರರೆ ಕಪಿ ವೀರ ! ಆಗ ಕುಂಭಕರ್ಣ ಕಪಿಗಳನ್ನು

ಗುಳುಮ್ಮನೆ ನುಂಗತೊಡಗಿದ. ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಅವನ ಹೊಟ್ಟೆ ಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಪಿಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸ ಹೋದ, ಅರ್ಧಚಂದ್ರಾಸ್ತ್ರ ದಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆ ಬಗೆದಾಗ ೮ ಸಾವಿರ ಆನೆಗಳೂ ೮ ಲಕ್ಷ ಕಪಿ ಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಹೊರಬಿದ್ದವು! ಆಗ ಕುಂಭಕರ್ಣನು ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಬಿಗಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಗಂಟೆ ಹರಿದು ಬಿದ್ದು ಅವ ರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಮುಚ್ಚಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಆಗ ಹನುಮಂತನು ಬಾಲ ದಿಂದ ಗಂಟೆ ಎತ್ತಿ ಅವರನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದ. ಕುಂಭಕರ್ಣ ಮತ್ತೆ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕಪಿಗಳನ್ನು ನುಂಗಲಾರಂಭಿಸಿದಾಗ ರಾಮ ಎದುರಾದ. ಕುಂಭಕರ್ಣ ಗದೆಯೆತ್ತಿದ. ರಾಮನು ಬಾಣ ದಿಂದ ಗದೆ ಹಿಡಿದ ಅವನ ಕೈಗಳನ್ನು ಕಡಿದ. ಬಿದ್ದ ಆ ಕೈಗಳ ಕೆಳಗೆ ನುಚ್ಚುನೂರಾಗಿ ೮ ಸಾವಿರ ಕಪಿಗಳು ಸತ್ತರು! ಅನಂತರ ರಾಮ ಅವನ ತೋಳುಗಳನ್ನು ಕಡಿದ; ಕೊನೆಯದಾಗಿ ತಲೆಯನ್ನೂ ಕಡಿದ!

ಏಳಲು ಕುಂಭಕರ್ಣನಿಗೆ ೩ ದಿನ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು, ಬೀಳ ಲೀಗ ೩ ದಿನ ಬೇಕಾಯ್ತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವನು ೩೦ ಕೋಟಿ ಕಪಿಗಳನ್ನು ಅರೆಜೀವ ಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ. ಅವನು ಬಿದ್ದ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಕಡಲು ಮೇರೆವರಿದಿತು, ಲಂಕೆಯ ಮಹಾ ದ್ವಾರ ಉರುಳಿ ಬಿತ್ತು, ಕೋಟೆ ಹುಡಿಯಾಯ್ತು, ಮಹಾ ಶೇಷನ ತಲೆ ಗಿಮ್ಮೆಂದಿತು! ರಾವಣ ಅತ್ತ!

ರಾವಣನ ಮಕ್ಕಳ ಹೋರಾಟ ಮತ್ತು ಸಾವು

ಆಮೇಲೆ ತ್ರಿಶಿರ, ದೇವಾಂತಕ, ನರಾಂತಕ, ಮಹಾ ಕಾಯ, ಮಹೋದರ, ಅತಿಕಾಯ ಎಂಬ ೬ ಜನ ರಾವಣ

ಪುತ್ರರು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋದರು; ತುರಗ ತುರಗದಲಪ್ಪಳಿಸಿದರು. ಕರಿಯು ಕರಿಯಿಂದೆರಗುತಿರ್ದರು, ಭರದಲರಿಗಳ ರಥವ ರಥದಲಿ ಜಪ್ಪಿ ಹುಡಿಮಾಡಿ ; ಧುರದಲಡಬಿದ್ದವರ ಕೊಲುತವೆ ತರುಚರಂಗಳು ವೀರ ದನುಜರು ಬೆರಸಿ ಹೊಯ್ದಾಡಿದರು ಮುಷ್ಟಾಮುಷ್ಟಿ ಯುದ್ಧದಲಿ! ಕೋಟಿ ಮರ್ಕಟರು ಸತ್ತರು. ಆಗ ಕೋಪದಿಂದಿ ಅಂಗದನು ನರಾಂತಕನನ್ನು ಅಂತಕಾಲಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿದನು. ದೇವಾಂತಕ, ಮಹೋದರ, ತ್ರಿಶಿರರೊಡನೆ ಅಂಗದನೊಬ್ಬನೇ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಹನುಮಂತ ಜಾಂಬವರು ಅಂಗದನ ನೆರವಿಗರಾಗಿ ಬಂದರು. ಹನುಮಂತನು ಕಾಲುಹಿಡಿದು ಸೀಳಿ ನೆಲಕಪ್ಪಳಿಸಿ ಮಹೋದರನನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ. ಅಂಗದನು ಮುಷ್ಟಿ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಶಿರನನ್ನು ಕೊಂದ. ಜಾಂಬವನು ಮಹಾಕಾಯನನ್ನು ತೀರಿಸಿದನು. ಉಳಿದ ರಾವಣ ಪುತ್ರರೂ ಮಡಿದರು.

ಅತಿಕಾಯನೊಬ್ಬ ಉಳಿದ ! ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿನಂತೆಯೇ ಅವನೊಬ್ಬ ದೊಡ್ಡ ಪರಾಕ್ರಮಿ. ಪಿತೃಭಕ್ತಿ - ರಾಮಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಮನ್ವಯಿಸಲು ಅವನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು : ಅವನು ಆರು ಸರಳಲಿ ನಳನ ಕೆಡಹಿದ ; ಅವನ ಮೂರು ಶರದಲಿ ಜಾಂಬವನು ತಲೆಯೂರಿ ಬಿದ್ದನು ; ನೀಲನೆಂಟಂಬಿಂದ ಹೊರಳಿದನು ; ಅವನು ಊರುಗೆಡಿಸಿದ ಕುಮುದವೈಂದನ ; ಕಾರಿದನು ತನಿಗರುಳ ಪನಸನು ; ಕೊನೆಗೆ ಅತಿಕಾಯನು ಹೇರಿದನು ಹದಿನೆಂಟು ಶರದಲಿ ಶರಭಶತಬಲಿಗಳನ್ನು! ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಆಗ ಅತಿಕಾಯನಿಗೆದುರಾದ. ಹಿಡಿದ ಚಾಪವು ಚಕ್ರದಂತಿರೆ ತಡೆಯದೆಸುತಿರಲೊಬ್ಬರೊರು ತೊಡುವ ಬಿಡುವುದ ಕಾಣಲಾಗದು ಲಾಗುವೇಗದಲಿ;

ತೊಡಲು ತೊಡುವವನು, ಬಿಡಲು ಬಿಡುವವನು, ತಡೆಯೆ ತಡೆ ವನು, ಹೆಣಗೆ ಹೆಣಗುವ, ಕಡಿಯೆ ಕಡಿಯುವ ವೀರ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊದಗಿ ಕಾದಿದನು! ಕೂಡಲೇ ಅತಿಕಾಯನು ಸಂಮೋಹನಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಕಪಿವೀರರೂ ನಿದ್ರಾವಶರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ. ರಾಮನಾಗ ಪ್ರತಿ ಸಂಮೋಹನಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಗುರು ಕೌಶಿಕನನ್ನು ನೆನೆದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ.ಕೂಡಲೇ ಮಾಯೆಯು ಮಾಯೆ ನುಂಗಿತು! ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನುಹೂಡಿ ಎಚ್ಚ; ಅದು ಅತಿ ಕಾಯನ ಕೊರಳನ್ನರಿಯಿತು. ಅವನ ತಲೆ ೨೭ ಮೈಲಾಚೆ ಸಿಡಿದುಬಿದ್ದರೂ ರಾಮಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತ ರಾಮಪಾದ ಗಳೆಡೆಗೆ ಬಂದು ಬಿತ್ತು! ಅತಿಕಾಯನ ಜೀವಕ್ಕಂದು ಮುಕ್ತಿ ದೊರಕಿತು! ರಾವಣನು ರೋಧಿಸಿದನು!

ಹನುಮನ ಪರ್ವತೋದ್ಧಾರ

ಭುಜಬಲ ಪರಾಕ್ರಮಿ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಅನು ವಾದ; ಮತ್ತೆ ಅವನು ಪ್ರಾಣಿಬಲಿಯ ಹೋಮಮಾಡಿದ: ತನ್ನ ಅಂಗಗಳನ್ನೇ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಕಡಿದು ಅಗ್ನಿಗಾಹುತಿ ಕೊಡುವ ಮಾರಣ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಿದ! ಕುಂಭಿ ನಿಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಳಾದಳು. ಹಲವು ಮಂತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳೊಡನೆ ಅವಳಿಂದ ಆತನು ಮಹಾ ಸಂಮೋಹನಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಪಡೆದ. ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಡೆದ! ಸಂಮೋಹನಾಸ್ತ್ರ ಶತ್ರುಗಳು ಮೈ ಮರೆಯುವಂತೆ ನಿದ್ರೆಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಿತು. ಕೆಲರು ಕೈಪಂಡೆಗಳ ಬಾಲವ, ಕೆಲರು ಮರಮಟ್ಟುಗಳ ಶಿಲೆಗಳ, ಕೆಲರು ಮರಳನು

ಬಿಗಿದು ತಲೆಗಿಂಬುಗಳನೆರೆಮಾಡಿ ; ಕುಲಗಿರಿಯು ಸಾಲಿಟ್ಟು ಕೆಡಹಿದ ನೆಲೆಯು ಹೋಲಿತು ನಿದ್ರೆ ಸೇನೆಯಲುಲುಹು ಕಾಣದು ; ಕೀಳು ಮೇಲೆಂದಿರದೆ ಮಲಗಿದುದು ! ಹೊರಳಿ ಮಗ್ಗುಲೊಳವುಕಿ ಕೆಲವರು; ಮುರುಟಕೊಂಡರು ಕೆಲರು ನೆಲನಲಿ ; ಹೊರಳುತಿರ್ದರು ಉರುಳಿ ನರಳುವರುಬ್ಬೆಗಬ್ಬರಿಸಿ ; ಭರದ ನಿದ್ರೆಯು ತಾಳಲನಿಬರು ಕರೆದರೈ ಕೇಡುಗಳ ಗೊರೆವುತೆ ; ವರವ ತಾಳ್ದಗೆ ಹಗೆಯು ಮೈಮರೆದಿರಲು ಮಲಗಿರಲು! ದನುಜ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಸೂಚನೆ ಕೊಡಲು ಹೊಡೆದರು, ಕಪಿಗಳುರುಳಿದರು! ಗಂಧ ಮಾದನನು ನೆಲದಲ್ಲಿ ಹೂತುಹೋದ! ನಳನನ್ನು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ೯ ಸರಳುಗಳಿಂದ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿಸಿದ, ಕಂಪನನ್ನು ಮುಸುಕಿದ, ೩ ಸರಳುಗಳಿಂದ ಜಾಂಬವನನ್ನೆಚ್ಚ, ಪನಸನನ್ನು ೧೦ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಗಾಯಗೊಳಿಸಿದ ! ಏಳು ಬಾಣಗಳಿಂದ ಗವಯನನ್ನು ಗಾಸಿಗೊಳಿಸಿದ, ಶರಭ- ಶತಬಲಿಗಳನ್ನು ೧೦ ಅಂಬುಗಳಿಂದ ಹಣಿದ,ಗವಾಕ್ಷನನ್ನು ೧೨ ಕಣೆಗಳಿಂದ ಚುಚ್ಚಿದ!ಹತ್ತುಬಾಣಗಳೇಟು ತಿಂದು ದಧಿಮುಖ ರಕ್ತಮುಖನಾದ ! ಕೂಡಲೇ ಅಂಗದ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಬಾಲದಿಂದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೆಡೆದ; ಉಳಿದ ಅಸುರರು ಅಂಗದನನ್ನು ಮುತ್ತಿದ ಕೂಡಲೆ ಅವನು ಬಾಲ ಬಿಡಿಸಿ ಅವರೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋದ. ಆಗ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತೆದ್ದು ಅಂಗದನನ್ನು ಸಾಯಿಸಿದ. ಹನುಮಂತ ಆ ಕ್ಷಣ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತನ್ನು ಬಡಿದ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲೇ ಅಡಗಿದ ! ರಾಘವ, ಲಕ್ಷ್ಮಣರೂ ಸಂಮೋಹನಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಮೂರ್ಛೆಹೋಗಿದ್ದರು. ಗೆಲುವಿನ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಣಿರಥವೇರಿ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಅರಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ. ಸೀತೆ ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಲ ಮಲ ಮರುಗಿ

ದಳು. ವಿಭೀಷನು ರಾಮನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಬಂದ ಜಾಂಬವನನ್ನು ಕಂಡನು. ಮಾರುತಿಯಿಂದ ರಾಮಪಾಳೆಯದ ಮೂರ್ಛಿತ ವೀರರೆಲ್ಲರೂ ಬದುಕಿ ಏಳುವರೆಂದು ಆಕಾಶವಾಣಿಯಾಯ್ತು. ಆಗ ಜಾಂಬವನು "ಸಂಜೀವ ಕರಣಿ" ಎಂಬ ಮೂಲಿಕೆಯನ್ನು ತರಲು ಆಂಜನೇಯನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಅವನದನ್ನು ೧೮೮ ಲಕ್ಷ ಯೋಜನದಾಚೆ ಹಾರಿ ಬಡಗಣ ಅದ್ರಿಯ ತೀರದಿಂದ ತಂದ. ಅಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಟ್ಟ ಜವದಂಡನನ್ನೂ ಅವನ ಮಾಯೆಯನ್ನೂ ಅಮರರ ವಾಣಿಯ ಬಲದಿಂದ ಸೋಲಿಸಿ ಕಾರ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಅವನ ಕರಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಮುಕ್ತಶಾಪಳಾದ ಅಪ್ಸರೆಯ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿಕೊಂಡ. ಮೂಲಿಕೆ ಇದ್ದ ಗಿರಿಯನ್ನೇ ಲಂಕೆಗೆ ಹನುಮ ಹೊತ್ತುತಂದ !

ಬಂದನೇ ಬಲ್ಲಾಳು ಭಲರೇ ಬಂದನೇ ಬಲ್ಲಾಳು ಮಝುರೇ ಬಂದನೇ ಜಗದಾಳು ಪೂತುರೆ ಭಲರೆ ಭಾಪೆನುತ: ಬಂದು ಬಿಗಿದಪ್ಪಿದನು ಜಾಂಬವನೊಂದುಗೂಡಿದನೌಷಧಂಗಳ ತಂದು ಮಂತ್ರದಲೆರೆಯಲಿದ್ದರು. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು! ಮುದ್ದುಬೇರೆಲ್ಲರಿಗೆ ಮಾಡುವೊಡಿದ್ದ ದಿನಗಳು ಸಾಲದೆನುತವೆ ಮದ್ದ ನಣುವನು (ಹನುಮನು) ಬಾಲಕೊಡಿಯ ಬೀಸಲಾಕ್ಷಣಕೆ; ನಿದ್ದೆಗೈದವರೆದ್ದ ಪರಿಯಲಿ ಬಿದ್ದ ಕಪಿಭಟರೆಲ್ಲರೆದ್ದುದು; ಹೊದ್ದಿದರ ಹೊರೆವಾತ (ರಾಮ) ಹನುಮನನಪ್ಪಿ ಹರಸಿದನು ಮತ್ತು ಕಡಗ ತೊಟ್ಟು ಗೌರವಿಸಿದನು !

ಇತರ ದೈತ್ಯವೀರರ ಕಾಳಗ

ಮತ್ತೆ ಕಪಿಸೈನ್ಯವು ಧಾಳಿ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ರಾಮನು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರವೆಂದು ತಂದೆಗೆ ತನ್ನ ಕಾಣ್ಕೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಹೇಳಿದನು. ಆದರೆ ರಾವಣ ಅದಾವುದನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಮಗನಿಗೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋಗೆಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ. ಮತ್ತೆ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಕುಂಭಿನಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದ; ಆದರವಳು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಳಾಗಲೇ ಇಲ್ಲ! ತನ್ನ ತಲೆಯನ್ನೇ ಕಡಿದು ಆಹುತಿಗೊಡಲು ಅವನು ಕತ್ತಿಯೆತ್ತಿದಾಗ ದೇವಿಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಳಾಗಿ ಮಾಯಾಸೀತೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಕೊಟ್ಟು ಅಂತರ್ಧಾನ ಹೊಂದಿದಳು! ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಭಾರಿ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ. ಆಗ ಹನುಮ ರುದ್ರಾವತಾರಿಯಾಗಿ ಬಂದ. ಆದಕ್ಕಂಜಿ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಮಾಯಾಸೀತೆಯನ್ನು ತಂದು ಕಡಿದ. ರಾಮಾದಿಗಳು ನಿಜವಾದ ಸೀತೆಯೇ ಸತ್ತಳೆಂದು ಮರುಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ವಿಭೀಷಣ ಬಂದು ಅವಳು ಮಾಯಾಸೀತೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿ ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿದನು. ರಾಮನು ಮುದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸಿದ ಕೂಡಲೇ ಮಾಯಾಸೀತೆಯ ಹೆಣ ಮಾಯವಾಯ್ತು. ಹನುಮಂತ ಸ್ವತಃ ಹೋಗಿ ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿ ಸೀತೆ ಸುರಕ್ಷಿತೆಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಬಂದು ಹೇಳಿದ.

ಆನಂತರ, ಹಿಂದೆ ಹನುಮಂತ ಸುಟ್ಟು ಹಾಳುಮಾಡಿದ್ದ ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಮಯಾಸುರನು ಮತ್ತೆ ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದ. ಆದನ್ನಾಗ ನೀಲನು ಸೇನಾಬಲಸಮೇತನಾಗಿ ಕೊಳ್ಳಿಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಸುಡಲಾರಂಭಿಸಿದ. ಕೋಟಿ ಯೆಪ್ಪತ್ತೇಳು ಸಾವಿರ ನೀಟಗೊಳ್ಳಿಯಲೊಮ್ಮೆ ದನುಜರ ಸೂಟಿಯಲಿ ಸುಡಲೆಂದು ಒಂದೇ ಲಗ್ಗೆವೊಮ್ಮೆನವು; ನೋಟಕರಿಗುತ್ಸವವು; ರುದ್ರ ಲಲಾಟಲೋಚನದಲ್ಲಿ ಕುರುಹಿನ ಬೇಟ ತಂದಂತಿರಲು ದೆಸೆ ದೆಸೆ ಕೊಳ್ಳಿ ಬೆಳಗಿದುವು! ಕೊಳ್ಳಿ ಬಾಲದಿ ಸುಟ್ಟ ಹನುಮನು ವುಳ್ಳುದೆಲ್ಲವ ಹಿಂದೆಯಿದು ಮರಗೊಳ್ಳಿಯಾಯಿತು ಏನ ಹೇಳುವೆ ನೊಟ್ಟು ಸುಡುತಿಹುದು! ಈ ಕೊಳ್ಳಿಗಾಳೆಗಕ್ಕೆ ಕುಂಭಕರ್ಣನ ಮಗನಾದ ನಿಕುಂಭ ಪ್ರತಿಭಟಿಸ ಬಂದ, ವಿಭೀಷಣನ ಮಗ ಶಕ್ವರಿಯೂ ಮುಂದಾದ! ಎಡದಲಾನೋ ಬಲದಲಾನೋ ಹಿಡಿಯೊ ಮುಖ್ಯರನೊರಸೊ ಮಿಕ್ಕರ ಕೆಡೆಯೊ ಕರಿಗಳನೊದೆಯೊ ಹಯಗಳ ಮುರಿಯೊ ತೇರುಗಳ; ಆಡಸಿ ತಿವಿ ತಿವಿ ಬದಿಯ ಮುಂದಲೆವಿಡಿದು ಯೆಳೆಯೆಳೆ ಹಿಂದೆ ಮೆಟ್ಟದಿರಡಿಯನೆಂದಾರಿತ್ತು (ಪರಾಕ್ರಮ ತೋರಿತ್ತು) ಮುತ್ತಿತು (ಮುತ್ತಿದರು) ವೀರಮರ್ಕಟರು! ದೈತ್ಯವೀರರೂ ಶಕ್ತಿಮೀರಿ ಹೋರಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಮಂಗಪುಂಗವರು- ಮಣಿರಥವ ಮುರಿಡುತ ರಣದಲಿ ಕುಣಿವ ಕುದುರೆಯ ಸದೆದು ಕಂಗಳ ಹಣುಗಿ ಕಾಲನು ಮೆಟ್ಟಿ ಸರ್ರನೆ ಸೀಳಿ ಬಿಸುಡುತ್ತ; ಒಣಮರದೊಳಪ್ಪಳಿಸಿ ದನುಜರ ಹಣೆಯ ಬರಹವ ತೊಡೆದು ರಣಶಾಕಿಣಿಯರರವಟ್ಟಿಗೆಯ ರಕ್ತದಿ ತಣಿದು ಹರಸುತಿರೆ! ೧೦ ಕೋಟಿ ರಾಕ್ಷಸರು ಸತ್ತರು. ಆದರೆ ದಧಿಮುಖ ರಕ್ತಮುಖನಾಗಿ

ಹೊರಳಿದ; ಮತ್ತೆ ಮಾರಾಂತು ಹೋರಾಡಿ ಅವನು ನಿಕುಂಭನನ್ನು ಕೊಂದ. ಅಂಗದ ಶಕ್ವರಿಯನ್ನು ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ತೀರಿಸಿದ. ಆಗ ರಾವಣನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ದೈತ್ಯ ಮಂತ್ರಿ ಮಾರೀಮುಖ ತನ್ನ ದಳಗಳೊಡನೆ ರಣರಂಗ ಕ್ಕಿಳಿದ!

ಮಾರೀಮುಖನ ಮಥನ

ಬೀಸಿದರು ಕೈಗಳನು ಬಲವಾರಾಶಿ ಮೇರೆಯ ಮೀರಿ ದಂತಿರೆ ಆಸುರದಿ ಭಟರವುಕಿ ಹಿಡಿದರು ಚೂಣಿಗಾಳಗವ; ಘಾಸಿಯಾದುದು; ಧರಣಿ ಕುಸಿದುದು; ವಾಸುಕಿಯ ಕೊರಳೊಳೀಳಿ ನೆಗೆದುದು; ಕೇಸರದ ಕೆಂಧೂಳಿ ಕಪಿ ರಾಕ್ಷಸರ ಖುರಪುಟಕೆ!

ಮರನ ಮುರಿ ಮುರಿದಸುರ ಸೇನೆಯ ಮರುತನಂದ ನನೊಂದು ಕೋಟಿಯ ಕರಿಯ ಕರಿಯಿಂ ಸದೆದು ಕೊಂದನು ಮತ್ತೆ ಕೋಟಿಯನು; ಎರಡು ಚರಣದಲೊದೆದು ಕೊಂ ದನು ತುರಗ ಲಕ್ಷವ ಸುತ್ತಿ ಬಾಲದಿ ಧರಣಿಗೊಗೆದೊಗೆದ ಸುರಪಂಕ್ತಿಯ ಕೊಂದ ಹನುಮಂತ! ಇತ್ತ ಜಾಂಬವ ಸೀಳಿಬಿಸಟನು ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ತುರಗವನು ಕರಿ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ತೇರ ತಳಪಟಮಾಡಿ ರಣದೊಳಗೆ; ಮತ್ತೆ ಕಾಲಾ ಳಯುತವನು ಮುರಿದೊತ್ತಿ ಕೆಡಹಿದ; ಕಂಡು ರಕ್ಕಸನಿತ್ತ ಲತ್ತಲು ತಿರುಗು ಘಡ ಮುಂದುಗರಡಿ ತಿರುಗೆಂದ! ಆಗ ಮಾರೀಮುಖನನ್ನು ಜಾಂಬವ ಸೀಳಿ ಒಗೆದರೆ ಸೀಳುಗಳು ಮತ್ತೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡವು! ಮಾರಿಮುಖನು ಗದೆಯಿಂದ

ಹೊಯ್ದು ಜಾಂಬವನನ್ನು ಮೂರ್ಛೆಗೊಳಿಸಿದ. ಹನುಮಂತ ರೇಗಿ ಮೇಲ್ವಾಯ್ದು ಬಂದ. ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧ ನಡೆಯಿತು. ಎರಗಿದನು ಗದೆಯಿಂದ ದಾನವನೊರಗಿದನು ಹನುಮಂತನಾತನ ಶಿರವನುಕ್ಕಿನ ಲಾಳವಿಂಡಿಗೆಯಿಂದ (ಅಗುಳಿ ಆಯುಧದಿಂದ) ಖಾತಿಯಲಿ; ಎ ರ ಗು ವ ನು ಖಳನೊರಗುವನು ಖಳ ಎರಗುವನು ಕಪಿಯೊರಗುವನು- ಏನೊರೆವೆನಿಬ್ಬರ ಬಲುಹ ಶಿವ ಶಿವ ಕಾದಿದರು ಕಡುಗಿ! ಹನುಮಂತನನ್ನು ಬೀಳಿಸಿ ಮಾರೀಮುಖನು ರಾಮನಿಗೆದುರಾದ, ರಾಮನ ವಿಷ್ಣುಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಂಡ,ಅವನ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದ. ವಜ್ರಾವರ್ತಚಾಪದಲ್ಲಿ ಅಂಬನ್ನಿಟ್ಟು ಹೊಡೆದು ರಾಮನು ಮಾರೀಮುಖನ ತಲೆಯನ್ನು ಕಡಿದ. ಅವನ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಅದು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬೀಳುವ ಮುನ್ನ ಮುಂಡದ ಮೇಲಿಟ್ಟರೆ ಅದು ಕೂಡಿಕೊಂಡಿತು! ಆಗ ವಿ ಭೀ ಷ ನು ಹರನ ವರದಿಂದ ಹಾಗಾಯ್ತೆಂದೂ ಪಾವಕಾಸ್ತ್ರ (ವಡವಾನಲಾಸ್ತ್ರ) ಬಿಟ್ಟರೆ ಅವನ ಕತೆ ಮುಗಿಯುವುದೆಂದೂ ಹೇಳಿದ. ರಾಮ ಹಾಗೇ ಮಾಡಿದ; ದೈತ್ಯ ಮಡಿದ, ಮುಕ್ತನಾದ.

ನೀಲ-ಇಂದ್ರಜಿತ್ತುಗಳ ಕಾಳಗ

ಮರುದಿನ ನೀಲ-ಇಂದ್ರಜಿತ್ತುಗಳ ಕಾಳಗನಡೆಯಿತು. ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಅನೇಕ ಕಪಿಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದಾಗ ನೀಲನು ಕದನ ತ್ರಿಣೇತ್ರನಾದ. ಮರನ ಮುರಿದಿಟ್ಟಸುರ ಸೇನೆಯ ನೊರಸಿ ಕಾಲಲಿ ಬಾಲದಿಂದವೆ ಉರುಳನಿಕ್ಕುತ ಹೆಸರ

ವೀರರ ಸದೆದು ವಹಿಲದಲಿ; ತಿರುಹಿದನು ಖಳ ಪಡೆಯು ಕೋಪದಿ ಉರಿದು ಕಿಡಿ ಕಿಡಿವೋಗಿ ನೀಲನು ಕೆರಳಿ ಕೊಂದನು ಬಾಯ್ಗೆ ಬಂದುದು ಬೆರಳು ಕೆಲ ಕೆಲರ! ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಮಹಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಭೀಕರವಾಗಿ ಎದುರಿಸಿದ; ನಳನ ಹೊಟ್ಟೆಯ ತಿವಿದ; ಶರಭನೊಡಲೊಳಗಂಬ ಬಿತ್ತಿದ, ಭರದಿ ಗವಯನ ಗಂಡುಗೆಡಿಸಿದ, ಬಗೆದ ನಡು ಬೆನ್ನ; ಹುರುಳುಗೆಟ್ಟನು ಗಂಧ ಮಾದನ; ಧರಣಿಗುರುಳಿದ ಮೈಂದ; ಕೇಸರಿ ಕರುಳು ಕಾರಿದ ಗವಯನಂಗದಗೇರು ಘನವಾಯ್ತು! ನೀಲನು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಮನವಾರೆ ಹೊಗಳಿದ! ಕೂಡಲೇ ಮಾರಿಯಂತೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಜಿಗಿದು ಬಂದು ಹಿಂದೆ ನಿಂತ ನೀಲನನ್ನು ಕಂಡು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಆವಾಕ್ಕಾದ! ಮಲ್ಲಯುದ್ಧ ಭೀಕರವಾಯ್ತು. ಹೊಡೆ ಮರಳಿ ಖಳನೇಳುವನ್ನಕ ತೊಡಚಿ ಕೈಕಾಲುಗಳ ಬಾಲದಲಿಡಿದು ಕಟ್ಟಿದ ಮತ್ತೆ ಕೊರಳಿಂದುರುಳನಿಕ್ಕಿದನು; ಬಿಡದೆ ಬಿಗಿದರೆ ಬಿಡಿಸಲಾರದೆ ಒಡಲಿನುಬ್ಬಸದಿಂದ ಕಂಗಳ ಬಿಡಲು ಹಲುಗಿರಿವುತ್ತ ನೀಲನು ಜಗವ ನಗಿಸಿದನು! ನೀಲನ ಯುದ್ಧ ಕೌಶಲವನ್ನು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಮನದುಂಬಿ ಹೊಗಳಿದ! ನಿರಾಯುಧನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಡವೆಂದು ವಿಭೀಷಣ ನೀಲನಿಗೆ ಹೇಳಿದ. ಆಗ ನೀಲನು ಅವನ ಕಿರೀಟವನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡು ಹಿಂದಿರುಗಲು ಬಿಟ್ಟ!

ಮಕರಾಕ್ಷನ ಸಂಹಾರ

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ರಾವಣನ ಸೋದರ ಅಳಿಯನಾದ ಮಕರಾಕ್ಷ ಕಾದಲು ಬಂದ. ಅವನು ತ್ರಿಶಿರನ ಮಗ, ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಿ. ಕಪಿಗಳು ಎಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಮೀರಿ ಹೋರಾಡಿದರೂ ಅವನನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲಾರದಾದರು. ಆಗ ರಾಮನೇ ಕೋದಂಡ ಧಾರಿಯಾಗಿ ಎದುರಾದ. ಆದರೂ ಹೆದರದೆ ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ಮಕರಾಕ್ಷ ಹೋರಾಡಿದ ; ಉಭಯ ಸೇನೆಗಳೂ ಅವನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿದವು. ರಾಮನು ಅವನ ಬಾಣ ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಚುಚ್ಚಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾಲಾಗ್ನಿರುದ್ರ ನಾದನು ; ದಿವ್ಯಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅವನ ತಲೆಯನ್ನು ಕಡಿ ದೊಗೆದನು ! ಅವನ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನು. ಸಹಾ ಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಓಡಿ ಹೋದನು, ಸೂರ್ಯ ಮುಳುಗಿದನು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ ವಿಜಯ

ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಮರುದಿನ ಸೈನ್ಯ ಸಾಗರದೊಡನೆ ಕದ ನಕ್ಕೆ ಬಂದ. ಹರಿಯ ಗೆಲಿದನ ತೋಟ ಬೇಡಾ, ಸಿರಿಯ ಸೊಬಗನ ತೋಟ ಬೇಡಾ, ಸುರರ ಸೆರೆವಿಂಡುಗಳ ನಾಳ್ದನ

ತೋಟ ಬೇಡೆಲವ್ರೋ! ಹರಿ ಪಡೆಗೆ ಉರಿ ಮಾರಿಯೆನಿಸುವ ಬಿರುದ ರಾಯನ ತೋಟ ಬೇಡೆಂದಿರದೆ ಹೊಂಗಹಳೆಗಳು ಚೀರಲು ಬಂದನಿಂದ್ರಾರಿ! ೧೨ ವರ್ಷ ನಿದ್ರೆ-ಊಟಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟವನು ಮಾತ್ರ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತನ್ನು ಸೋಲಿಸಬಲ್ಲನೆಂದು ವಿಭೀಷಣ ಹೇಳಿದ. ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಬ್ಬ ಅಂಥ ವ್ರತವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದವನಾಗಿದ್ದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿಗೆ ಎದುರಾಗಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಅನುವಾದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವಿಭೀಷಣ ಬಂದು ಅವನ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಕಡಿದ. ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಓಡ ಹೊರಟಾಗ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಬಾಣಗಳಿಂದ ತಡೆದ. ಭುಗಿಲು ಭುಗಿ ಭುಗಿ ಧಗಿಲು ಧಗಿಲೆಂದೊಗೆದು ದಳ್ಳುರಿಯುಗುಳಲಂಬರ ಕುಗಿದು ಜಿಗಿದುದು, ಮತ್ತೆ ಹರಿದುದು ಲೋಕ ಬೆದರು ತಿರೆ; ಮೊಗೆದು ಮುಕ್ಕಿತು ಕೊರಳ ಕಡಿಯಲು ನೆಗೆದು ಹಾರಿತು ರುಂಡ, ಶೋಣಿತವೊಗುತ ಕುಣಿದುದು ಮುಂಡ, ಮುಕುತಿಯ ಕೊಂಡ ನಸುರೇಂದ್ರ! ಇಂದ್ರಜಿತ್ತನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕಂಡು ರಾಮನು ಪರಮ ಸಂತೋಷ ಹೊಂದಿದನು. ಮಗನ ಕೊಲೆಯಿಂದ ಸಂತಪ್ತ ನಾದ ರಾವಣನು ಅಶೋಕವನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಡಿಯಲು ಕತ್ತಿಯನ್ನೆತ್ತಿದನು. ಆಗ ಅವನ ಸಚಿವಪತಿ ಯಾದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನು ತಡೆದನು. ರಾವಣ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ರಣರಂಗಕ್ಕೆ ಧಾವಿಸಿದ. ಹೊಡೆವ ಹರೆ ನಿಸ್ಸಾಳ ಭೇರಿಯ ಗಡಣದಬ್ಬರ ಜಗವ ತುಂಬಲು, ಜಡಿದು ಕಪಿಗಳು ಕಲ್ಲು ಗುಂಡುಗಳಿಂದ ಕವಿದಿಡಲು; ಬಿಡುವರೇ ಳುವ ಮುರಿವ ಸಲೆ ಬೊಬ್ಬಿಡುವ ಕೂಗುವ ಗಿರಿಕು ಗುಟ್ಟುವ ಹೊಡೆವ ರಭಸದಲದ್ದಿ ಹೋಯಿತು ವಾದ್ಯ ನಿರ್ಘೋಷ!

ರಾವಣನ ವೀರಾವೇಶ

ಚತುರಂಗ ಬಲ ಸಮೇತನಾಗಿ ರಾವಣ ಭೀಕರವಾಗಿ ಸಮರಕ್ಕಿಳಿಯಲು ಸುಗ್ರೀವ ಅವನನ್ನು ಎದುರಿಸಿದ. ಕಿತ್ತು ಹೆಮ್ಮರದಿಂದ ಕೆಡೆದನು ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಮತ್ತ ದಂತಿಯ ವೊತ್ತ ಗಟ್ಟಿದ ರಥವ ಮುರಿದನು ಮೂರು ಸಾವಿರವ; ಪತ್ತಿಗಳನೊಂಬತ್ತು ಲಕ್ಷವ ಕುತ್ತಿ ಹೆಸರಿರದಂತೆ ಮಾಡಿದ ನುತ್ತಮದ ಹಯವೆರಡು ಲಕ್ಷವ ಕೊಂದ ಸುಗ್ರೀವ! ರಾವಣ ಸೇನಾಪತಿ ಮಹೀಧರ ಸತ್ತುಹೋದ! ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವನ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ಅಂಗದ ಬಂದ. ಮಲ್ಲಯುದ್ಧ, ಮುಷ್ಟಿಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ರಾವಣನನ್ನು ಬೀಳಿಸಿದನು. ಆಗ ಅವನ ಬಲ ಅಸಂಖ್ಯಾತವಾಗಿ ರಾಮ-ಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಮುತ್ತಿತು! ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಅಂಬುಗಳ ಮಳೆಗರೆದ. ವಿಭೀಷಣನು ಎದ್ದು ಬಂದ, ರಾವಣನೊಡನೆ ಕತ್ತಿ-ಗುರಾಣಿಗಳಿಂದ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದ. ರಾವಣನು ಶರವರ್ಷ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದ.ರಾಮ ಕೂಡಲೇ ಪ್ರತಿಶರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟ. ರಾವಣ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಹತ್ತು ಧನುಸ್ಸುಗಳನ್ನೂ ಕಡಿದ; ಲಕ್ಷ್ಮಣ ರಾವಣನ ಧ್ವಜ ವನ್ನು ಕಡಿದು ತುಂಡು ಮಾಡಿದ. ಮನೋವೇಗದಿಂದ ಕುದುರೆ-ಸಾರಥಿಗಳನ್ನು ಕಡಿದು ಕೆಡಹಿದ! ಆಗ ರಾವ ಣನು ಮಿತಿಮೀರಿದ ಕೋಪದಿಂದ ಚಂಡಿಯಿಂದ ತಾನು

ಪಡೆದಿದ್ದ ಶಕ್ತ್ಯಾಯುಧವನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು ; ಸುಗ್ರೀವಾದಿ ವಾನರೆಲ್ಲರೂ ತಲ್ಲಣಿಸಿದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಅದಕ್ಕೆದುರಾಗಿ ಬಿದ್ದ. ರಾಮ ಕೂಡಲೇ ಸಂಮೋಹನಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟ. ರಾವಣನೂ ಅವನ ಸೈನಿಕರೂ ತೂಕಡಿಸುತ್ತ ಮನೆಕಡೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಾರುತಿ ಮದ್ದು ತಂದು ಹಚ್ಚಿದ ಕೂಡಲೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಎದ್ದ !

ರಾವಣನ ಮಾರಣ ಹೋಮ

ಮಂಡೋದರಿ ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿದ್ದ ರಾವಣನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿದಳು. ಆದರೆ ರಾವಣ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಇರುಳಲ್ಲಿ ಅವಳೊಡನೆ ಮಹಾ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದ. ಆ ಯಜ್ಞ ಕುಂಡವು ೯×೯ ಚದುರ ಯೋಜನಗಳಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿತ್ತು. ಭೂತ, ಪ್ರೇತ, ಜಟ್ಟಿಗ, ಮಾಣಿ ಭದ್ರ ಮುಂತಾದ ಕೀಳು ದೆವ್ವಗಳು ಬಲಿಗಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದವು. ರಾವಣ ತನ್ನ ೯ ತಲೆಗಳನ್ನೂ ೧೮ ತೋಳುಗಳನ್ನೂ ಕಡಿದು ದೇವಿಗೆ ಆಹುತಿ ಹಾಕಿದ. ಅದರಿಂದ ಕೋಟಿ ರಾವಣರು ಹುಟ್ಟುವರೆಂದು ಕೂಡಲೇ ವಿಭೀಷಣನು ರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ತತ್‌ಕ್ಷಣ ಹನುಮಂತನೂ ಅಂಗದನೂ ಕುಂಭಿನೀ ವನವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಅಸುರರು ಶರಭ, ಹರಿ, ಶಾರ್ದೂಲ, ಕುರಿ, ಕೋಣಗಳನ್ನು ಕಡಿದು ಹೋಮ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಗಹಗಹಿಸಿ ನಕ್ಕರು! ಮುರಿದನುಕ್ಕಿನ ಮುಂದಣಗುಸೆಯು ತರಿದ ವಜ್ರದ ದಾರವಟ್ಟವ ತೆರೆಯು ಲವಸರವಾಗಿ ಮಾರುತಿ ಕಿತ್ತು ಬೀಸಾಟ! ರಾಯನಂಗದ

ಬಿಲದ ಬಾಗಿಲ ಕಾಯ್ದು ನಿಂದನು ಜಪ್ಪಿ ದನುಜರ ವಾಯು ಸುತ ಹೊಡೆ ಹೊಡೆದು ಕೊಂಡದಲೊಟ್ಟಿ ಸುಡುತಿರಲು; ಹಾಯೆನುತ ಹಾರುವರು(ರಾಕ್ಷಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು) ನೊಂದ ವ್ಯ ಥಾ ಯು ಗೋಳಿಡೆ ಬಗೆಯ ರಕ್ಕಸ ರಾಯ ಕಂಗಳ ಮುಚ್ಚಿ ಬೇಳಿದನೇಕ ಚಿತ್ತದಲಿ! ಆಗ ರಾವಣನ ಏಕಾಗ್ರತೆ ಯನ್ನು ಕೆಡಿಸಲು ಅಂಗದನು ಮಂಡೋದರೀ ವಸ್ತ್ರಾಪ ಹಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದ. ಕೂಡಲೇ ರಾವಣನು ಮಂಡೋ ದರಿಯ ಆರ್ತನಾದದಿಂದ ಕೆರಳಿ ಕಂದೆರೆದು ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಅಂಗದನನ್ನು ಸೀಳಿದ ; ಹನುಮಂತನು ರಾವಣನ ಹೋಮ ವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿ ತುಂಡಾದ ಅಂಗದನನ್ನು ಎತ್ತಿ ಒಯ್ದು ರಾಮನ ಮುಂದಿರಿಸಿದ. ರಾವಣ ನಾಚಿ ಮನೆಗೆ ಹೋದ. ರಾಮನ ಅಮೃತಹಸ್ತ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಅಂಗದ ಜೀವಿಸಿ ಎದ್ದ! ಅಂಗದನ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅವನ ಮರಣಕ್ಕೆ ಹನುಮ ಕಾರಣನಾದನೆಂದು ರಾಮ ಹೇಳಿದಾಕ್ಷಣ ಹನುಮ ಬಹಳ ಮರುಗಿದ. ಕೂಡಲೇ ರಾಮ ಅವನನ್ನು ಸಂತೈಸಿದ. ಬೆಳಗಾಯಿತು !

ಹನುಮಂತ ಮಾಡಿದ ಐರಾವಣ ಸಂಹಾರ

ಈ ನಡುವೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕಂಟಕ ರಾಮ-ಲಕ್ಷ್ಮಣರಿ ಗೊದಗಿತು. ಪಾತಾಳಲಂಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಐರಾವಣನನ್ನು ರಾವಣ ನೆನೆದ; ಐರಾವಣ ಕೂಡಲೇ ರಾವಣನ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಿ ಳಿದ. ರಾವಣ ತನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ತೋಡಿಕೊಂಡ. ಆಗಿಂ ದಾಗ ಐರಾವಣನು ವಿಭೀಷಣನ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಹನು

ಮಂತನನ್ನು ರಾಮನೆಡೆಗೆ ಹೋಗ ಹೇಳಿ, ಕಪಿ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸಂಮೋಹನಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಮಲಗಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿ ಹೊತ್ತು ಪಾತಾಳ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಂಕಣ ದೇವಿಯ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಲಿಕೊಡ ಲೆಂದು ತಂದಿಟ್ಟ. ಸೋದರಳಿಯ ನೀಲಮೇಘನು ರಾಜ ನಾಗುವನೆಂಬ ಭವಿಷ್ಯವಾಣಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದ ಅವನು ಆತ ನನ್ನೂ ಅವರೊಟ್ಟಿಗೆ ಬಲಿಕೊಡಲು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದ.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾಮಪಾಳೆಯದಲ್ಲಿ ವಿಭೀಷಣನು ಎಚ್ಚತ್ತ; ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಲ್ಲವಾದುದನ್ನು ಸುಗ್ರೀವ-ಹನುಮನಿಗೆ ತಿಳಿ ಸಿದ. ಹನುಮಂತ ವಿಭೀಷಣ ಮೋಸಮಾಡಿದನೆಂದು ರೇಗಿದ. ವಿಭೀಷಣನಿಗಾಗ ತನ್ನ ರೂಪತಾಳಬಲ್ಲವನು ಐರಾ ವಣನೊಬ್ಬನೇ ಎಂಬುದು ನೆನಪಾಗಿ ರಾಮನಾಣೆ ಹಾಕಿ ತಾನು ಮೋಸಮಾಡಿದ್ದಲ್ಲ—ಅದು ಐರಾವಣನ ಮೋಸ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದಾಗ, ಹನುಮಾದಿಗಳು ಅವನನ್ನು ಸಂತ ವಿಟ್ಟು ಐರಾವಣನ ನೆಲೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದರು. ಲಂಕೆಯ ಒಳಕೋಟೆಯ ಕೆರೆಯೊಂದರಲ್ಲಿರುವ ಬಂಗಾರದ ತಾವ ರೆಯ ನಾಳದಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕು ಕೆಳಗಿಳಿದರೆ ಅವನ ಠಾವಾದ ಪಾತಾಳ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಬಹುದು ಎಂದು ವಿಭೀಷಣ ಹೇಳಿದ ಕೂಡಲೇ ಹನುಮಂತ ಕೆರೆಗಿಳಿದ. ಆ ಕ್ಷಣ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಮತ್ಸ್ಯ ಹನುಮ ಅವನನ್ನು ನುಂಗಿಬಿಟ್ಟ! ಯಾರು ನೀನೆಂದು ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿಂದಲೇ ಹನುಮಂತ ಕೇಳಿದಾಗ ತಾನು ಹನುಮಂತನ ಮಗನೆಂದು ಮತ್ಸ್ಯ ಹನುಮ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟ! ತಾನೇ ಹನುಮಂತನೆಂದೂ ತನಗೆ ಹೆಂಡತಿಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ಅಪ್ಪ ಹೇಳಿದಾಗ, ಮಗನು—ಹನುಮಂತ ತನ್ನ ತಾಯ ವ್ರತಪಾಲನೆಗಾಗಿ ಸೂರ್ಯ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿ

ದಾಗ ಅವನ ಮೊಣಕಾಲಿಂದ ಕೆಳಗೆಬಿದ್ದ ಬೆವರನ್ನು ತನ್ನ ತಾಯಾದ ತಿಮಿ ನುಂಗಿ ಗರ್ಭವತಿಯಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಹಡೆದಳು—ಎಂದ. ಮತ್ಸ್ಯ ಹನುಮಂನ ಮುಖ ಮೀನಿನದು, ಮೈ ಮಂಗನದು! ಅವನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಹನುಮಂತನು ತಾನೇ ಹನುಮಂತ ಎಂದು ಮತ್ತೆ ನಂಬಿಸಿಹೇಳಿದ. ಆ ಕೂಡಲೇ ಮತ್ಸ್ಯ ಹನುಮಂನು ಅವನನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಉಗುಳಿ ಪಾದಗಳಿಗೆರಗಿದ! ಅವನಿಂದ ದಾರಿಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಪಾತಾಳ ಲಂಕೆಗೆ ಹೋಗಿ ಐರಾವಣನ ತಂಗಿ ದುರುದುಂಬೆಯನ್ನು ಕಂಡ. ಅವಳು ತನ್ನ ಮಗ ನೀಲಮೇಘನನ್ನು ರಾಜಕುಮಾರರಿಬ್ಬರೊಡನೆ ತನ್ನ ಣ್ಣ ಬಲಿಕೊಡಲಿರುವನೆಂದು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತಳಾಗಿದ್ದೇನೆ ಎಂದಳು. ಅವನನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಅವಳ ಮಗನಿಗೆ ಪಟ್ಟಗಟ್ಟುವೆನೆಂದು ಹನುಮ ಹೇಳಿದಾಗ ಅವಳು ತನ್ನ ಕೊಡದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊ–ತಾನು ಪಾತಾಳ ಲಂಕೆಯ ಕೋಟೆಯೊಳಗೆ ಒಯ್ದು ಬಿಡುವೆನೆಂದಳು. ಹೆಂಗಸರ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಡಗಿ ವೈರಿಗಳು ಬಂದಾರೆಂದು ಶಂಕಿಸಿ ಐರಾವಣನ ಬಂಟರು ಅವರನ್ನು ತೂಕಮಾಡಿ ಕೋಟೆಯ ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಇದ್ದಷ್ಟೇ ತೂಕ ಅವರಲ್ಲಿದೆಯೋ ಅಥವಾ ಒಳ ಹೊಗುವಾಗ ಅವರ ತೂಕ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆಯೋ ಎಂದು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ. ಇದ್ದಷ್ಟೇ ತೂಕವಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಒಳಗೆ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು! ದುರುದುಂಬೆಯ ನೀರಿನ ಕೊಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಹನುಮಂತನು ಅವಳನ್ನು ತೂಕಮಾಡುವಾಗ ಕೊಡವೊಡೆವಂತೆ ಭೂತಾಕಾರ ತಾಳಿ ಬೆಳೆದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಕೋಟೆದನುಜನರನ್ನು ಕೊಂದ! ಅನಂತರ ಐರಾವಣನ ಹತ್ತಿರ ಹನುಮಂತನು ಕುಸ್ತಿಯಾಡಿದನು. ಅಪ್ಪನ ನೆರವಿಗೆಂದು ಮಗ ಮತ್ಸ್ಯ ಹನುಮ

ಬಂದ. ಅವನ ಮೇಲೆ ಐರಾವಣನು ಎರಗಿದಾಗ, ಹನುಮಂತ ಐರಾವಣನ ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ಮುರಿದೊಗೆದ! ದುರುದುಂಬೆಯ ಮಗ ನೀಲಮೇಘನಿಗೆ ಪಟ್ಟಗಟ್ಟಿ, ಆಗಿಂದಾಗ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಹೆಗಲೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಲಂಕೆಗೆ ತಂದು ಬಿಟ್ಟ! ಎಚ್ಚೆತ್ತ ರಾಮನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹನುಮಂತನ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ವರವನ್ನಿತ್ತ. ಹನುಮನು ರುದ್ರನ

ಹನುಮಂತನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಪಾತಾಳ ಲಂಕೆಯಿಂದ ಕರೆತಂದ.

ಅಥವಾ ಬತ್ತಲೇಶ್ವರನ ಅವತಾರವೆಂಬುದನ್ನು ಕವಿ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ (೪೦ನೆಯ ಸಂಧಿಯ ಕೊನೆಯ ಅರ್ಥಾತ್ ೩೬ನೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ) ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅಂದರೆ ಕವಿಯು ಬತ್ತಲೇಶ್ವರ, ಮಾರುತಿ ಅಥವಾ ರಾಮಭಕ್ತ–ಎಂಬುದು ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ; ಮಂಗ ಕವಿಯು ಮಹಾಕವಿಯಾದದ್ದು ರಾಮಭಕ್ತಿಯಿಂದ! ಮಹಾಕವಿ ರಾಮ (ದೈವ) ಭಕ್ತಿರಹಿತನಾದರೆ ಮಂಗನಾಗಿ ಕೀಳು ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅಪಕೀರ್ತಿಗೆ ತುತ್ತಾಗುತ್ತಾನೆ !

ರಾಮ ರಾವಣರ ಯುದ್ಧ

ಮರುದಿನ ಬೆಳಗಾದ ಕೂಡಲೇ ರಾಮ ರಾವಣರ ಯುದ್ಧ ಶುರುವಾಯ್ತು. ದೇವ ದೇವಘುರಟ್ಟ ಜಯ ಜಯ. ದೇವಿ ಪಂಚಾನನ ದಶಾನನದೇವ ಕದನದ ಕಾಲ ಭೈರವ, ಶಕ್ರ ಮರ್ದನನೆ, ದೇವ ವಾನರ ಬಲ ಭಯಂಕರ, ದೇವ ಛಲ ದಂಕರ ಶಿರೋರುಹ, ರಾವು ರಾವಣ ಎಂಬ ಭಟ್ಟರ ಬೊಬ್ಬೆ ಯಬ್ಬರಿಸೆ! ಉಟ್ಟವೊಂಬಟ್ಟೆಯನು, ಭಾಳದಲಿಟ್ಟ ಕಸ್ತುರಿ ತಿಲಕ, ಕಿವಿಗಳಲಿಟ್ಟ ಒಪ್ಪುವ ಮಕರಕುಂಡಲ, ಕಾಂಚಿದಾಮವನು ತೊಟ್ಟು, ಕಪಿಪಡೆಗಭಯ ಹಸ್ತವನಿಟ್ಟು ವಾಮಾಂಘ್ರಿಯಲಿ ಪೆಂಡೆಯವಿಟ್ಟು ಸೊಬಗಿನ ದೇವ ರಣಕನುವಾಗಿ ನಡೆತಂದ! ನಳ, ನೀಲ. ಸುಗ್ರೀವ. ಗವಾಕ್ಷ. ಅಂಗದ, ಗಂಧಮಾದನರು ೨೯ ಕೋಟಿ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಕೊಂದರು. ಆದರಿಂದ ಕಿಡಿಕಿಡಿಯಾದ ರಾವಣನು ಗಂಧರ್ವಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಮಾಯಾ ರಾಮ ಮಾಯಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಅದರಿಂದ ರಾಮಬಲದ ಕೆಲ

ಸೈನಿಕರು ನಿಜವಾದ ರಾಮ-ಲಕ್ಷ್ಮಣರು ದೈತ್ಯರ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದರೆಂದು ದುಃಖಿಸಿದರೆ, ಮಿಕ್ಕ ಕೆಲವರು ನಿಜವಾದ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಮಾಯಾ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರೆಂದು ಮೋಸಹೋಗಿ ಹೊಡೆಯಲನುವಾದರು. ಕೂಡಲೇ ರಾಮನು ನಾನು ನನ್ನ ರೂಪದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ ನೀನು ನಿನ್ನ ರೂಪದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ ಹೊಡೆದುರುಳಿಸುವುದೀಗ ಕ್ರಮ ಪ್ರಾಪ್ತ ಎಂದನು. ದೇವೇಂದ್ರನು ಮಾತಲಿಯೊಡನೆ ತನ್ನ ರಥವನ್ನು ರಾಮನಿಗಾಗಿ ಕಳಿಸಿದನು. ಅದನ್ನೇರಿ ರಾಮನು ಅಮೋಘ ಅಂಬುಗಳನ್ನು ಬಿಡಲಾರಂಭಿಸಿದ. ರಾವಣನು ಪ್ರತ್ಯಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟ!

ಬಿಡಲು ರಘುಪತಿ ತೊಡಲು ದಶಶಿರ ಬಿಡುವ ಹೋಗುವ ನಡುವೆ ಹಾಯ್ದ್ವುದಕೆಡೆಯೆ ಕಾಣದು ಶಸ್ತ್ರದಂತ್ಯವದಾರ ಕರ್ಣಗಳೋ! ನುಡಿಗೆ ತೆರಹಿಲ್ಲಮಮ ರಘುಪತಿ ಕಡುಗಿ ಕವಿ ಕವಿದೆಸಲು ರಕ್ಕಸ ಕಡಿಯಲಸದಳವೆನಲು ಕಡಿದನು ರಾಮ ತಲೆದೂಗೆ! ಆಗ ರಾವಣನ ಹತ್ತು ಬಿಲ್ಲುಗಳನ್ನೂ ರಾಮ ಕಡಿದ; ಅವನು ಹೊಸ ಹತ್ತು ಬಿಲ್ಲುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಅವುಗಳನ್ನೂ ರಾಮ ಕಡಿದ! ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸಾವಿರ ಬಿಲ್ಲುಗಳನ್ನು ರಾಮ ಕಡಿದೊಗೆದಾಗ ರಾವಣ ಗಾಬರಿಗೊಂಡ!

ರಾವಣನು ಚಂಡಿಯಿತ್ತ ಶಕ್ತ್ಯಾಯುಧವನ್ನು ಬಿಟ್ಟ. ರಾಮ ಅದನ್ನು ತುಂಡುಮಾಡಿದ. ರಾವಣ ವಾಯುವ್ಯಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟ. ರಾಮ ಸರ್ಪಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಅದನ್ನು ತುಂಡರಿದ. ರಾವಣ ಆಗ್ನೇಯಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟ.ರಾಮ ವರುಣಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಅದನ್ನು ನಂದಿಸಿದ. ರಾವಣ ಸರ್ಪಾಸ್ತ್ರಬಿಟ್ಟ. ರಾಮ ಗರುಡಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಅದನ್ನು ತಣ್ಣಗೆ ಮಾಡಿದ!

ರಾಮ ರಾವಣರ ಯುದ್ಧ

ದಶಕಂಠ ಯಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟ; ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಯಮರೂಪಿಗಳು ರಾಮಸೈನ್ಯಕ್ಕೆದುರಾದರು. ರಾಮನಾಗ ರುದ್ರಬಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟ. ಅದರಿಂದ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಹರ ಸ್ವರೂಪಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿ ಆ ಅಂತಕರನ್ನು ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಸಿದರು!

ದಶಾನನು ಪರ್ವತಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ. ರಾಮನು ವಜ್ರಾಸ್ತ್ರ (ಸಿಡಿಲಿನ ಅಸ್ತ್ರ) ದಿಂದ ಅದನ್ನು ಪುಡಿ ಪುಡಿ ಮಾಡಿದ. ಸಂಮೋಹನಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ರಾವಣ ಬಿಟ್ಟರೆ ಕಪಿ ವೀರರ ರಾಮನಾಮ ಅದರಿಂದುಂಟಾದ ನಿದ್ರೆಯ ಬಂಧನ ದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿತು!

ರಾಮ ದಶಕಂಠನನ್ನು ಹೊಡೆದುರುಳಿಸಿದ.

ರಾವಣನ ಸಂಹಾರ

ಎಸೆವ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಲಂಕೇಶನು ಹಿಡಿದು ಹೊಡೆವ ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಯುದ್ಧ ಮಾಡತೊಡಗಿದಾಗ, ರಾಮು ಅವನ ೨೦ ಕೈಗಳನ್ನೂ ಕಡಿದ! ಅವು ಮತ್ತೆ ಚಿಗುರಲು ಅವನ ಹತ್ತು ತಲೆಗಳನ್ನು ರಾಘವ ಕಡಿದ. ಅವು ಚಿಗುರಿದವು! ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬೇಸತ್ತ ರಾಮುನು ತನ್ನ ನಾರಾಯಣ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ರಾವಣನಿಗೆ ತೋರಿಸಿದ; ರಾವಣ ಹೆದರಿ ಆರುವ ದೀಪದಂತೆ ಉರಿದೆದ್ದ! ಅಗಸ್ತ್ಯನಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ರಾಮುನಿಗೆ ಆದಿತ್ಯಹೃದಯುದ ಉಪಾಸನೆಯುನ್ನು ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ. ಆದಿತ್ಯೋಪಾಸನೆಯಿಂದ ರಾಮುನ ಆಸರ-ಬೇಸರಗಳಳಿದವು. ವಿಭೀಷಣ ಬಂದು ರಾವಣನ ಎದೆಯು ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಮೀನಿನಂಥ ಮಚ್ಚೆಗೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಹೊಡೆಯು ಹೇಳಿದ. ರಾಮು ಕಲ್ಪಾಂತ ರುದ್ರನಂತೆ ಹೊಡೆದ. ಕೂಡಲೇ ರಾವಣನ ಹತ್ತು ತಲೆಗಳು ಮತ್ತೆ ಚಿಗುರದಂತೆ ಉದುರಿ ಹೋದವು. ಅಂದಿಗೆ ರಾಮುಬಲ-ರಾವಣ ಬಲಗಳ ೬ ತಿಂಗಳ ಯುದ್ಧ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು.ನಾಶವಾದ ಅಸುರ ಪಡೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೭೭೦ ಅಕ್ಷೌಹಿಣಿಗಳು! ಅಂದರೆ—೩,೭೧,೭೯,೦೦೦ ತೇರುಗಳು, ೩,೭೧, ೭೯,೦೦೦ ಆನೆಗಳು,೧೧,೧೫,೩೭,೦೦೦ ಕುದುರೆಗಳು

ಮತ್ತು ೧೮,೫೮,೯೫,೦೦೦ ಪದಾತಿಗಳು–ಒಟ್ಟು ೩೭,೧೭, ೯೦,೦೦೦ !

ಮಡಿದ ರಾವಣಾಸುರನ ಬಳಗ ಗೋಳೆಂದು ಅತ್ತಿತು: ಅವನ ೧೬ ಲಕ್ಷ ಹೆಂಡಿರು ಹುಯ್ಯಲಿರಿಸಿದರು! ಮಂಡೋದರಿ ಸಂತಾಪದಿಂದ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ದೂರಿದಾಗ ಅವನು ದುಃಖದಿಂದ ಮೂರ್ಛೆಗೆ ಸಂದ. ರಾಮ ಸುಗ್ರೀವಾದಿಗಳು ಅವನನ್ನು ಸಂತವಿಟ್ಟರು. ರಾವಣನ ತಾಯಿಯಾದ ಕೈಕಸೆಗೆ ಕುಲಕಂಟಕ ಮಕ್ಕಳು ಸಾಯುವುದು ಸಮಾಧಾನಕರ ಎಂದು ರಾಮ ಬೋಧಿಸಿದ; ಅಯೋನಿಜೆಯಾದುದರಿಂದ ಸಹಗಮನ ಅಯುಕ್ತವೆಂದು ಮಂಡೋದರಿಗೆ ಹೇಳಿದ. ಅನಂತರ ಅಸುರವಿಪ್ರರು ರಾವಣನ ಶವಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದರು.

ಅನಂತರ ವಿಭೀಷಣನ ಬೇಡಿಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ ರಾಮನು ಶೃಂಗರಿಸಿದ ಲಂಕಾನಗರದ ಸೊಬಗನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋದ; ರಾವಣನ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಬೆರಗಾದ ಮತ್ತು ಸೀತೆಯನ್ನಾಶಿಸಿ ಇದನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಎಂದು ಉದ್ಗರಿಸಿ ಬೀಡಿಗೆ ತೆರಳಿದ.

ಸೀತೆಯ ಅಗ್ನಿಪರೀಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ಅಯೋಧ್ಯಾಗಮನ

ಮರುದಿನ ರಾಮಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಸೀತೆ ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದಳು. ಅಗ್ನಿಯು ಅಗ್ನಿಸ್ತಂಭ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಬಲ್ಲ ಸೀತೆಯನ್ನು ಸುಡದೆ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದನು! ಹರನು ನಂದಿಯ

ನೇರಿ ಭೂತಳ ಕಿಳಿದ ಸತೀಸಹಿತನಾಗಿ! ದೇವಯಾನದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳೊಡನೆ ದ ಶ ರ ಥ ಸ್ವರ್ಗ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದ! ಬ್ರಹ್ಮನು ರಾಮನಿಗೆ ಅವನ ನಾರಾಯಣಾತ್ಮಕತೆಯ ನೆನ ಪನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಭರತನು ಆಯೋಧ್ಯೆ ಯಲ್ಲಿ ಕಾದಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. ರಾಮನ ಬೇಡಿಕೆ ಯಂತೆ ದೇವತೆಗಳು ಸತ್ತ ಕಪಿಗಳನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದರು. ರಾಮನು ವಿಭೀಷಣನ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ಕಪಿವೀರರಿಗೆ ಕೊಡಿಸಿ, ಅವನ ಒಡ್ಡೋಲಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನವಿದ್ದು ಅವನನ್ನು ಹರಸಿ, ಅವನಿತ್ತ ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ಅಯೋಧ್ಯೆ ಯತ್ತ ಹಾರಿದ! ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿಕೂಟದ ಕೋಡುಗಲ್ಲಿನ ನಡುವೆ ಇದ್ದ ಲಂಕೆ, ಸತ್ತು ಬಿದ್ದಿದ್ದ ೯ ಮೈಲುದ್ದದ ಕುಂಭಕರ್ಣ ಶರೀರ, ನಳ ಕಟ್ಟಿದ ಸೇತುಗಳನ್ನು ರಾಮನು ಸೀತೆಗೆ ತೋರಿಸಿದ. ಅವನು ತನ್ನ ಧನುಸ್ಸಿನಿಂದ ಆಸೇತು ವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದ ಕೂಡಲೇ ರಾವಣನ ನೆರಳು ಕಾಣಿಸಿತು. ಆ ಅಪಶಕುನದ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಈಶ್ವರಲಿಂಗವನ್ನು ಪ್ರತಿ ಷ್ಠಾಪಿಸಲು ಜಾಂಬವ ಹೇಳಿದ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಕಪಿವೀರನೂ ರಾಮನಂತೆ ಮಳಲಲಿಂಗಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ರಾಮಾಜ್ಞೆ ಯಂತೆ ಹನುಮಂತ ಉತ್ತಮ ಲಿಂಗವನ್ನು ಹೊತ್ತು ತಂದ; ಮಳಲ ಲಿಂಗವ ಕೀಳ ಹೋಗಿ ಸೋತ. ರಾಮ ಅವನನ್ನೆತ್ತಿ, ರಾಮಲಿಂಗವನ್ನು ನೋಡುವ ಮೊದಲು ಹನುಮಂತ ತಂದ ಬಾಣಲಿಂಗವನ್ನು ಯಾತ್ರಿಕರು ನೋಡಲಿ ಎಂದು ಹರಸಿದ. ಆಮೇಲೆ ವಿಮಾನವೇರಿದ ರಾಮಸೈನ್ಯವು ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯ (ಹಂಪೆಯ) ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಆಕಾಶದಿಂದ ನೋಡಿತು. ರಾಮನು ಸೀತೆಗೆ ಅನಂತರ ಪಂಚ ವಟಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ. ಅಲ್ಲೇ ಅವಳನ್ನು ರಾವಣ ಹಿಂದೆ

ಕದ್ದೊಯ್ದದ್ದು! ಹತ್ತಿರದ ಅಗಸ್ತ್ಯಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸೀತೆಗೆ ಅವನು ತೋರಿಸಿದನು. ಆಮೇಲೆ ತೋರಿಸಿದ್ದು ಚಿತ್ರಕೂಟವನ್ನು. ಅಲ್ಲಿ ಶರಭಂಗನ ಆಶ್ರಮ ಮೆರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ಕಂಡದ್ದು ಯಮುನಾ ನದಿಯನ್ನು; ಆಮೇಲೆ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಸೀತಾರಾಮರು ಕಂಡರು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಆಶ್ರಮಸ್ಥ ಭರದ್ವಾಜ ಮುನಿಗವರು

ಸೀತಾರಾಮರ ಪಾದಗಳಿಗೆರಗಿದ ಹನುಮ

ಎರಗಿದರು. ಅವನವರಿಗೆ ತಡಮಾಡದೆ ಭರತನನ್ನು ಸಮಿಾಪಿಸಲು, ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹೋಗಲು ಹೇಳಿದನು. ಭರತನು ವಾಯುದೆ ಮಿಾರುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಉರಿಯನ್ನು ಹೊಗಲು ಸಿದ್ಧನಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ರಾಮಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ವಿಮಾನಕ್ಕಿಂತ ವೇಗದಿಂದ ಅದು ತಲುಪುವ ಮೊದಲೇ ಹನುಮಂತ ಭರತನತ್ತ ಧಾವಿಸಿದ! ಧಾವಿಸಿದವನೇ ಯಜ್ಞಕುಂಡಕ್ಕೆ ಮೂರು ಸುತ್ತು ಹಾಕಿದ್ದ ಭರತನನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹಾರಿ ಪುಷ್ಪಕದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮಸೀತೆಯರನ್ನು ಅವನು ಭರತನಿಗೆ ತೋರಿಸಿದನು. ಆಗ ರಾಮ ಪುಷ್ಪಕದಿಂದಿಳಿದು ತಮ್ಮನನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡ; ಆನಂದಬಾಷ್ಪಗಳನ್ನು ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರು ಸುರಿಸಿದರು!

ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮತ್ತು ಮಂಗ ವೀರರ ಪುರಸ್ಕಾರ

ಆಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕರು. ತಾಯಂದಿರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಸೀತೆಯನ್ನು ಅವಳ ಅತ್ತೆಯರು ಆನಂದ ಬಾಷ್ಪ ಸುರಿಸುತ್ತ ಎತ್ತಿ ಮನ್ನಿಸಿದರು. ವಸಿಷ್ಠ ಗುರು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಾದಿಗಳೊಡನೆ ಭರತನ ಬೆಂಬಲದಿಂದ ರಾಮಸೀತೆಯರಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದ. ದಾನ ಧರ್ಮ ನಡೆಯಿತು. ರಾಮನು—

ತರಣಿಯಂತಿಹ ರತುನ ಪದಕವ
ತರಣಿನಂದನಗಿತ್ತ ಮಾಣಿಕ
ವಿರಚಿತಾಂಗವನಿತ್ತನಂಗದಗೊಲಿದು ವಿಭೀಷಣಗೆ ।
ಸುರುಚಿ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರವಿತ್ತನು
ಮೆರೆವ ಕುಂಡಲವೆರಡ ಹನುಮಗೆ
ಧರಣಿಸುತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗಂಬರಭೂಷಣವನಿತ್ತ ॥

ಮಾರುತಿಗೆ ಕೊಡಲೆಳಸಿ ಕಂಠದ
ಹಾರವನು ದೇವಿಯರು ತೆಗೆವುತ
ವೀರ ರಾಮನ ಮೊಗವ ನೋಡಲು ನಗುತ ಕೊಡು ಎಂದ ।
ಬಾರೊ ಮಗನೇ ಸಿರಿಯ ಬಲ್ಲಿದ
ವೀರ ಮದಗಜವೈರಿ ಎನುತಾ
ಹಾರವನು ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಒಡಿಯೊಂದಿತ್ತಳವನಿಸುತೆ ॥

ಸಿರಿಯುವಲ್ಲಭನೊಲಿದು ರಾಜ್ಯಾ
ಧ್ವರವನಾನಲು ಕಾಲಭಾಗ್ಯದ
ಭರವ ಬಣ್ಣಿಸನಾವ ಪರಮಾನಂದಮಯವಾಯ್ತು ।
ಜರೆಮರಣಶೋಕಾದಿ ಭಯಗಳ
ಮರೆದು ಸುಖಸಂಪನ್ನರಾದರು
ಪರಸುತಿರ್ದುದು ರಾಮರಾಜ್ಯದೊಳಖಿಳ ಜನನಿವಹ ॥

— ಮಂಗಳಂ —

ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು

1. ದಶರಥ, ರಾಮ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಭರತ, ಸೀತೆ, ಹನುಮಂತರ ನಡತೆ ಹೇಗೆ ಅನುಕರಣೀಯವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿರಿ.
2. ವಿಭೀಷಣನ, ಮಂಡೋದರಿಯ, ಕುಂಭಕರ್ಣ ಮುಂತಾದ ಸಲಹೆಗಾರರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳದ ರಾವಣನ ಯುದ್ಧನಿರ್ಧಾರವು ಯೋಗ್ಯವೇ ? ವಿಚಾರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.
3. ರಾಮ-ರಾವಣರ ಕುಟುಂಬ ಸದಸ್ಯರ ಕರ್ತವ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ ಇಂದಿನ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಮಂಜಸವೆನ್ನಿಸುವುದೇ ? ಎನ್ನಿಸಿದರೆ ಅಥವಾ ಎನ್ನಿಸದಿದ್ದರೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಕೊಡಿರಿ.
4. ರಾಮ—ಸುಗ್ರೀವಾದಿಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಸ್ನೇಹದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿವರಿಸಿರಿ.
5. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದ ಹಾಗೂ ಸೋತ ಉಭಯ ಪಕ್ಷಗಳ ವೀರರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ, ಮಧ್ಯಮ, ಅಧಮರನ್ನು ಪರಾಕ್ರಮದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವರ್ಗೀಕರಿಸಿರಿ.
6. ಕೌಶಿಕನ ಜೀವನ ಸಾರ್ಥಕತೆ ಈ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವುದರಲ್ಲಿದೆ ಮತ್ತು ಹೇಗಿದೆ ? ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರಿ.
7. ಕಪಿಗಳ ಶೌರ್ಯದಿಂದ ನಾವೇಕೆ ಹಿಗ್ಗುತ್ತೇವೆ ? ಆ ಶೌರ್ಯ ಅವರಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ನಿಲ್ಲಲು ಯಾವ ಯಾವುವು ಕಾರಣಗಳಾದವು ? ರಾಮರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ವಹಿಸಿದ ಪಾತ್ರವೆಷ್ಟರದು ?
8. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಮತ್ತು ಬತ್ತಲೇಶ್ವರನ ಯುದ್ಧವರ್ಣನೆಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿರಿ.
9. ಸುಗ್ರೀವನ ಮತ್ತು ಹನುಮಂತರ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾದ ಕಪಿಗಳ ಕಪಿಚೇಷ್ಟೆಗಳು ಕ್ಷಮ್ಯವಾದದ್ದು ಹೇಗೆ ? ಅವೇಕೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತವೆ ?
10. ಬತ್ತಲೇಶ್ವರ ಕವಿಯ ಭಾವಾವೇಶಪೂರ್ಣವೂ ತಿರುಳ್ಗನ್ನಡತನ ತುಂಬಿದ್ದೂ ಓಜಸ್ಸುಳ್ಳದ್ದೂ ಆದ ಕಾವ್ಯ ಶೈಲಿಯು ಇಂದಿನ ಯಾವ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ ? ಉದಾಹರಣೆ ಕೊಡಿರಿ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಸುವರ್ಣ ಯುಗ

ಕರ್ನಾಟಕದ ವೈಭವ

ಆಧುನಿಕ ಕರ್ನಾಟಕ ನಿರ್ಮಾಪಕರು

ಕನ್ನಡದ ಕಡುಗಲಿಗಳು

ಕನ್ನಡದ ಕವಿ ಪುಂಗವರು

ಇಂಡಿಯಾ ಬುಕ್ ಹೌಸ್ — — ಬೆಂಗಳೂರು